31761 07151922 7

Nicolae Iorga

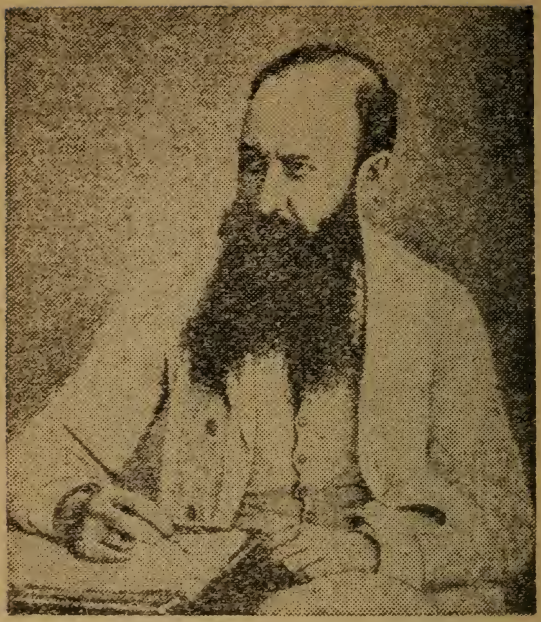

Cugetări

EDITURA TINERETULUI

Nicolae Iorga

Cugetări

Nicolae Iorga

cugetări

Ediţie îngrijită şi prefaţată
de
BARBU THEODORESCU

EDITURA TINERETULUI

Coperta: *Socoline Vasile*

LIBRARY
JUN 25 1969
UNIVERSITY OF TORONTO

DR
262
I62 A54

Savantul a cărui operă îmbrățișează întreaga dezvoltare a omenirii, a cărui gîndire — complexă și fecundă — se desfășoară în mii și mii de titluri, pornind de la măruntul fapt al zilei, prins în articolul de ziar și ajungînd pînă la sinteze uluitoare, de-a dreptul îndrăznețe, în care surprinde și disecă tot ce e uman și universal, savantul atît de prolific, fără pereche între cărturarii lumii, aparține neamului românesc și poartă numele Nicolae Iorga. În scrisul său strălucesc idei ce-i aparțin sau sînt prinse din toate culturile și din toate timpurile, viziuni, produs al unei imaginații și al unei minți geniale, al unui suflet purificat de ingerințe și ambiții mărunte, alunecînd cu o rapiditate și spontaneitate în toate domeniile, în forme de armonie poetică, ce încîntă și pe cel mai rutinat și exigent intelectual. E creatorul unei opere întemeiată pe o nebănuită putere de muncă, pe o extraordinară memorie, pe o adîncă pătrundere, pe jocul diabolic al comparațiilor, punînd alături eroi, idei, fapte, scene din istoria omenirii, ca într-o desăvîrșită acțiune dramatică, ajungînd astfel la viziunea totală a omenirii, în care a plămădit și întreaga viață a poporului său.

O atare operă, atît de pătrunsă de spiritualitatea autohtonă și universală, așteaptă încă să fie cunoscută, prin desfășurarea expozitivă și să fie prinsă în esența și permanențele ei. De multe ori, neînțeles sau adulat, e pus pe înaltul piedestal al gloriei, ori coborît în neant de cei care credeau că limitele firești, inerente la oricare creator, domină opera colosului.

E normal ca un cercetător să întîmpine nebănuite dificultăţi în judecarea celor 1250 de cărţi şi 25 000 de articole ieşite de sub pana lui Nicolae Iorga. Cu toate acestea stau la îndemînă cîteva lucrări în care se află sinteza de gîndire, intuiţia omului de geniu, conceptul politic, laboratorul istoricului, privirea orientativă în atîtea domenii de activitate umană. Gînditorul, conceptul filozofic ce străbate emoţionant întreaga sa operă, apare în micul volum de *Cugetări*. Ideologul politic, definind societatea în contemporaneitatea ei, îl aflăm în *Sfaturi pe întunerec*. Laboratorul istoricului, în care sînt strînse la un loc mijloacele folosite în curs de aproape o jumătate de secol pentru reconstituirea trecutului uman, e reprezentat, prin lucrarea intitulată *Generalităţi cu privire la studiile istorice*. Istoricul literar, a cărui operă e risipită în nenumărate titluri, poate fi înţeles prin *Istoia literaturii române, introducere sintetică*, iar ideologul literar îşi expune credinţele sale în *O luptă literară*.

La aceste studii mai putem adăuga alte cîteva şi prin ele izbutim să înţelegem opera şi gîndirea lui Nicolae Iorga, pe care cercetătorii de azi încep a-l intui ca pe „omul care a scris cel mai mult din toate timpurile", „omul care a scris poate cel mai mult de cînd există scrisul omenesc la toate popoarele lumii", savantul care „dă acel exemplu unic de realizare, în care un spirit românesc atinge ultimele limite posibile ale excedării umane".[1]

Cugetările lui Nicolae Iorga — pe care le prezentăm publicului românesc — au apărut prima dată în 1905, sub titlul *Gînduri şi Sfaturi ale unui om ca oricare altul*, apoi într-o nouă şi ultimă ediţie augumentată din 1911, intitulată simplu şi modest *Cugetări*, şi prezentate grafic, în tipografia sa din Vălenii de Munte, într-un îngrijit şi artistic format elzivir. Ideile şi forma lor artistică, cuprinse în acest volum, reprezintă permanenţa gîndirii sale, în toată *complexitatea*, frumuseţea şi armonia ei. Spiritul realist al unui fin observator irupe în tipare concise şi desăvîrşit poetice, păstrînd farmecul spontaneităţii

[1] Edgar Papu, *Din luminile veacului*, Bucureşti, 1967, p. 8.

și al unei gîndiri sincere și pure. O revărsare lirică le dă avînturi, mai ales atunci cînd se dezvăluie ca pictor al naturii și al moravurilor umane. Iorga apare în *Cugetări* sarcastic și totodată sentențios, ironic, fără a atinge caricaturalul, recurge la antiteze și comparații, iar concentrarea artistică nu răpește frazei amploarea și coloritul, dinamismul și cadența sonoră, specifică istoricului adînc cunoscător de oameni și stări sociale.

Cugetările păstrează puternic amprenta elocinței, descoperind pe orator, care-și sfîrșea cuvîntarea printr-o sentință ce caracteriza momentul, provocînd delirul ascultătorilor, așa cum constată poetul Anghel, și el alăturîndu-se celor ce l-au cunoscut îndeaproape și l-au ascultat cu însetare.

Sentințele sale au valoarea permanenței, valabile fiind în orice moment și pentru orice cultură: „Pe fățarnic roagă-l să păstreze masca. Numai așa poate fi cuviincios" sau ca aceea care deschide volumul: „Veselia omului e ca mirosul florilor: ea nu se înalță din sufletele veștede", sau: „Calomnia e o recunoaștere de superioritate: cel ce calomniază arată că are nevoie de muncă pentru a te aduce la nivelul său". Altele sînt legate de epocă, de societatea românească a primului deceniu din secolul acesta, mai ales acelea ce se referă la viața politică, fiind îndreptate împotriva partidelor istorice: „O țară întreagă așteaptă să se facă ceva nou și politicienii discută despre lucrurile pe care le-au făcut, și le-au făcut rău", sau: „Unii ca să-și gonească dușmanii din casă, o dărîmă întreagă, și asupra lor: aceia sînt politicienii care atacă temeiurile societății". Adînc cunoscător al politicianismului decadent, împotriva căruia a luptat ca nimeni altul, Iorga îi caracterizează de „spițeri care urmăresc numai cîștigul"; sau bărbatul de stat e definit ca unul „care nu spune ce știe", iar pe mulți dintre dînșii ai „datoria să-i disprețuiești". Totuși Iorga nu confundă pe „bărbatul politic" care „clădește din piatră", cu „politicienii" care înalță eșafodaje ca „acelea care răsar pe capul jonglerilor".

Iorga este un intuitiv, în sensul bergsonian, afirma cineva cu mulți ani în urmă, aruncînd fulgerări de intuiții ce încîntă și surprind, îndepărtîndu-se de sistemele filozofice pe care le

nega. Nu admitea teoria, speculație a inteligenței și metafizicii, ci era legat de cumințenia izvorîtă din viață. De aici pornesc luminile *Cugetărilor* sale, cu referire la morală, artă, știință, concept politic. Multe taine ale vieții rămîn nedezlegate: „Lucrurile au între dînsele mii de legături și potriviri tainice pe care nici o poezie nu le poate descoperi în întregime și nici o știință nu le poate lămuri cu totul". *Frumosul*, acela transfigurat prin experiența vieții, sau cum îl definea „frumusețea pămîntului", în care îți vei afla menirea și te vei afla pe tine, ca și *inspirația* stau la temelia artei. „Arta e în natură sau în sufletul tău? Acolo unde ele se confundă și numai acolo." Iorga crede în puritatea sufletului și în sentimentul dăruirii, care trebuie să stăpînească pe orice om: „N-ai dreptul să-ți pierzi gîndurile, căci nu ți le-ai dăruit tu!" E adeptul ideii că: „În orice mișcare colectivă este o idee, este un adaos personal ce vine de la fiecare". Legat de colectivitate și de viață, el afirmă că un „scriitor e un spirit de iradiație socială". Reclamă ca acesta să-și scrie cărțile „așa încît fiecare cetitor să creadă că le-ai scris pentru el". Sau: „A scrie o carte înseamnă a face actul social al frumuseții și înțelepciunii". Locul revelației poetice e în tainele sufletului de creator: „Eul e putința de a săvîrși, precum izvorul e putința de a da ape nouă".

E un mare patriot, un iubitor fără limite al pămîntului pe care s-a plămădit prin milenii neamul, și un desăvîrșit cunoscător a tot ce a creat poporul, prin spiritul său colectiv: „Nu e poet acela care nu e pentru tot poporul său". Tradiția apare continuu în cugetări și oricît am face s-o înlăturăm, ea apare la suprafață: „Tradiția e măcar ca rădăcinile uscate ale copacului mort: ea ține pămîntul în risipă", sau: „Strămoșii trăiesc totdeauna: ori ca o dogmă, ori ca o binecuvîntare". Idealul de o viață în opera și acțiunea sa, Iorga l-a prins magistral în aceste cîteva cuvinte lapidare, de mare adîncime și simplitate: „Frăția sentimentală dintre români trebuie schimbată într-un simț de *unitate*, cu toate urmările de *solidaritate* și *muncă împreună*". De aceea, conducătorii de popoare se cade a se încadra în dezideratul următor: „Cel mai bun monarh e un *ideal*

național, col mai bun președinte de republică, o *cultură morală*" Corolarul dăruirii pentru țară îl aflăm și în repulsia față de arta pentru artă: „Vrei artă pentru artă? Ce-ți trebuie oameni, care *nu* au viață pentru viață". Și ce este viața decît: „o spaimă zadarnică din urmă, o speranță zadarnică înainte — și viața aleargă".

Cugetările lui Iorga sînt dominate de etica gîndirii sale, fiind unul dintre cei mai desăvîrșiți moraliști. Dincolo de morală, el vede prăbușirea, rătăcirea omenirii. Nu crede în speculațiile filozofice, definite „coaja uscată a înțelepciunii", iar filozoful e acela care „creează întîi dificultăți pe care apoi le rezolvă sau nu le rezolvă". Gîndirea lui Iorga coboară din experiență: „rădăcinile convingerilor e experiența".

Morala sa se ridică prin *cultul muncii*, viața se trăiește prin muncă, de aceea: „ a lăsa fiului tău o moștenire e ca și cum l-ai ține pe umeri, pe cînd alții se căznesc să se suie". Ceea ce cîștigă omul nu vine de-a gata: „înțelepciunea nu se împrumută cu carul, ci se cîștigă cu bobul". Nenumărate sînt sentințele prin care combate lenea: „Mi-ar fi lene să fiu leneș", ori: „Lenea e fiica nedreptății" sau: „Oricum ai merge tot fugi de lene". Din sufletul său iradiază sentimentul dăruirii, ce l-a călăuzit în toată viața: „meșteșugul cel mare e să îndrepți pe cineva fără să-i spui, ba fără să știe că a greșit". De altfel greșeala e umană, fiindcă munca presupune și oboseală: „unde se lucrează, e și de măturat; sînt oameni care fac numai atît".

Gîndirea lui Iorga capătă expresii de rară frumusețe, de mare seninătate, de simplitate olimpiană, de farmec odihnitor, arătînd puritatea caracterului său, exprimat în forme concise, dar uluitor de expresive:

„În veselie-ți strălucesc toate însușirile, ca frumusețea naturii în soare";

„Cuvinte goale — nori ce trec fără să lase ploaie";

„Vorba bună și zîmbetul și fapta binefăcătoare sînt raze ale soarelui răsfrînte în sufletul omului";

„Fericirea întunecă, durerea lămurește";

„Norocul e pîrghia lenei";

„Vine o vreme cînd lacrimile cad înăuntru și ard".

Volumul de *Cugetări* reprezintă sinteza de gîndire a lui Nicolae Iorga, fiind esența întregii sale opere, totodată una dintre cele mai de seamă cărți din întreaga cultură românească. Alături de *Poeziile* lui Eminescu, *Cugetările* domină și luminează prin generații și peste generații, alcătuind, cele două opere, temelia edificiului spiritualității românești. În același timp, ne ajută să lămurim *omul* și *savantul*, *ideologul politic* și *istoricul* Iorga. El s-a consacrat muncii fără odihnă, fiindcă „învățat e omul care nu mîntuie niciodată de învățat". S-a definit prin: „Un om cult înseamnă o minte deschisă către bunătate și frumusețe". Înțelepciunea și acțiunea sa se întemeiază pe: „Capul minții e măsură și inima ei, cuviință". Pornind la drumul înălțării unui neam, Iorga s-a înarmat, prevestind fatidicul său destin: „În cetatea dreptății tale poți fi ucis; învins însă, nu". În scurgerea timpului, adevărul cugetării iese la iveală, fiindcă opera sa, a celui ucis pentru credințele sale, strălucește mai pură, ca o supremă biruință a întregului neam și, totodată, al culturii universale. Iar *ura* celor care l-au împroșcat cu noroi rămîne ca „singurul omagiu pe care cei mai mulți îl pot aduce superiorității".

Citind pagină de pagină volumul de cugetări rămîi surprins aflînd, la 1911, ceea ce se poate pune pe trupul celui ucis la 27 noiembrie 1940:

„Recunoașterea posterității — un giulgiu de aur pe trupul celui asasinat".

Iar definirea volumului pe care-l tipărim acum — selectiv — aparține tot marelui gînditor, care afirmă:

„O cugetare? O latură de adevăr care scînteie".

BARBU THEODORESCU

Ediția de față este o reproducere selectivă a *Cugetărilor* apărute la Vălenii de Munte în 1911. Deși este una din cele mai valoroase lucrări ale lui Nicolae Iorga, ea nu a mai fost retipărită de la acea dată. Nu am crezut necesar să tipărim în întregime ediția din 1911 și nici s-o completăm prin numărul destul de mare de cugetări apărute răzleț prin periodice sau în lucrări de un alt conținut, fiindcă nu am urmărit să publicăm o ediție critică. În realizarea selecției am avut în vedere faptul că unele cugetări, din cauza greșelilor de tipar, sînt de neînțeles, iar altele ar necesita explicarea lor, fiindcă se referă la anumite evenimente politice ale epocii sau prin ele N. Iorga combătuse stările și modul de a gîndi și a trăi al claselor dominante din primul deceniu al acestui secol.

Totodată socotim necesar să precizăm că, în general, am păstrat particularitățile de scriere caracteristice autorului. Iorga a arătat — cu prilejul apariției primului volum din opera lui Eminescu, ediția Perpessicius — că „limba moldovenească" a marelui poet are caracteristicile sale, cu unele forme chiar „mai aproape de originalul latin": *a ținè*, *a plăcè* sau scrierea lui *sub* în forma de *supt* etc. Această scriere e și a lui Iorga care aparține prin naștere aceluiași mediu botoșănean: „Românește am învățat din casa părintească, adecă din casa mamei, așa cum se vorbea: limpede, frumos și mai ales puternic și colorat,

fără amestecul ziarului, discursului și cărții de succes". De aceea am păstrat formele de limbă specifice lui Iorga, ca: *mulțămită*, *blăstăm*, *năcaz*, *pănă*, *supt*, *răspingere* etc. Am eliminat însă unele elemente ale grafiei epocii sale, care nu mai sînt valabile astăzi, adică: *u* final, consoane duble (înnainte, înnapoi); am transcris *ia* în loc de *iea*, *aceea* în loc de *aceia*, *filozof* și *poezie*, în loc de *filosof* și *poesie*, dar am păstrat caracteristicul *cari*, din „Oameni cari au fost". De asemenea am renunțat la formele destul de des întrebuințate de *unc ori*, *cum se cade*, *nici un* și am adoptat la unele cuvinte scrierea cu *i* în loc de *ă* (ex. *dintăiu*, *dintîi*). Am aplicat astfel regulile ortografice actuale numai în măsura în care nu denaturam particularitățile scrierii lui Iorga, care sînt, de altfel, minime.

B. Th.

• Veselia omului e ca mirosul florilor: ea nu se înalţă din sufletele veştede.

• Cînd este vînt, zboară şi hîrtiile netrebnice de pe drum.

• Calomnia e o recunoaştere de superioritate: cel ce calomniază arată că are nevoie de muncă pentru a te aduce la nivelul său.

• A lăsa fiului tău o moştenire e ca şi cum l-ai ţinea pe umeri, pe cînd alţii se căznesc să se suie.

• Societatea cu o aristocraţie preaputernică samănă cu macrocefalul, şi în capul prea mare nu e sănătate, nici inteligenţă.

• Din Multatuli: „Ar rămînea puţin din ce numim conştiinţă, dacă am putea şterge din minte consecinţele firesti ale faptei rele".

• La cei cu sufletul bun ar rămînea mila, la cei cu sufletul frumos, simţirea de răspingere a celui ce se vede murdărit de mocirlă.

• Multatuli zice: „Azi e mai de frunte lucru să vinzi ce a făcut altul, decît să faci însuţi ceva". E vechea părere că munca de-a dreptul necinsteşte. Conducerea şi exploatarea muncii pare un lucru mai de seamă. Nici-o muncă — e culmea socială. E aproape de zei şi oarecum de Dumnezeu, căci munca a fost impusă lui Adam ca pedeapsă. Şi totuşi numai muncind intră cineva în marele curent al naturii şi trăieşte în adevăr.

• Multatuli zice: „Aşa e făcut omul, încît poate suferi multă murdărie, dar nu vorbele d-tale asupra murdăriei lui". Nimeni nu se va despera de urît ce este; unii nu se vor mai uita în oglindă, iar oricare se va supăra foc dacă-i vei da mijlocul să se uite în ea, ca să vadă că e urît.

• Sînt oameni cari linguşesc pe omul de merit cînd îl recunosc, fiindcă nu-l înţeleg.

• Ce deosebeşte diamantul de cărbune? Nu că primeşte mai multă lumină, ci că *trimete* mai multă înapoi.

• Cînii cari latră cred că trăsura n-are alt motiv să meargă înainte decît frica de dînşii. Li se pare fugă ceea ce e numai urmarea drumului.

• Moartea nu ne privește pe noi, ci pe acea putere care o dă. Noi n-o putem face așa sau altfel în *esența ei*. Pe noi ne privește viața, căci noi o creăm din zilele ce ni se dau.

• Poate numai dacă aș fi veșnic, aș dori să știu ce e moartea.

• Sufletele tari nu sînt cele răzimate pe multe proptele, ci acelea care stau numai pe temelia lor.

• Slăbirea simțului de familie face în timpurile noastre moartea mai grea.

• Greșelile sînt umbra: nu poți zice că soarele nu luminează, fiindcă e un colț de umbră unde ți-e frig.

• Urile sînt uneori numai mînii zăcute.

• Sînt mulți oameni cari, alergînd după o trăsură, își închipuie că fac drumul mai ușor.

• Te poți împăca deplin cu un dușman, iertînd ce a făcut, orice a făcut; nu te poți împăca însă cu acela o cărui ființă însăși e o veșnică făgăduială de fapte rele.

• Orice lucrare aduce greșeli: greșelile sînt un îndemn spre a face mai bine; vine o zi cînd lucrătorul moare zdrobit; dar lumii i-a folosit și munca lui și durerile ce au adus o muncă nouă.

• Omul bun are clipe de răutate; cel rău nu are clipe cînd e bun; cînd se pare că este, e pentru dînsul.

• Mulți critici cred că ți-au găsit un defect în îmbrăcăminte cînd îți văd puf pe haină, și cred că au dreptul să-ți dea și un ghiont pentru aceasta.

• Un om rău e cel care are totdeauna sufletul unui mînios, fără să aibă nevoie, fără să poată uneori să se mînie.

• Totdeauna te temi numai de închipuirea ta. Față de realitate lupți sau te supui — și una și alta fără frică.

• În societatea modernă se cîștigă banii numai prin bani. Prin muncă se cîștigă *pînea*.

• Lucrurile rămase în urmă se dărîmă numai o dată; pentru cele ce se ridică, dărîmarea e o încercare.

• Fumul albastru al visului curat se înalță din inimile unde arde flacără bună; cellalt fum flutură pe gunoaie.

• E ciudat cum se pot gîndi oamenii la moarte cînd e atît de făcut în viață!

• Rîzi de ce înțelegi prea bine, dar și de ce nu înțelegi de loc.

• Dintr-un anume punct de vedere, orice lucru omenesc e mic. Dacă te uiți bine, e cînd nu ții samă de sentimentul din care a pornit și de folosul pe care l-a adus.

• Cel ce rîde nu e totdeauna superior acelui de care rîde.

• Zburînd sus, te faci nevăzut, dar *vezi*.

• Popoarele superioare sînt cele ce-și pot păstra mai puțin puritatea de rasă: atîția tind să se confunde cu ele!

• Sînd suflete a căror viață n-are o primăvară; ele sînt rareori fecunde.

• Unde se lucrează, e și de măturat; sînt oameni cari fac numai atît.

• Caută, la cine te prețuiește, cît de curată e inima, nu cît de înalt e gîndul.

• Lenea nu e odihnă și de aceea-i lipsește mulțămirea.

• Pentru a te deosebi de ceilalți, poți vorbi mai frumos limba lor; alții vorbesc, în loc, o limbă străină, ceea ce e mai ieftin.

• Zîmbetul, care e o cochetărie, o bunătate, n-are a face cu rîsul, care e o bucurie, și cu rînjitul, care e batjocură. Cei mai mulți oameni rînjesc.

• Pentru cei mai mulți, lumea e lumea care laudă și critică. În afară de dînsa ei se știu numai pe sine. Cînd se știu...

• Răzbunarea nu poate avea înțeles: rănind, nu ți se duce rana din suflet.

• Pentru întărirea sufletului tău să fii mai recunoscător celui ce te va nedreptăți o dată decît celui ce-ți va da dreptatea de o mie de ori.

• Cînd vezi mai bine suit pe umerii altuia, nu te mîndri, şi mai ales nu-ţi rîde de el, căci prin el eşti acolo.

• Minciuna nu poate lua nimic din adevăr, precum negura nu face ziua mai mică.

• Vai de cel care scrie ca să dovedească numai că poate scrie! Şi mai ales vai de acel care scrie ca să-şi dovedească lui aceasta!

• Sînt oameni cari vorbesc tocmai pentru că nu pot gîndi şi li-i urît altfel.

• Mai înţelept te-ai face cu gîndurile ce zboară într-un singur loc decît cu vorbele ce răsună în toată lumea.

• De multe ori acele gînduri zboară ca vorbe, care sînt mai uşoare.

• În adîncul tăcut al sufletului zace aurul. Cine-l are nu ţi-l dă numai fiindcă ai trecut pe lîngă dînsul.

• Unde-şi ţin oamenii răi gîndurile bune care au murit?

• Viața nu e bună, nici rea, e *ceea ce este.*

• Scrisul tău să fie ca rășina ce curge din brad: viață revărsată.

• Un om care e solemn *pentru sine* e totdeauna caraghios.

• *Eu* nu e sufletul meu, care trăiește și în ce am pus pe hîrtie; e putința de a săvîrși. Izvorul nu e balta prinsă din curgerea lui, ci putința de a da ape nouă.

• Din ce locuri adînci vine viața care țîșnește ici și colo în izvoare nouă?

• Nu e nimica mai dulce și mai sfînt decît vestirea nelămurită a unei idei ce va răsări, fie în mintea omului, fie în timpul oamenilor.

• E un singur fel de prietenie, sînt multe feluri de dragoste.

• Dăruiește semenilor tăi măcar zîmbetul de toate zilele! Și inima ta se va încălzi de dînsul de la o vreme.

• Pentru durerea ta, stai singur; la bucurie cheamă și pe alții; numai așa vei avea tovarăși nefățarnici.

• De cîte ori a fost un om foarte bun, ceilalți l-au făcut sfînt. Niciodată însă pe acel care a fost foarte deștept.

• Pentru mulți oameni fericirea e o *stare*. De aceea raiul, unde fericiții *stau* înaintea lui Dumnezeu. Fericirea nu poate fi însă decît în avînt, în faptă, cel mult în beția de mulțămire după fapta săvîrșită.

• Talentul neîntrebuințat e un furt.

• E așa de bine uneori să știi că scrii în zădar: pare că-ți cînți încet în odaie, sigur că nu te aude nimeni!

• Caritatea nu e banul, ci aurul sufletului tău în care-l înfășuri.

• „Proprietatea e un furt"? Cea *nespornică*, da.

• Pentru fiecare om e un drum către fericire: acela pe care e *chemat* să meargă. Cei mai mulți nu-l găsesc niciodată. Cei cuminți încearcă pînă la moarte. Cei mai proști se trîntesc la pămînt și plîng că sînt nenorociți.

• Oracolul care e întrebat prea adesеori tace. Ia aminte, scriitorule.

• Cei mai mulți oameni nu pot vorbi totdeauna cu sufletul lor. Unii niciodată. Numai zeii stau totdeauna în altar, iar preoții în anumite ceasuri.

• Un om bun nu e acel care face bine, ci acel care se bucură de bine.

• Mulți insultă, după criticile ce li se aduc, fiindcă simt că e de nevoie să dovedească puțina valoare a celui ce are o părere rea despre dînșii. Dacă această părere n-ar fi fost, ei n-ar fi insultat, fiindcă n-ar fi fost de nevoie.

• Cel mai bun om e acel ce nu s-a gîndit niciodată la aceasta; cel mai puțin bun acel care o spune totdeauna.

• Sînt binefaceri pe care le faci pentru tine: sînt cu mult mai multe.

• Unii oameni te jignesc mai mult cînd îți fac bine.

• Nu e mare opera unde e mult material, ci aceea unde e mult suflet.

• Cutare se miră că în codrii dumitale sînt mai multe vreascuri și frunze moarte decît în livada lui.

• Masiv, nu e solid.

• În măsură ce cresc păcatele cuiva, natura se îndură să-i întunece ochii.

• Ce puțini oameni respectabili poți respecta!

• Atîția sînt în stare să susție că nu plouă, fiindcă au umbrelă!

• Tovărășie la orice: dar nu la răspundere!

• Îți asociezi mai ușor defectele decît însușirile. Aproape toate viciile te fac sociabil.

• Anumite împrejurări pot scoate la iveală într-un om toată bunătatea sau toată răutatea sa; atunci el pare mai bun sau mai rău de cum este în adevăr.

• La femei trebuie să se deosebească totdeauna: femeia, găteala și felul cum femeia poartă găteala.

• Sînt oameni cari au nevoie de dușmani pentru ura lor care i-ar consuma altfel; cînd nu găsesc dușmani, ei îi crecază.

• Iubirea care cere stăpînire e o simplă poftă.

• Sînt unele personalităţi sărace care, prinzînd în ele uneori curentele mari ale societăţii în care trăiesc, devin torente uriaşe, care înlătură cele mai mari piedici. Te miri apoi înaintea unui om liniştit şi slab, auzind ce a săvîrşit acesta.

• Numai formele mor, şi acea formă a conştiinţei care e personalitatea noastră.

• E ciudat că nemuritor în noi e numai ceea ce e mort.

• Ideile sănătoase sînt acele care pot zbura în lume.

• Unii luminează ca soarele care arde în sine, alţii ca acel ce ţine o lampă în mînă.

• A te supune naturii înseamnă a o domina.

• Datinile sînt drumurile cele mari ale societăţilor; legile numai parapetele de pe margeni, care opresc de a cădea pe cei nedeprinşi şi slabi.

• Cît de mare să fie rîul, tot are numai două maluri. Aşa şi viaţa!

• În vremile eroice ale societăților ca și în vremile eroice ale naturii se ridică înălțimi. Apoi, în timpurile obișnuite, valurile ce curg în fiecare zi și ploile mari ale revoluțiilor le cară la vale și le egalizează. Pare monstruos gîndul vremilor cu totul netede.

• Iubind pe cineva, l-ai luat în sufletul tău fără ca el să piardă ceva.

• Pretutindeni aprindeți focurile voastre de veghe și de vatră: veți folosi și drumețului, care se va îndrepta după ele.

• Faceți întuneric în sufletele oamenilor, și vor veni stafiile, care vă vor gîtui.

• Totdeauna și în lume, întîi se aud cîntările, și apoi răsare soarele.

• De cîte ori n-a murit ceea ce trăiește în tine! Și te mai temi de moarte!

• De cele mai multe ori trăiește în tine numai o parte a sufletului tău.

• Ghimpii multor caractere sînt ca ai trandafirilor. Face să sîngeri o clipă pentru ele.

• Încunjură-te cu un zid de dragoste, și mai aruncă și pe deasupra pînea hrănitoare a milei.

• Dacă vei avea doi bani în buzunar, să știi că pe unul a plîns cineva cînd l-a dat.

• Sînt oameni cari trec prin toate ca banul, și nimic nu se prinde de dînșii.

• Ce chin ar fi să fii singur nemuritor între oamenii cari mor!

• Cînd te simți altfel decît ceilalți oameni, întreabă-te întîi dacă nu ești cumva mai jos decît dînșii.

• În vis trăiește numai *o parte* din amintirea, din simțirea și cugetarea ta: de aceea răsare în el o lume ciudată și monstruoasă.

• Nu osîndi orbul fiindcă nu vede, ci mîngîie-l și-l du de mînă.

• Bețivul își îneacă întîi necazurile și apoi viața.

• Trufașul nu poate fi recunoscător: el crede totdeauna că a meritat mai mult!

• Lumea nu-ți datorește recunoștință nici pentru prisosul tău de muncă, atunci cînd acesta ți-a adus plăcere.

• Cine scoate steagul, să tragă și sabia.

• Mi-ar fi lene să fiu leneș.

• Sînt leneși fără suflet, cari trăiesc în liniște; celor cu suflet li cresc în el buruieni veninoase, ca pe o țarină bogată ce nu s-a învrednicit de lucru.

• Oricum ai merge, tot fugi de lene.

• Lenesul uită că fericire *negativă* nu se poate.

• Este și o activitate fără scop, neastîmpărul, care te face să prețuiești lenea.

• Poți învăța în patru feluri: pentru școală, pentru viață, pentru tine și pentru orișicine.

• A ști carte nu înseamnă a ști înțelepciune.

• Înțelepciunea e a ta numai cînd o dai altuia: altfel, ea este numai *în tine*.

• E o mare greșeală a isprăvi anul cu iarna: anul nou începe cu cea dintîi zăpadă albă ce cade asupra lumii ca vălul alb asupra leagănului în care viața s-a trezit.

• Sînt suflete care se înfășură cu răceală, precum pămîntul se înfășoară cu zăpadă: pentru a-și păstra căldura.

• Ai toată viața un școlar pe care niciodată nu trebuie să-l pierzi din ochi: tu însuți.

• Este un drum al răutății pe care merg foarte mulți drumeți rătăciți și ici și colo cîte unul care nu poate merge pe aiurea.

• Vai de acel care ține minte pedeapsa și uită greșeala!

• Un viteaz face cît o mie de fricoși, dar două mii de fricoși nu fac cît un viteaz.

• Cine rîde de toată lumea ajunge de la sine ridicol cînd găsește unul de care nu mai poate rîde.

• Unii fac pe alții să sufere ceea ce trebuie să sufere ei de la cineva; se găsesc și de aceia cari se păzesc a

mai face altora această suferință. Valoarea sufletului se vede în această alegere.

• Trecutul tău și orice trecut se vede numai în lumina poeziei: altfel te lovești de faptele răzlețe și cazi.

• Ca să poți respecta pe triumfător trebuie să fii însuți în luptă.

• Niciodată o cetate n-a fost cucerită cu un plan sau cu viclenie, ci cu vitejia celor dinafară sau cu prostia celor dinăuntru.

• Sînt oameni cari au nevoie de prieteni pentru a-i urî și a-i vinde.

• Cel mai ieftin fel de a învinge un dușman, e a te da drept prietenul lui.

• Orbul bate totdeauna pe mai mulți decît cel care vede.

• Urăște în dușman întîi faptele lui, iar în prieten iubește-l întîi pe dînsul.

• Surdul vorbește mai tare decît cel ce aude, și prostul discută mai mult decît cel ce înțelege.

• Unele biografii de scriitori sînt așa făcute ca și cum un giuvaergiu ar adăugi la fiecare mărgăritar ce vinde descrierea stridiei în care a fost găsit.

• Este o logică a inimii, foarte grea, care n-a fost scrisă.

• Înșelînd, arăți înainte de toate dorința de a fi și tu înșelat.

• Fiecare întîmplare și faptă are și ea un adevăr: deprinde-te a-l culege.

• Un adevăr și c-o minciună formează o confuzie: e un monstru periculos, fiindcă partea de adevăr ce este în el îl face să trăiască, pe cînd minciuna curată e stafie, nimic.

• Ești dator uneori să faci o greșeală, nu ești dator niciodată să faci o prostie.

• O mie de înțelepți se pot înțelege mai bine decît doi proști.

• Cel mai mare nebun e acel ce se crede cel mai cuminte.

• Sînt dușmani cari trebuie descoperiți, ca să nu-i mai combați.

• Unii cred că dacă au dat un nume frumos unui lucru urît, au încheiat cu aceasta.

• Doi limbuți se înțeleg mai bine, fiindcă fiecare se ascultă numai pe sine.

• Ferește-te de acel dușman care vrea să te cîștige și pe tine împotriva ta.

• De multe ori taci fiindcă ești convins... de prostia adversarului.

• Vorbele și faptele cuiva se desfac totdeauna pe fondul caracterului său.

• Lingușitorul te lingușește totdeauna cum ar dori el să fie lingușit.

• Cea mai mare recunoștință pe care o poți dori de la unii oameni e să nu-ți fie recunoscători.

• Nu uita că pentru ca să ți se creadă adevărul cel nou, datorești lumii minunea.

• Cea mai mare minune e să crezi că poți face una. Restul e foarte ușor.

• Uneori ai datoria de a te omorî, niciodată dreptul.

• Prigonind, nu distrugi ideea: zdrobind colivia, liberezi vulturul.

• Faptele omenești ce nu se leagă între ele sînt fapte care nu sînt.

• Unii oameni au demnitatea ambiției lor, alții a situației lor, cei mai puțini, demnitatea persoanei lor.

• Nu te odihnești niciodată pentru munca ce ai făcut-o, ci pentru aceea ce o vei face. De aceea n-are nici un înțeles odihna din mormînt.

• Cel mai nedrept lucru de pe lume e să cei cuiva să fie umilit pentru că tu ești obraznic.

• Obrăznicia e a cere de la alții mai mult decît ți se cuvine. De obicei se trec supt acest nume fapte care sînt numai bădărănii.

• Sînt oameni cari se hrănesc numai din jignirea altora. Și ei sug sînge.

• E curios cum nu se înțelege-mai bine că-n a dărui e mai multă plăcere *activă!*

• Bucuriile nouă trec în fondul obișnuit al vieții, de pe care se desfac apoi dureros cele mai mici jigniri nouă ce le aduce fiecare zi.

• Meșteșugul cel mare e să îndrepți pe cineva fără să-i spui, ba fără să știe că a greșit.

• Uneori ideile ți se abat asupra sufletului ca un zbor de fluturi albi.

• Cuvinte goale — nori ce trec fără să lase ploaie.

• Ești totdeauna mai convins de ideile pe care nu le-ai găsit tu.

• Cele mai multe convingeri puternice se razimă pe granitul neînțelegerii.

• Unii zic: cred fiindcă trebuie. Ar fi mai drept: cred fiindcă-mi trebuie.

• Egoism înseamnă să faci din ființa ta temnița sufletului tău.

• Altruiști pătimași sînt; dar nici un egoist cu patimă. Zgîrcitul nu e egoist, fiindcă e al bogăției sale. Egoiștii sînt totdeauna suflete palide.

• Ca și izvorul apelor, izvorul gîndurilor nu sacă dacă nu vii la dînsul, dar nici nu strînge o mai mare bogăție, ci și el se risipește în mlaștini.

• Vorba bună și zîmbetul și fapta binefăcătoare sînt raze ale soarelui răsfrînte în sufletul omului.

• Cele mai multe vieți omenești sînt propoziții scrise neorînduit și întrerupte înainte de sfîrșitul lor firesc; îngenunche înaintea lor și descifrează-le cu răbdare, ca o veche inscripție ștearsă, și tot vei prinde ceva înțeles.

• În veselie-ți strălucesc toate însușirile, ca frumusețile naturii în soare.

• Durerea e vrednică de pietate; supărarea mocnită, de pedeapsă.

• Durerile ce nu se pot exprima sînt cele neadevărate: celelalte te învață totdeauna și-ți dau grai.

• Un om care tace e uneori în sufletul lui nu ca o fîntînă adîncă de apă limpede, ci ca o fîntînă părăsită și sacă.

• Cei mai mulţi oameni au ceasurile lor cînd cugetă şi cer să fie plătiţi pentru aceasta.

• Sfinţii coboară cerul pe pămînt, oamenii obişnuiţi strămută pămîntul în cer.

• Ca să vezi că o nălucă nu e un adevăr, nu căuta s-o loveşti, ci caută s-o îmbrăţişezi.

• Cine-şi calcă făgăduielile rupe garanţia însăşi a vieţii oamenilor între sine.

• Unui om rău nu-i e ruşine că e rău; unui orb, care şi-a pierdut ochii muncind, îi e ruşine că e orb. Logică omenească!

• Tot aşa osînditului îi e ruşine de osîndă, nu de crimă sau de păcat.

• În cele mai multe religii preotul se crede ceva mai mult decît zeul.

• În atîtea suflete reci, intimitatea arată netrebnicie: gheaţa topită se face noroi.

• În multe suflete bune, schimbate de viaţă, rămîne cîte un colţ de albă naivitate mai terfelită decît

murdăria însăși : e ca pilcurile de zăpadă veche în primăvară.

• Pentru lume poetul e cineva care face versuri, precum generalul e cineva în uniformă aurită care stă călare pe un cal frumos.

• Sufletul altuia răzbate, oricît te-ai apăra, pînă la tine.

• Ca să judeci omul, caută să-l vezi cum iubește. Nu poți greși.

• Dă-mi ce n-am așteptat, ca să-ți cer mai mult.

• Omul nu e niciodată mai mîndru decît de ce n-a meritat.

• E rău pentru tine adeseori omul a cărui bunătate n-ai văzut-o.

• O viață mobilată cu forme ajunge celor mai mulți.

• Nu te întreba de rostul vieții cînd te gîndești la moarte, ci cînd te pregătești la fapte.

• Norii nu sînt ai soarelui, ci ai pămîntului tău. El stă neclintit sus și veșnic asemenea cu dînsul. Așa și omul în adevăr mare.

• Cu cîteva schime învățate treci mai lesne prin viață decît cu toată bogăția de gînduri și de simțire a unui om genial.

• Pămîntul își înnoiește florile în fiecare an, dar nu aurul din adîncuri.

• Strălucește mai mult ce răspunde mai bine soarelui.

• Ce frig trebuie să ție veșmîntul de despreț din care mulți își fac hermina regală!

• Sînt suflete care mor de foame în palatul împărătesc al trupului trufaș.

• Multe suflete dorm pînă ce trupul moare.

• Dacă sufletul e al trupului, trupul nu e al lutului.

• Unii filozofi zic: morala se poate explica, prin urmare ea nu există.

• Opincile de fier cu care faci drumuri minunate sînt aproape de tine: tragerea de inimă.

• Moralitatea multor prieteni: ajută-mi și-ți voi fi prieten ca să mă mai ajuți și altă dată.

• Fii bun, dar ferește-te să nu creadă lumea că poți fi numai bun.

• Oricine are dreptul să fie mîndru de strămoșii săi, dacă e în stare să-și îndeplinească datoria de a-i imita.

• Nu te mîndri de numărul, ci de calitățile strămoșilor. Treizeci de bandiți din generație în generație nu fac cît omul cumsecade, care mătură-n stradă la fereastra d-tale, ca să ție din munca lui pe cei de acasă.

• Un zgîrcit al inteligenței sale e tot așa de vrednic de dispreț ca și un zgîrcit al banilor săi.

• Cîți oameni n-ar lăsa un nume bun dacă n-ar rămînea, ca pus anume, ceea ce risipește cîndva minciuna!

• Prietenii să te apere de lume, dar să nu te înstrăineze de dînsa.

• Casa ta să aibă porți pentru ochii tuturora, și vei vedea dușmanii tăi fugind orbi.

• Viața ta va arde oricum, lăsînd cenușă în urmă; cată măcar de încălzește cît mai mulți pe lîngă tine.

• Nu scrie și nu fă nimic de care să-ți poată fi rușine ție însuți.

• Și în viață, culmile mari se suie pe brînci de cei cari nu sînt chemați să le suie.

• Cel ce stă jos să nu rîdă de cine cade de pe vîrfuri.

• Pe înălțimi ai numai căldura pe care o duci cu tine.

• Nu faci bine cuiva cînd faci ce-i place.

• Conștiința cea mai clară să poruncească, nu îndrăzneala cea mare!

• Atîția oameni nu pricep că este măcar o mîndrie care nu trebuie jignită: a suferinței.

• Lumea se întemeiază pe dreptate, capătă căldura iubirii și se luminează prin conștiință.

• Dreptatea e ca sănătatea lumii.

• Fericirea întunecă, durerea lămurește.

• Amintirea suferințelor tale păstrează-o bine: e comoara cea mai scump plătită.

• Cei ce primesc nedreptatea sînt deprinși s-o săvîrșească și ei.

• Sînt oameni cari-și arată păcatele. Alții cari le ascund. Alții cari le distrug. Cîțiva, în miile de ani ale lumii, cari se deprinsese a nu le mai face.

• Tot atîtea fapte bune cresc pe pămînt într-un an cîte grăunțe de grîu.
• Altfel, cu buruiana faptelor rele, lumea ar muri de foame.

• Și neghina înflorește, dar ea se usucă întreagă, și nimeni n-are ce culege pe urma ei.

• Copiii învață bunătatea de la natură, iar răutatea de la oameni.

• Partea prin care ești nemuritor e amestecul tău în conștiințele oamenilor.

• Ca să scapi de gîndul mortului, iai asupră-ți grija mormîntului.

• Iapa lui Don Chișot ar putea să nu fie moartă și, despre aceea, el tot n-ar fi un cavaler adevărat. El însă ar da vina pe iapă.

• Oamenii recunosc pe un nebun cînd începe să-i supere.

• Singura imoralitate care se pedepsește e aceea care strică altora. Ea își are însă rădăcinile în aceea care nu strică nimănui.

• „Cere și ți se va da". Dar nu cere decît ce trebuie să ți se dea. Asta însă să n-o uiți. Altfel, vei muri de foame. Și toți vor zice că a fost vina ta.

• Nimeni nu e indispensabil. Fiindcă oricine e gata să facă mai rău ceea ce altul făcea mai bine.

• Ți-i mai rușine să întrebi pe altul decît să nu știi.

• Știința cuiva prețuiește munca pe care a întrebuințat-o ca s-o capete.

• Cei mai mulți oameni lucrează cu gîndul ca la urmă să nu facă nimic.

• O singură răzbunare s-ar înțelege: aceea care ar distruge *fapta*.

• Credem adesea că lucrurile ce le-am uitat nici n-au fost.

• Nu răspunde răului prin rău decît după ce te-ai încredințat că n-a fost o greșeală. Piatra de încercare e bunătatea.

• „Cînd doi ți-ar spune că ești beat, du-te de te culcă!“ Nu, dacă știi tu că n-ai băut, să fii sigur că amîndoi sînt niște beți.

• Focul răspîndit în prea multe scîntei nu încălzește.

• Cea dintîi mișcare a oamenilor față de cine iese la iveală e strîngerea fricoasă a rîndurilor: persistă și-i vei deprinde. Întîi cu numele tău, apoi cu scrisul, de aici cu forma, la urmă cu ideile.

• Răscoala nu e o revoluție, precum cearta nu e prefacere.

• Dintre acești doi cine e mai moral: sătulul care gonește pe un peritor de foame din curtea lui sau acesta că nu-i fărîmă capul?

• Este și o imoralitate în îngăduință, care nu e mai mică decît cealaltă.

• Ți se ține seamă numai de ce nu ești dator să dai.

• Pentru ca lumea să fie mai puțin nenorocită, oamenii s-au înțeles între ei să nu-și vorbească de cele mai multe din durerile lor.

• Apără-ți cît de bine mormîntul, tot va veni o vreme cînd oricine va călca nepăsător cu piciorul pe dînsul.

• Omul nu se recunoaște în ceea ce lasă în urma ei moartea: e vreo asemănare între cenușa tristă și flacăra strălucitoare?

• De luminile prea mari să nu te apropii, căci ard.

• Dacă tu aprinzi focul, nu ești sigur că-l poți și stinge.

• Uneori, după mult zbucium în lume, te întorci la tine cu înduioșarea cu care întîlnești un vechi prieten.

• Moartea nu e tristă, căci tu nu plîngi la căpătîiul tău.

• Murind, superi poate; încurci desigur.

• Toate zilele-ți vin înainte cu daruri, pe care de cele mai multe ori nu știi să le culegi.

• Cînd un om ți se pare aspru, gîndește-te totdeauna că o cetate întărită nu e și o cetate dușmană.

• Nu întrerupe niciodată vorba celui ce se bucură și nu lăsa să se reverse niciodată durerea celui întristat.

• Mai mulți oameni vin fiecare cu părerea lui neclintită, și vorbesc pentru a constata aceasta: așa ceva se cheamă discuție.

• Din cele mai multe discuții ies învingători acei ce au înțeles mai puțin pe alții.

• Norocul e pîrghia lenei.

• Cînd poți merge, de ce să te tîrăști?

• Șerpele e odios nu pentru că mușcă, ci pentru că se ascunde ca să muște.

• Vorba de spirit nedreaptă e o scînteie, cea dreaptă, o săgeată de lumină care nemerește și arde. Cea dintîi iese din orice lemn crud, care nu arde bine și nu încălzește; cealaltă e armă luată din mîna arhanghelilor pedepsitori.

• În cetatea dreptății tale poți fi ucis; învins însă, nu.

• Pripind sufletul omenesc, îl faci neroditor.

• Sînt atîția cari, cînd ard focuri nouă, răscolesc degerați în spuza celor ce s-au stins. Li se zice și conservatori.

• Să zici „Dumnezeu să mă ajute", cînd vei fi cu mîna pe sapă, nu cînd vei ședea pe cuptor.

• Nu începe spuind „nu știi", ci fă așa ca la sfîrșit el să zică: „*acum* știu".

• Judecă pe fiecare după cîmpul în care vrea să-și arate superioritatea.

• Fereşte-te de mişelul care fuge: acesta-şi apără viaţa, pe cînd viteazul care te atacă umblă numai după cinste.

• Scrisul nu e decît un mijloc, mai bun sau mai rău, de a păstra şi răspîndi vorba: nu-l întrebuinţa pentru altceva.

• Ce bună e judecata, cuprinsă în limba de toate zilele, care zice că nu gîndeşte cel ce gîndeşte rău!

• Cea mai mare satisfacţie pentru un om deştept e să-l numească prost un prost căci atunci vede că nu samănă cu el.

• În ordinea fizică nu e ca în cea morală: simţi mai mult durerile pe care le aştepţi.

• Nu te temi de moarte; te temi de frica morţii.

• Ruşinea şi căinţa nu sînt acelaşi lucru; cel căruia i-a fost ruşine va mai face, dar mai ascuns. Vederea altora l-a supărat, nu fapta însăşi.

• Sufletul nu ţi-l da decît cui îţi dă sufletul lui. Altfel tu rămîi fără nimic.

• Deprindeți-vă a prețui pe oameni după faptele ce fac, nu după acele ce ar fi în stare să le facă.

• Sămănați și pe piatră: din sămînța moartă, putrezită, din gunoiul paserilor ce vor veni să prade, se va face hrana pentru sămînța viitorului, care va crește.

• Cel mai trist lucru în dragoste e că uneori sufletul ți-l ia cine n-are nevoie de dînsul.

• În viața inimii, sentimentele sînt ca soarele, amintirile ca o lună tristă și rece, mîngîierile gîndului ca o lumină de lampă, moartă.

• Nu poți apropia două lucruri din lume care par depărtate celorlalți fără să nu țîșnească din atingerea lor albastra flacără a poeziei.

• Unde vezi flacăra poeziei — ca la comorile părăsite — poate să zacă aur și pietre scumpe. Dar pot să fie și numai ciolane mucede.

• Mulți, cari caută căldură la unele opere literare fosforescente, sînt ca aceia cari ar încunjura într-o noapte cu ger putregaiul ce scînteie.

• Scrie ca să păstrezi florile gîndului tău, pe care altfel le ia vîntul.

• Fiecare vede într-un lucru ce e mai puțin deprins să vadă: de aceea să nu te superi dacă într-un cerc de cîrni copilul tău va fi lăudat numai pentru că are nasul mare.

• Oamenii s-au înțeles a vorbi tot așa, ca să ascundă cît de deosebit gîndesc.

• Înțelepciunea nu se împrumută cu carul, ci se cîștigă cu bobul.

• Nu te uita aiurea decît la viață, căci altfel n-o vei înțelege și o vei risipi degeaba.

• În loc să blăstămi la stînga, laudă în dreapta, și tot același scop îl vei atinge.

• Prooroc se cheamă acela care știe că lucrurile se țin de cuvînt mai mult decît oamenii și care află astfel totdeauna ce vor face ele.

• În aur zace hrană, deși nu-l poți mînca.

• Cînd ți se aruncă noroi, tu lumineză, și el se va face praf, pe care-l va sufla vîntul.

• Talentul e o inteligență specială, manifestată; inteligența e putința mai multor talente la același om, chiar dacă ele nu se manifestă.

• *Geniu* e numele pe care oamenii de talent îl dau talentului lor.

• Geniul nu e o nebunie, e însă una să crezi, oricine ai fi, că ai geniu.

• Sînt oameni cari-și cruță inteligența și n-o aprind decît la zile mari în odăile de gală.

• Cine ți-a făcut o nedreptate nu rămîne cu o datorie față de tine, ci cu o pierdere față de el însuși.

• Ai drept să dai, n-ai drept să ceri.

• Dreptatea e chipul prin care se înfățișează în viața oamenilor legea prin cari lumile se țin în ființă.

• Toate faptele bune sînt deopotrivă.

• Măgarul nu e viteaz pentru că din pielea lui se fac tobe, nici vițelul nobil fiindcă dă pergamentul, pe care se scriu diplomele de nobleță.

• Cînd lauzi nu dai nimic: recunoşti.

• Să fii mîndru de ceva înseamnă să recunoşti că nu-l meriţi.

• Nu toate lucrurile cer a se discuta, şi nu cu oricicine.

• Pentru a *fi* un erou, ţi se cere caracter, pentru *a juca* un erou, talent.

• A cere cuiva să fie erou în împrejurările josnice ale unei societăţi decăzute e ca şi cum ai cere unui vultur închis într-o odăiţă să zboare la o mie de metri deasupra pămîntului.

• Cine e făcut pentru lucruri mari, moare cînd nu le poate face.

• Dacă te grăbeşti a lua numele în locul lucrului, vei opri producerea normală a acestuia.

• Lenea e fiica nedreptăţii.

• De ce odihna înainte de moarte, cînd te aşteaptă cea de *după* moarte?

• Să nu fie moartea între două vieţi ca noaptea între două zile?

• Pe morţi nu-i căutaţi la morminte, ci în inima voastră.

• Trăind, gîndeşte-te la moarte; muncind, nu te gîndi la viaţă.

• Gîndul morţii să-ţi slujească în orice clipă pentru a înţelege preţul vieţii.

• Cînd te va batjocori duşmanul, prietenul va prinde curaj şi el, şi te va vorbi de rău.

• Ura lor e singurul omagiu pe care cei mai mulţi îl pot aduce superiorităţii.

• Ierţi pe deplin numai greşelile ce le-ai făcut.

• Greşind, nu înveţi atîta a nu greşi, cît a nu crede că nu poţi greşi.

• O carte sînt litere moarte, dar vrăjite, pe care le învii cu viaţa ta.

• Un adevărat prost e foarte rar, îl cunoști mai întîi prin aceea că nu se îndoiește de dînsul.

• Precum prostul n-are îndoieli, perversul n-are mustrări de cuget.

• Unele cărți de filozofie sînt ca o nesfîrșită mare cenușie, unde cauți în zădar o stîncă de realitate concretă ca să-ți odihnești aripile.

• Din nici o muncă și din foarte multă muncă se desface deopotrivă filozofie.

• O flacără a ars în tine: rămîne scrum. El poate încălzi — pe alții.

• Doi nebuni se înțeleg sau totdeauna sau niciodată; doi cuminți, cînd da, cînd nu.

• Norocul nu se găsește bine decît în casa unde se muncește.

• Oamenii proști numesc noroc fericirea nemeritată, și uită, bucurîndu-se, că ea e o pasăre trecătoare.

• Fericirea adevărată nu poate sta decît în hotare fericite.

• Sînt oameni cari tîrguiesc ca să cumpere, dar și alții cari cumpără ca să tîrguiască.

• Înșelînd, te pregătești să fii înșelat.

• Nebunul poate răspunde la orice întrebare a înțeleptului: înțeleptul tace la cele mai multe din ale nebunului; iar prostul stă deoparte și zice că tot nebunul e mai cuminte.

• Caută la ce răspunde omul, dar uită-te mai ales la ce întreabă.

• Să rîzi, nu de greșelile pe care nu le faci, ci de acelea pe care nu le-ai făcut niciodată, deși ai fi avut prilej să le faci.

• Sînt scriitori cari scriu în idei și cugetători cari gîndesc în cuvinte.

• Minciuna are valoare numai pentru caracterul celui ce-o spune.

• Și pe porc îl taie, dar pentru asta el nu e un martir. Și n-ar fi chiar dacă ar cere el să-l taie!

• Ochii sînt ferestile sufletului; *ușa* se deschide numai o dată.

• Atîţia ar fi aduşi a crede că soarele nu arde, fiindcă ei nu-l pot aprinde cu chibritul.

• Mulţi judecă aşa: că, deoarece criminalul nu poate fi criminal fără o victimă, aceasta-i e complice, şi ţipă din răsputeri împotriva *amînduror* tulburătorilor ordinii publice.

• Cei mai mulţi păstrează din tinereţe ce s-ar cuveni mai puţin.

• Sufletul omenesc nu poate suferi golul, şi, oriunde îl găseşte, pune poezie.

• Singura ceartă respingătoare e aceea în care nici unul din doi n-are dreptate.

• Cearta se preface în luptă cînd la capăt se întrevede biruinţa adevărului.

• Esto nu numai ce n-ai văzut tu, dar a văzut altul, ci şi orice *trebuie* să fie, chiar dacă n-a văzut nimeni.

• Cînd ţi-o spune cineva „nebunule", să fii sigur că e un nebun: ori tu, ori el.

• Nu sînt numai nebuni furioși, ci și proști furioși — anume aceia cari încep a-și înțelege prostia.

• Temnița cea mai de temut e aceia în care te simți *bine*.

• N-ai dreptul să fii altfel decît ceilalți oameni, ci *mai mult* decît dînșii și *pentru* dînșii.

• Scrie-ți cărțile așa, încît fiecare cititor să poată crede că le-ai scris pentru el.

• Lumea nu e mulțămită că sînt oameni minunați, ci li mai cere să facă lucruri de acelea care și față de dînșii să pară tot minuni.

• Cînd vei face mai mult decît se așteaptă, ți se va cere și mai mult, iar cînd, odată, vei face mai puțin, nimeni nu-ți va îngădui să mai încerci.

• Fiecare te judecă după dînsul și, mai adeseori, ceva mai puțin decît dînsul.

• Doi bogați nu încap la masa care ar putea hrăni o mie de săraci.

• Bogatul e adesea un om care n-a muncit și totdeauna omul care n-a știut să cheltuiască.

• Nu primi la bucuria ta pe acela pe care nu l-a primi la durere.

• Extraordinar nu e ce nu s-a făcut, ci ceea ce se credea că nu se poate face.

• Într-o luptă pot fi doi învinși, dar numai un singur biruitor.

• Nebunul ține totdeauna sabia în vînt și se miră că rugineşte.

• Este o independență a nebunului, care nu costă nici o silință.

• A avea ieri o părere și azi alta nu înseamnă a fi deopotrivă cu doi oameni, ci cu nici unul.

• Nu plînge anul încheiat, ci fii mîndru că l-ai isprăvit.

• Banul trebuie să meargă; îl strîngi, îl furi. E ca și cum ai opri un rîu fără să aibi o moară.

• Îndărătnicul e convins numai de un lucru: că a apucat a spune într-un fel.

• Înainte de a vorbi sau de a lucra, nu există îndărătnicul.

• În sufletul înțeleptului curge un veșnic izvor de întărire a lumii, ale cărui izvoare nu sînt pe pămînt.

• Tăgăduiește ce ai văzut că nu e, nu ceea ce n-ai văzut că este.

• Cînd ai înțeles *cu totul* o carte, mai că ai fi vrednic s-o fi scris.

• Oamenii au închis pe Dumnezeu în biserică, ca să fie mai slobozi în lume.

• Gîndurile care sînt în adevăr ale tale se potrivesc totdeauna între ele.

• Cînd se chinuiește un vinovat, totdeauna cea dintîi piatră o aruncă acel care a păcătuit așa.

• Nu poți lucra fierul pînă nu l-ai încălzit, și sufletele oamenilor tot așa de puțin.

• Lupta cu nebunul nu-ți aduce nici o cinste, și rarcori un folos.

• Prost nu e acel ce nu înțelege unele lucruri, cît de multe, ci acela care le înțelege pe toate pe dos.

• Bun cu adevărat e numai acela care nu lasă a se săvîrși răul împrejurul lui. Adevărata bunătate e viteză.

• Cele mai multe minciuni se spun pentru a îndreptăți nedreptatea.

• Cîntecul tînăr deschide toate ușile pentru bătrînul adevăr.

• Ființele se duc în flacăra focului, metalele se topesc, piatra se înfierbîntă numai.

• În plată poți deosebi: răsplata, înșelăciunea și darul.

• A scrie e a vorbi tuturora și a intra pretutindeni fără a te pleca supt formele sociale și fără a vorbi despre tine.

• Ce a căzut în deprindere nu mai are preț, nici în bine nici în rău, decît pentru societatea întreagă, iar nu pentru indivizi.

• Cei cari cer prietenia fără a o da în schimb sînt hoţi de suflete.

• Cu gîndurile oamenii fac ca şi cu banii: ei nu primesc decît pe acelea care poartă întipărirea suveranilor.

• Caută cele mai multe jigniri ce suferi, şi la izvorul fiecărcia vei găsi că nu ţi-ai făcut *toată* datoria.

• Cei mai mulţi oameni fură lucruri ce erau să li se dăruiască mai tîrziu.

• Ca să vezi în adîncimi, adu-ţi lumina *ta*.

• Razele soarelui nu urmăresc ceea ce se ascunde de dînsele.

• Vînătorul cel mai sigur e acel ce-şi aduce vînatul de-acasă.

• Poezia să îmbătrînească?! De mii de ani cîntă ciocîrlia acelaşi cîntec la răsăritul soarelui, şi lumea nu se satură să-l asculte!

• După ziua clară a faptelor, şi în sufletul omenesc seara trezeşte un răsărit de stele.

• Sînt oameni practici cari ar înhăma fluturii la trăsură!

• Pentru că fluturul se preface în omidă, nu trebuie să urăşti fluturul.

• De la masa vieţii nu se scoală numai sătuii.

• Dă fiecui ce i se cuvine, şi ţie ajungă-ţi ce rămîne.

• Mulţi duc minciuna prin multe locuri, crezînd că la urmă se va face un adevăr.

• Ai dreptul să ierţi vinovatul, dar nu să-i ierţi şi greşeala.

• Cei prea frumoşi şi cei prea urîţi nu ţin oglindă în casă.

• Sînt critici cu personalitate cari te arată ca oglinzile ce lungesc sau lăţesc.

• E şi o tăcere a *respectului*, care înconjură la început operele în adevăr mari.

• Daţi-mi mijloace de a-mi îndeplini misiunea. Îngrăşaţi-mă, zice porcul, şi atîţia oameni ca dînsul.

• Ciudat lucru şi aceasta: să te mîndreşti cu ceea ce ţi-ai putut cumpăra din banii pe cari nu i-ai muncit.

• Cei mai mulţi bătrîni nu ştiu să întrebuinţeze tinereţea ce li-a rămas.

• Părul alb pe capul nebun — ce batjocură a firii!

• Cănindu-se mulţi bătrîni îşi dau vîrsta pe care o merită.

• Sînt oameni ale căror păreri atîrnă de ale adversarilor lor şi cărora duşmănia li dă, întîi, un crez.

• Cînd chemi la muncă, să-ţi văd sapa în mînă.

• Zici să mergem după tine, şi eşti aşa de mic, încît nici nu te vezi...

• Obrăznicia unui obraznic va supăra mai mult pe ceilalţi obraznici.

• Filozof se cheamă un om care și-a făcut o specialitate din ceea ce poate înlocui înțelepciunea la cine nu e înțelept.

• Cînd ai redus lumea la o sută de vorbe goale, poți face minuni cu dînsele.

• Măgarul e încredințat că el conduce turma și că păstorul e argatul lui.

• Poeții cei proști au și ei un Pegas, din măgar.

• Copiii trebuie crescuți pentru ei, nu pentru părinți.

• Prostul și nebunul samănă între ei prin aceea că gîndesc altfel decît omul cum trebuie; dar nebunul e mîndru de aceasta, iar prostul, îndată ce începe a bănui deosebirea, nu. Însă precum nebunul numește nebuni pe ceilalți, și prostul numește proști pe cei mai cuminți decît dînsul.

• Proștii se pot împărți în două: cei ce nu vreau să fie, și cu cari te poți înțelege, și cei cari sînt bucuroși că sînt proști, și cu cari să nu te întinzi la vorbă.

• Una din deosebirile dintre cîne și om e că nu s-a văzut cîne care să se lingușească pe dînsul.

• Măgarul crede fără îndoială despre cal că e un animal cu urechile schiloade, iar despre catîr că e un măgar degenerat.

• În ziare e tot atîta din cugetarea timpului, cît este în rîuri din aurul adîncimilor.

• Cele mai multe polemici și-au atins scopul cînd au creat zăpăceală și neîncredere.

• Desface mai multă marfă, o. limbuților, acel care n-are ce-i trebuie clientului.

• O țară se poate moșteni, dar nu și puterea de a o lăsa moștenire urmașilor.

• Pentru ca să-ți recunoști greșeala trebuie ca sufletul tău întreg să-i fi fost superior.

• Mulți simt o ușurare cînd văd că și alții sînt capabili de prostiile lor.

• Într-o polemică să răspunzi cît are nevoie publicul, nu adversarul.

• Să prezici totdeauna: lumea-ți va aduce aminte numai de prezicerile ce ți s-au adeverit, și vei ajunge profet.

• Unele legi sînt obiceiuri scrise, altele un program pentru a cîștiga obiceiuri noui.

• Un cal trage trăsura înainte, altul înapoi: cîțiva de pe lături, dacă sînt mai mulți cai. Vizitiul n-are nevoie să mine, dar el are datoria să se întoarcă pe rînd cu fața la calul care urnește în acel moment. Aceasta se cheamă regim constituțional.

• Cînd judecata cuprinde numai forme, cum voiți ca vinovatul să-și vadă vinovăția ca o realitate?

• În literatură, la fîntîna cu apă puțină se îndeasă lumea cu cofele.

• Între vorbă și faptă e destul loc pentru căință.

• Sînt situații proaste în care nu poți cere unui om inteligent decît să nu fie prost.

• Atîția cred că a răspunde *altceva* înseamnă a răspunde.

• Sînt întrebări care cuprind în sine răspunsul, *cu voie*. Cele mai multe răspunsuri cuprind însă *fără voie* o întrebare.

• O discuție se mîntuie sau cînd amîndoi au înțeles, sau cînd n-a înțeles nici unul.

• Discută ca și cum ai încerca să te asiguri pe tine încă o dată că ai dreptate.

• Pasiunile dau sufletului omenesc accente nouă: valoarea fiecăruia nu e potrivită cu natura pasiunii, ci cu puterea ei.

• Cele mai triste succese în discuție sînt cele din condescendență.

• Cît se mai deosebesc două persoane, atunci e încă ceartă, și nu discuție. Deci cînd e discuție? Foarte rar.

• A scrie argumentele înseamnă a le da cîntărite. A le spune înseamnă a le prețui după ochi.

• Convingerile care nu se leagă de alte convingeri n-au nici o valoare.

• Pînea care te satură mai bine e aceea pe care ai dăruit-o.

• Numai moartea egoistului e deplină: nimic din el nu rămîne în alții.

• Sînt cugetări cari sînt stele și altele simpli licurici. Lumea nu se îndreaptă după acestea din urmă.

• Bestia din om poate fi înfrîntă sau mulțămită, pentru ca gîndul să-și ia zborul. A o mulțămi e și mai ușor, și mai plăcut. Mai viteaz e a o înfrîna.

• Viteazul privește pericolul, cutezătorul îl caută; nebunul nu-l vede.

• De multe ori o singură faptă formează un viteaz și o singură prostie consacră un prost.

• Ați observat că oamenii cari discută mai mult între ei sînt acei cari sînt siguri că nu se pot înțelege?

• Îngădui să fie oameni cu altă față decît a ta, nu îngădui însă să fie oameni cu alt suflet decît al tău.

• Deosebirile dintre oameni le aduc mai ales cuvintele. Te gîndești la o limbă astfel făcută, încît cei mai mulți oameni s-ar putea înțelege.

• Adevăratul bătăuș simte plăcere și să mănînce bătaie.

• Ideea altuia oglindită în sufletul tău nu e altă idee.

• Cei mai mulţi n-au decît puterea ce li trebuie pentru a se înfrîna pe sine. Odată însă ce pornesc într-o parte, sufletul lor a ieşit din frîu.

• „Obraznicul mănîncă praznicul", dar plăteşte cu obrazul.

• De multe ori e obrăznicie să nu fi obraznic.

• Înalt zice cel de jos, frumos zice cel de sus.

• Nu e greu să găseşti adevărul, e greu să ai dorinţa de a-l găsi.

• Adevărul e pretutindeni, dar nu-l recunoaşte decît acela care-l caută.

• Oamenii închid pe nebuni în case anume, ca să nu se confunde cu alţii.

• Cîtă vreme nebunul nu se specializează într-o manie, lumea-l suferă.

• Există o disciplină a convingerilor, una a fricii şi una a lăcomiei.

• Cea mai bună disciplină e aceea care garantează totdeauna un conducător.

• Ferește-te deopotrivă de prietenia dușmanului și de dușmănia prietenului.

• Cînd nu găsești cuvîntul, să fii sigur că gîndul nu s-a limpezit încă.

• Oamenii s-au deprins a lega cuvinte care sînt potrivite în așa fel, încît să poată oglindi și gîndurile pe care nu le au în adevăr.

• Ai noștri s-au deprins cu cărți care se cetesc singure.

• O carte pe care ai cetit-o în adevăr este și opera ta.

• Sînt suflete de argint și suflete de plumb — după răsunet.

• Nu e elocvent cine e totdeauna elocvent.

• Accentele elocvente vin numai din inimă.

• A fi elocvent înseamnă a vorbi mai bine decît cum vorbești *tu* de obicei.

• În momentul formării sale, convingerea sau sentimentul găsește totdeauna cuvinte puternice.

• Sînt oratori cari stau cu totul goi supt mantia lor de elocvență.

• Unele piese luate din viață se coboară iarăși în viață.

• Romantic e acela căruia din însușirile idealistului îi lipsește numai una: un scop vrednic și sigur.

• Sufletele sterile sînt acelea prin care nu poate trece nici un fel de iubire.

• Mînia e o armă cu două tăișuri, care iese zgîriindu-și teaca.

• Nu e năcaz care să nu ceară o victimă. Tiranii tăiau pe robul care aducea vestea înfrîngerii. Sinuciderea nu are altă explicație: cînd nu poți lovi aiurea, te lovești pe tine.

• Oamenii au numit timp scurgerea treptată a sîngelui vieții lor, și se bucură că timpul trece răpede.

• Nu se aruncă niciodată cu pietre în copacul sterp, dar nici în acela care-și pleacă ramurile pline.

• Din sufletul omenesc e de cules ceva în fiecare zi: dacă uiți s-o faci, poamele vor putrezi jos și le vor mînca numai porcii.

• Oricîte gînduri ai da, sufletul tău mai are și altele. Oricîte stele ar vedea lumea, în dosul lor mai sînt încă atîtea.

• Cînd doi se bat, se poate să cîștige și al treilea, dar numai dacă s-a bătut și el.

• Nu în fiecare luptă este și o dreptate.

Erou nu e acela care se bate, cît și cum a trebuit să se bată. Nici acela care s-a bătut în zadar. Ci acela care a primit datoria sa așa cum nimeni n-ar fi fost în stare să facă și care a pregătit astfel și pe alții pentru a face ca dînsul.

• Cine uită, nu merită.

• Îngropați răpede morții, ca să se poată crede că ei dorm numai.

• Îngust la minte e acela care nu primește nici în haina poeziei îndoiala față de convingerile lui!

• Se supără mai mult de discuție acela a cărui clădire de gînduri stă să se dărîme.

• Adevărul poate avea mai multe *fețe*, minciuna are numai foarte multe *forme*.

• Izvorul folosește cînd e adunat la fîntînă. Cel ce a săpat fîntîna poate zice că a *dat* izvorul.

• Lesnecrezătorul nu e un credincios.

• „Frate ca frate, dar brînza cu bani". Da, pentru brînzari.

• Partidele politice sînt pentru țară; bandele politice, pentru ele.

• La unele popoare toate partidele la un loc fac țara, la altele — exploatatorii țării.

• Mai mulți prieteni poți cîștiga cu un singur păcat decît cu toate virtuțile.

• Pe fățarnic roagă-l să păstreze masca. Numai așa poate fi cuviincios.

• Nu imita ce nu-ți trebuie. Dacă nu ești cocoșat și vei face ce face cocoșatul pentru a-și ascunde cocoașa, vei părea că ai și tu una.

• Certîndu-te cu cine are dreptate, poți numai să pari prost sau mișel.

• Viclenia nu cere pricepere: ea se razimă pe minciună și pe îndărătnicie, însușiri pe care le poate avea oricine.

• O natură bogată trebuie să facă sau binele sau răul, sau grîul cel mai înalt sau buruiana cea mai otrăvitoare.

• Sînt mulți oameni cari, văzînd un drum în dreapta și altul în stînga, se culcă la răscruce, suduind pe cine a tăiat căi încurcate.

• A putea trăi în minciună este o însușire specială, ca aceea de a te simți bine pe corabia ce se clatină în timp de furtună.

• Un om bine-crescut înseamnă de cele mai multe ori unul care crede că nu trebuie să se mai crească.

• Sînt oameni pe cari dușmanii chiar nu-i pot batjocuri. Cînd te uiți bine, sînt tocmai aceia pe cari nici prietenii nu-i pot lăuda.

• Îndreaptă greșeala, zdrobește păcatul: aceasta trebuie să faci.

• E mai mare decît tine nu acela care găsește ce n-ai găsit niciodată sau îndreaptă ce ai greșit odată, ci acela care, făcînd cît tine, a greșit mai puțin.

• Să nu crezi în poveștile de vitejie ale ostașului care nu le poate pecetlui cu rănile sale.

• Unii oameni te înșală numai pentru a-ți dovedi inteligența lor, pe care n-o pot dovedi altfel.

• Un învățat are două datorii: să învețe el necontenit și să învețe necontenit pe alții.

• O învățătură stearpă e ca acel loc din pustie unde zac risipite rămășițele vestitului templu antic.

• Unii oameni nu se gîndesc la vorba ce spun: alții se gîndesc pînă o spun; puțini se gîndesc mult timp după ce au spus-o: folosul cel mai mare îl trag aceștia.

• Bun nu e acel care sufere răul, ci acel care face binele.

• Un om fățarnic are două fețe și nici un obraz.

• Nu părăsești un ideal fără să-i lași ceva din ființa ta.

• Frumusețea trebuie să fie legată cu bunătatea; altfel sufletul urît o învinge.

• Pe o potecuță cumintele-și găsește largul lui: nebunul nu încape într-un oraș.

• Unii nu judecă pentru că învață; alții judecă pentru ca să nu mai învețe.

• Pe unii îi disprețuiesc cei cari nu-i cunosc, pe alții cei care-i cunosc mai bine.

• Cineva trebuie să fie tînăr odată, și nu e bine să zăbovească pînă la bătrînețe.

• Numai încercînd a face foarte bine, poţi nemeri uneori binişor.

• O societate trebuie să trăiască măcar pe simulacrul unei idei mari.

• În dragoste, a iubi înseamnă de multe ori a nu înţelege.

• E lucru firesc, între bărbaţi, să prigoneşti pe cine nu înţelegi.

• Sînt adevăruri care nu se spun; nu există adevăruri care să nu trebuiască ştiinţii.

• Bătrîneţa e vrednică de respect cînd a fost în urma ei o bărbăţie.

• Este o ambiţie de nume, una de situaţii şi alta — cea mai înaltă şi mai rară — de fapte.

• Sînt lacrimi aşa de grele şi de fierbinţi, încît ochii nu le pot plînge; ele zac în inimă, arzînd-o.

• Ai dreptul să plîngi numai atunci cînd n-ai putea să te împotriveşti.

• Apele nu se liniștesc prin icoana ce cuprind în ele, și nici sufletul prin ce răsfrînge viața într-însul.

• Multă lume crede că dacă actorul apare în fiecare seară, e că-l încîntă lumina rampei.

• Sînt lacrimi mai scumpe decît mărgăritarul.

• Pune aur mult pe raclă, pentru ca să se creadă că oasele dinăuntru sînt moaște.

• Morții au o singură putere: să-ți arăte cum au trăit.

• În morminte *zac* morții; ei *trăiesc* în faptele lor.

• Avuția apasă pe oameni și după moarte; cu piatră și fier.

• Silințile celor buni merg, firește, alături; ale celor răi se încrucișează și se împiedecă.

• Calul aleargă, călărețul ajunge.

• Mulți se ridică numai ca să aibă de unde cădea.

• Să înveţi pentru tine, dar să ştii pentru toţi.

• Cea mai rea împăcare pentru un duşman e cînd te împaci cu păcatele lui.

• A stăpîni nu înseamnă a domina.

• Cel ce se îndeasă în frunte şi nu ştie conduce va fi călcat în picioare.

• Nu conduci bine niciodată decît mişcarea ce ai creat-o.

• Orbeşti pentru lume dacă priveşti numai absolutul.

• Cel mai bun metafizic e cel mai rău.

• Nu înşelaţi pe cine puteţi convinge, dar căutaţi a convinge şi pe acela care ar fi mai uşor de înşelat.

• Te crede numai cine a suferit: de aceea suferinţile cele mai nobile sînt acelea care sînt mai puţin înţelese.

• Să fii mîndru că stai sus numai atunci cînd nu-ţi e ruşine să-ţi aduci aminte cine te-a adus acolo.

• Să nu fi sociabil ca oaia şi personal ca măgarul.

• Mulţi cred că poţi îndrepta un măgar scurtîndu-i urechile.

• Cea mai mare dibăcie e de cele mai multe ori să n-ai nici una.

• Orice faptă rea ce ai făcut dă drept la alta ce se va face împotriva ta.

• Singura cetate ce nu se poate lua cu sila e sufletul omului.

• A fi elocvent nu e a fi orator, precum a purta haine scumpe nu e a fi frumos.

• Niciodată un om mare nu e mai mare decît în zdrenţe.

• Salută un om mare, nu descoperindu-ţi capul, ci descoperindu-ţi cugetul.

• Iarna nu face corbii, şi corbii nu fac iarna.

• O anumită critică samănă cu înjurăturile pe care leneşul tologit le aruncă muncitorului care lucrează în sudoarea frunţii sale.

• Orice suferinţă fizică scade şi nu e nici o suferinţă morală care să nu înalţe.

• Dacă un lucru nu-ţi place, să nu crezi că l-ai putea face mai bine. Şi de aceea fii cuviincios cînd vorbeşti de dînsul.

• Sînt oameni cari cred că progresează trecînd de la tăinuirea clevetirilor la cavalerismul trădării.

• Mulţi bătrîni nu sînt în stare să înfăţişeze tot trecutul lor, ci vorbesc totdeauna din prezent, şi sînt astfel mai puţin decît tinerii pe care-i străbat mai puternic patimile acestui prezent.

• Gîndurile rele se alungă prin fapte bune.

• Lumea te va preţui totdeauna ceva mai puţin decît arăţi că te preţuieşti pe tine.

• Există o ambiție tîrîtoare, care cere să fie umilită pentru a se trufi și mai mult.

• Lemn bun, lemn rău, aceeași cenușă. Dar nu aceeași flacără!

• La sfîrșitul fiecărei zile, socotește nu ceea ce alții au făcut față de tine, ci ceea ce ai făcut tu față de dînșii.

• Înjosesc pe alții aceia cari nu pot să se ridice pe sine.

• Copilărie e fapta de copil a cuiva care nu mai e copil. Unde la copil e naivitate, dincoace e prostie.

• Mînia a fost dată ca mijloc de apărare a oamenilor foarte buni. La cei răi, e un lux.

• Ori bun cu răii, ori rău cu bunii — tot o ispravă.

• Bunătății slabe îi trebuie pentru a merge sprijinul dreptății tari.

• Înfrîngerile în dragoste dor mai mult decît celelalte, fiindcă în ele *întreg* omul e răspins.

• A contraface bine e mai greu chiar decît a face.

• Meritul e al celui care a tăiat forma, nu al celui care scoate dintr-însa exemplare nouă.

• Arta e în natură sau în sufletul tău? Acolo unde ele se confundă, și numai acolo.

• Nu orice piatră poate încerca aurul, și nu orice critic.

• A cerceta dintr-o societate numai fruntașii ei e din partea unui istoric ca, din partea unui fiziolog, a nu vrea să știe din trup decît viața creierului.

• Poți zbura *pe* aripele altuia, dar *nu* cu ele.

• Un nebun a ucis vulturul ca să poată zbura cu aripele lui.

• Cioc de pradă are și corbul, aripi pentru a zbura mai presus de toate prăzile numai vulturul.

• Găina se va fi crezînd mai mult decît vulturul, fiindcă are și aripi și e și cuminte.

• Dacă dintr-un lucru mare vezi un lucru mic şi nu-ţi place, ceartă-te cu ochii tăi.

• Cine murind de foame nu fură, e unul din cei mai mari mucenici ai virtuţii omeneşti.

• A cerşi înseamnă a cere un lucru avînd conştiinţa că nu ţi se datorește.

• Minciuna o începe un mincinos, o mîntuie ceilalţi, o comentează un învăţat şi o crede mai toată lumea.

• Şiretul te învinge numai cînd vrei să lupţi cu el în şiretlic.

• Moartea cea bună e aceea cînd nu-ţi pare rău că ai trăit.

• Perfidia o învingi cînd o ştii şi n-o combaţi.

• Amărăciunea de care învinuieşti viaţa e de multe ori numai pe vîrful limbii tale.

• A nu trăi e mai rău decît a muri.

• Spune drept totdeauna: e mai bine să spui tu adevărul decît să-l adauge cineva necontenit la cele ce spui.

• Cel mai rău soi de oameni mari sînt aceia cari nu pot face fapte mari.

• Un om mare nu are prilejul să facă totdeauna fapte mari, dar el se simte oricînd vrednic de ele și e totdeauna gata să le facă.

• Nu e poet acel care nu e pentru tot poporul său.

• Un gînd sfînt în haina poeziei e ca o icoană îmbrăcată cu argint.

• Mulți au o dragoste, o milă, o bunătate, căpătate prin educație numai, și care nu fac două parale.

• E o mare greșeală să începi într-o discuție cu părerea că adversarul tău e un om inteligent și una și mai mare să crezi că e om moral.

• Devii ridicul luptînd cu om ridicul, și nu-l poți nici măcar învinge.

• Să știi unde ești, să descoperi ce trebuie acolo, să încerci tot ce poți încerca în vederea acelei nevoi, sînt cele trei rădăcini ale înțelepciunii.

• Nu te mira de moarte, ci te miră că în fiecare zi ți se deschid ochii la lumină.

• Faima se rugineşte dacă nu o cureți prin muncă în fiecare zi.

• Cel mai trist lucru e să ajungi a fi însuți pentru tine posteritatea.

• Oamenii cei obișnuiți se îngroapă cu țărnă, cei vestiți cu laude. Care din două cade mai greu?

• Om liber e acela care n-are nevoie să spuie nici o minciună.

• A nu face fapte rele nu înseamnă a face o singură faptă bună.

• Calomniatorul se coboară cu toată lungimea minciunii sale.

• Greşelile celui curat se cunosc mai lesne decît ale celui pîngărit, şi lumea, nedreaptă, strigă mai mult împotriva lor.

• Porcul trecînd pe lîngă tine te va murdări neapărat. Dar cît despre aceea, el nu va mai fi curat.

• Cînd arunci sămînţa în noroi, el se preface în pămînt hrănitor. El nu e noroi decît cînd îl calci în picioare.

• Este un aur pe care-l poate culege şi un ţigan trecînd nisipul prin sită.

• Lumina cea mare se întinde asupra tuturor lucrurilor: razele rare caută aurul şi piatra scumpă.

• Unii oameni răbdători sînt în stare a socoti raportul între lumina chibritului şi lumina soarelui.

• Există un fel de celebritate care trăieşte numai în cercul acelor cari nu pot fi celebri.

• Cel mai rău om e acela care nu poate fi bun nici cînd e fericit.

• Nu pedepsi pe oameni pentru păcatele vieţii.

• Tăcerea are glasurile ei de înțelepciune: ascult-o!

• Mă mir, cum, urmînd exemplul oamenilor, găinile n-au întemeiat școli ca să ajungă vulturi și privighetori.

• O anume specie de scriitori utilitari samănă cu găinile care fac ouă pentru masa stăpînului, și nu pentru viața speciei lor.

• E mai ușor să domesticești un lup decît să sălbăticești un cotei de manșon.

• Desigur, orice cotei de manșon e încredințat că e pus acolo pentru meritele sale și socoate că dulăul e aruncat cu dreptate la poartă, nemîncat, fiindcă e vițios și n-a avut educație.

• Podoabele nu fac frumos, ci *mai* frumos. Învățătura nu face înțelept, ci *mai* înțelept.

• Sînt unele firi bine înzestrate, care-și închid însușirile, cum mormintele închid pietrele scumpe ale morților.

• Cînii trebuie să cunoască un fel de oratorie a lătratului. Cutare javră de babă trebuie să excelez și

să stîrnească cele mai mari urlete de aprobare și mîrîituri de mînie. La încăierare, însă, să nu-l cauți! El va fi rămas să roadă ciolanul.

• Sînt bătrîni cari n-au decît bătrînețea: pe aceia poți să nu-i respecți.

• Cutare bătrîn e ca un secerător ce se întoarce cu mînile goale și cu secerea pierdută.

• Cîinele care urlă nu combate muzica, ci pretinde s-o ajute.

• Oamenii copilăroși au fost de cele mai multe ori copii precoci.

• Nu te conving cu adevărat decît argumentele tale.

• Rădăcina convingerilor e experiența.

• Niciodată n-au fost doi nebuni tocmai la fel.

• Unii găsesc că e mai cinstit a fura decît a împrumuta și că amîndouă sînt mai nobile decît a munci.

• Dobînda împrumuturilor sufleteşti trebuie să fie recunoştinţa.

• Prisosul e totdeauna o piedecă.

• Energia măgarului se arată numai cînd nu vrea să se mişte din loc.

• Frica are mai multă imaginaţie decît curajul.

• Cel mai nobil măgar e cel mai puţin măgar.

• Saltimbancii gîndului pot numai să uimească, dar nimenea nu se va lua după dînşii, precum nimănui nu-i va veni gustul, după ieşirea de la o reprezintaţie de circ, să meargă pe mîni şi cu picioarele în sus.

• Să nu-ţi fie frică de duşmanii cari te batjocoresc întîi şi te imită pe urmă.

• E un *om* acela care nu are de ce să se ruşineze înaintea nimănuia şi care poate conduce pe alţii fără să-i ruşineze.

• Plăcerea cea mai bună e aceea pe care o dai.

• Pe morţii buni, oamenii îi plîng, dar în curînd nu-i mai doresc înapoi.

• Rolul oratorului e să cheme bunătatea care zace în sufletul tuturor oamenilor şi să-i ceară, în acea clipă, o faptă.

• Unii oratori sînt numai limba oratorului. Te gîndeşti, auzindu-i, la un măgar care ar avea un gîtlej de privighetoare şi ar modula cu dînsul: hi-ha, hi-ha!

• După furtunile sufletului ca şi după ale naturii învie flori ce se credeau uscate.

• Mîniile de iubire sînt mai strașnice decît oricare altele pentru că vin din credința că ai risipit în zădar ce e mai adînc şi sfînt în ființa ta.

• Sînt oameni cari nu pot nici iubi, nici urî. Dar te miri cum pot trăi.

• Maimuţa are nevoie de public şi papagalul de învăţător: privighetoarea nici de unul, nici de altul.

• Proştii fac dintre proşti de-ai lor şi cîte un om mare: pentru aceasta ei aleg pe cel mai obraznic din mijlocul lor.

• Lacrimile spală.

• Este o obrăznicie de tactică, dar și una sinceră: aceasta e vrednică de plîns, fiindcă e în hotar cu megalomania, deci cu unul din felurile nebuniei.

• Cele mai bune gînduri sînt acelea pe care cetindu-le ți se pare că le-a spus și altul sau că poate să le spuie oricine.

• Dă-mi durere ca să învăț a mă bucura!

• Chipurile, vorbele, gîndurile morților trăiesc în noi, iar în pămînt e numai lutul.

• În cei dintîi ani și în cele din urmă clipe ale vieții, nimeni nu e în stare a urî.

• Cei mai mulți oameni gîndesc ce pot și scriu ce vor.

• Dacă metoda supusă a oilor ar fi reunită cu îndărătnicia mîndră a măgarilor, regnul animal ar fi dat și el un sistem de filozofie metafizică.

• Primejdia cea mare a cauzelor nobile e să cîștige pe caraghioși.

• Între iluziile tinereții și maniile bătrîneții e maturitatea practică și mlădioasă, răzimată pe conștiința naturii și a vieții.

• Sînt tineri cinstiți cari încearcă a iubi femeia zestrei pe care au luat-o în căsătorie.

• Există și acea speță de oameni cinstiți pe care n-a vrut s-o cumpere nimeni.

• Anarhia duce la putregiune, în celula trupului ca și în viața societăților.

• Unii prieteni ce-ți răsar după moarte sînt tot așa de pioși ca și antreprenorii de pompe funebre, pentru cari ai iarăși o valoare *ca mort*.

• Dacă vezi că luna nu se coboară la tine, nu căuta o scară ca să te sui la dînsa.

• Privighetoarea cîntă pentru dragostea ei, iar canarul pentru durerea lui, deci nici pentru copacul tău, nici pentru cușca ta, nici pentru tine.

• E o mare primejdie să ajungi a fi mulțămit de tine însuți.

• Sînt oameni cari te iubesc cînd eşti mic şi te urăsc cînd eşti mare.

• Cei ce deplîng o nenorocire mai mult, sînt acei ce au dorit-o.

• Unii oameni de aceea pare că nu mai mor fiindcă nu e ce suflet să li iasă.

• Învăţat e omul care se învaţă necontenit pe dînsul şi învaţă necontenit pe alţii.

• Păcatele cele mai grele sînt cele pe care puteai mai lesne să nu le faci.

• Dacă oasele sfinţilor ar fi sfinte, sfinţii le-ar fi luat cu dînşii la cer.

• Prostul ca să nu pară prost vorbeşte şi se arată şi mai prost.

• O singură fîntînă la drumul cel mare al săracilor e o mai bună pomenire decît zece statui de priveală în praful stradelor.

• Rămăşiţele credinţii vechi sînt superstiţiile credinţii nouă.

• De mult Dumnezeu a lăsat minunile pe sama sfinților.

• Cît de mult țin să stăpînească pămîntul deasupra aceia pe cari pămîntul îi va stăpîni dedesupt!

• Prostul ambițios trebuie să fie rău, căci prostia singură nu dă notorietatea.

• O faptă rea se bucură de mai multă luare-aminte decît o viață întreagă de fapte bune.

• Ce mirați ar fi sfinții dacă, ridicîndu-se din mormînt, ar vedea că sînt sfinți pentru oameni.

• Cînd oamenii vor sări să te bată cu pietre, să știi că au văzut ceva bun la tine.

• Pănă nu ți-e viața cu totul curată, n-ai dreptul să faci altceva.

• Cea mai mare rușine e cea pe care n-o vede nimeni: rușinea ta de tine însuți.

• Cînd scrii, nu presupune la cetitorii tăi învățătură, dar nu li îngădui prostia.

• De fapt oamenii cred numai cînd au neapărată nevoie de dînsul: la moarte.

• Sînt oameni cari într-o ceartă se întreabă cine a început, nu cine are dreptate.

• Pe fiecare să-l judeci după ce-l vei vedea *la locul lui*.

• Obrăznicia e de multe ori numai platoşa strălucitoare a unui fricos.

• Desperare de tînăr, zăpadă de marte din care cresc flori.

• Nu te supăra de critica oamenilor întunericului. Vii cu lumina în turn şi vrei să-ţi mulţumească liliecii pe cari i-ai zburătăcit?

• Sufletul e un ochi totdeauna deschis, ale cărui pleoape le lasă jos numai moartea.

• Dintre prostul care nu înţelege şi cel ce nu vrea să înţeleagă, se face la sfîrşit cel mai prost acesta.

• Orice-ţi iartă cineva, numai un lucru nu: să fii mai mare decît dînsul.

• Cinele e mai specialist decît atîția critici: și nu te latră decît în curtea lui.

• Cînele, ca poet, să-nchină lunii urlînd.

• Ați băgat de seamă că piticii sînt totdeauna mai zgomotoși decît oamenii întregi?

• Unii scriitori cînd vorbesc de alți oameni parcă vorbesc de sine, iar alții vorbind de sine par a vorbi de oricare-n lume.

• Nu fi grăbit ca nebunul, dar nici răbdător ca idiotul!

• A ierta e uneori a te face complicele celui pe care l-ai iertat.

• Ai dreptul să ierți numai ce s-a făcut în paguba ta.

• Unii prieteni buni nu te-ar prinde de mînă cînd ai fi să cazi în prăpastie, ca să nu te sperii.

• Vițelul cel gras a fost tăiat cînd s-a întors fiul pierdut. Erau doi vinovați: fiul pentru că fugise

de-acasă și vițelul pentru că era gras. Acesta din urmă era mai vinovat, fiindcă nu era rudă cu bătrînul părinte.

• Ferice de stele că se văd numai prin raze!

• Unii înțeleg ce pot, cei mai mulți ce vreau.

• Pentru fiecare e mai mare steaua care e mai aproape de el și mai bună cea care-l încălzește mai mult.

• Se poate floare fără rod, dar nu rod fără floare.

• În veselia unor bătrîni e ceva înduioșător ca atunci cînd vezi o nuntă într-o biserică ruinată.

• Cetitor înseamnă cine înțelege o carte.

• Încrederea prostului e neatacabilă sau se risipește toată în aceeași clipă.

• Un prost care s-a mîniat și care rămîne încă politicos, e ceva care nu s-a mai văzut.

• Să nu ataci la dușman decît acele defecte cu care nu ți l-ai primi ca prieten.

• Cînd doi se bat, nu cîştigă adesea nici al treilea care se ţine, ci al patrulea care s-a întîmplat să treacă pe acolo.

• Este o primăvară de calendar, fără soare şi o înţelepciune din cărţi, fără lumină.

• Lăudînd pe cel ce te laudă, te lauzi tot pe tine.

• Pune păr lung la mintea scurtă, tinere fără talent!

• Ar fi bine să nu ţipe nimeni: dar decît să ţipe păgubaşul, tot mai bine să ţipe hoţul!!

• Mulţi se apropie de o celebritate crezînd s-o vadă mai bine şi văd mai rău, fiindcă acum n-au de unde s-o vadă.

• Nu te du în bucătăria scriitorului pentru a-i înţelege cartea.

• Insulta e declaraţia înfrîngerii.

• Prostul care scrie ca să dovedească cum că nu e prost e ca ologul care s-ar tîri în brînci ca să-ţi dovedească cum că nu e şchiop.

• Ataci o părere a unui prost și te trezești cu prostul întreg în discuție.

• Argumentul e ceea ce se spune unui om deștept care urăște adevărul; alții nu-l merită!

• Nu e rușine să te învingă un șiret o dată, ci să te învingă încă o dată cu aceleași arme.

• Cu ce drept se poate opri un prost de a vorbi către proști și un șiret către șireți? N-ai decît datoria de a înștiința pe oamenii cinstiți.

• Cei mai mulți oameni dintr-un timp intră într-o rubrică sau în alta; cînd vei vedea pe unul care nu poate fi cuprins în ele, să știi că sau va peri el sau se va dărîma ceva din lucrurile ce sînt.

• Culbecele are și el două coarne, dar tot se ascunde în căsuță.

• De la oricine poți să înveți ceva, de la mai puțini ceea ce-ți trebuie și de la cîte unul numai cum trebuie să înveți.

• E mai ușor să ajuți pe unul mai mic decît tine, care nu te va ajunge, decît pe unul mai mare, care să te întrecă și mai mult.

• Cei mai mulți oameni n-au iubit niciodată și totuși oricine s-ar crede necinstit dacă i s-ar spune aceasta. Așa de mare e, se vede, datoria de iubire pentru oameni!

• Ciudată idee de a fi plăcut lui Dumnezeu numai pe cale negativă: *ne*lucrînd dumineca, *ne*mîncînd în posturi, *ne*iubind toată viața, cum fac călugării, *ne*trăind.

• Sînt unii cari arată că te admiră așteptînd zile întregi ca să strănuți pentru a-ți spune: „să-ți fie de bine!"

• Sînt oameni cari iubesc pentru cine iubesc și alții cari iubesc pentru sine.

• Vai de omul care începe într-o singură carte!

• Nu numai cei ce vorbesc gîndesc.

• Vai de omul care simte nevoie de a se lăuda *el*!

• Cînd ai dat drumul porcului în casă, pune-i și scaun la masă.

• Doi oameni nu se iubesc, dar zestrea-i cunună.

• Valoarea unor critici e că văcsuiesc ghetele unei glorii.

• Să ajuți către glorie pe cineva care nu e chemat pentru dînsa, e să-l urci pe casă și să-i dai drumul în jos, cînd el n-are aripi.

• La ușa dreptății să păzească mila, dar să nu stea în scaunul de judecată.

• Sînt succese care te înjosesc și înfrîngeri ce te înalță.

• Mulți te ajută cu aceleași sentimente ca temnicerul care lecuiește pe osînditul bolnav, ca să nu moară decît supt cuțit.

• Între gîndurile tale, unul să ție steagul.

• Dacă vei fi mult timp prefăcut, te vei preface, fără voie.

• Nu e unul din amănuntele obișnuite ale zilei la începutul căruia să nu fie o mare descoperire sau mari lupte, jertfe și suferinți. E cum calci în neștire pe piatra de mormînt așezată odinioară cu multă cinste de mîni evlavioase și pe cari au curs lacrimi amare.

• Dă-te din calea trăsurii ce se coboară la vale, nu din drumul celei ce se ridică încet la deal. Cel ce muncește nu e în primejdie.

• Cel mai mare descoperitor e întîmplarea. Rareori însă ea iese cu daruri înaintea oricui, ci alege pe acela care le poate prețui și păstra.

• O dată ce ai luat un lucru din lumea realităților și l-ai strămutat în lumea formelor poți să discuți mii de ani asupra lui fără să ajungi la vreun capăt.

• Înainte de a discuta cu cineva, să te informezi dacă nu cumva are un interes să fie de altă părere. Atunci nu-ți mai strica vorba degeaba.

• Nu numai „cînd te amesteci în tărîță porcii te mănîncă", ci și atunci cînd treci pe lîngă locul unde porcii mănîncă tărîță, și ei, ca niște dobitoace care socot că mîncarea lor trebuie să ispitească pe oricine, cred că ai venit să li-o iei.

• E în adevăr tragică numai căderea acelui ce s-a ridicat singur.

• Cetățile sufletești cele mai bine apărate prin forme sînt de obicei acelea unde nu poți cuceri nimic.

• Te miri de puterea lacului numai pînă n-ai văzut rîul viu care-l formează.

• Atîția oameni simt nevoia să vorbească mai mult despre însușirea pe care știu și ei că o au mai puțin.

• Te temi mai mult de acel care știi că are dreptul să te atace.

• Să vorbești în același ton cu alt om atunci cînd ești cît dînsul, și mai ales cînd n-ai mai puțină dreptate decît dînsul.

• În ordinea morală se poate ceea ce e cu neputință în ordinea fizică: ca unul mai mic să privească de sus pe unul mai mare.

• O dată ce cunoști mania maniacului, îl poți stăpîni.

• Dacă un maniac își preface mania într-o specialitate socială, el e scos din rîndul nebunilor, i se face cinste și i se plătește.

• Ce lucru de mirare dacă visurile poetului aduc somnul cetitorului?

• Mulți nu cetesc pe un scriitor ca să... nu-și schimbe părerea pe care o au despre dînsul.

• Dintre o sută de oameni ce te vor lăuda, nouăzeci și nouă vor crede că au fost mărinimoși față de tine; iar cutare va fi sigur că printr-această laudă distanța dintre tine și el a dispărut.

• Scriitorii nesinceri trebuie să-și privească publicul pe care-l încălzesc cu aceiași ochi ca și circiumarul care și-a înveselit oaspeții cu vin, știind că-l vor blestema a doua zi.

• Primăvara unor poeți n-are rîndunele, ci sticleți.

• Un gînd mare la o minte mică e ca un strașnic comandant la o oaste de netoți.

• Paserea din cușcă te învinuiește cîntînd.

• „Dac-aș fi în locul lui, ce n-aș face", auzi spuindu-se în viață. Așa va fi zicînd și cioara flămîndă și înghețată, care se gîndește la cușca și la semințele canarului.

• Egalitate înseamnă pentru cei mai mulți un avînt în sus din partea lor.

• Broaştele cred că de frică nu le pescuieşte nimeno.

• Mai bine o mustrare frumoasă decît o laudă proastă.

• Şarlatanul modern începe totdeauna cu declaraţia că el luptă împotriva şarlatanilor.

• Mulţi scriitori fac din sufletul lor o carte şi alte cărţi din cartea aceea.

• Partidele noastre politice s-au înţeles a vorbi unele de altele şi a tăcea numai cu privire la ţară.

• Să crezi pe gazetari mai ales cînd vorbesc rău unii de alţii.

• Niciodată prostul nu e mai prost decît atunci cînd crede că dovedeşte contrariul.

• Sînt orbi cari cred că ochii lor văd mai bine decît ai celorlalţi oameni şi se plîng numai că viaţa e prea neagră.

• Gîndul nu se coboară acolo unde aude prea multă vorbă.

• Este și un fel de limbuție a cugetării la oamenii strălucitori, dar fără soliditate.

• Ideea lenei s-a ivit întîi cînd doi oameni au fost puși să lucreze la același lucru, și anume s-a ivit și la unul, și la altul.

• Supt biciul foamei lucrează robii vieții, iar cei liberi cu ochii la steaua călăuză.

• Gînd nespus, gînd pierdut.

• N-ai dreptul să-ți pierzi gîndurile, căci nu ți le-ai dăruit tu.

• Să-ți pară rău că ai făcut o carte rea numai cînd nu te simți în stare a face una mai bună.

• *Lumea mare* e una foarte mică.

• Totdeauna omul cinstit se va simți jenat în fața nerușinatului pe care nu-l poate pedepsi corporal.

• Soarele răsare nu ca să apuie, ci ca să lumineze pînă apune.

• Te miri pentru ce-ți arată recunoștință unul și pentru cîte nu-ți arată nici una cei mai mulți.

• Îngenunchind ești uneori mai mare.

• Ce minune stă în faptul că omul care abia ajunge rareori suta de ani poate socoti clipa cînd va muri soarele!

• Moartea nu e o taină; ea stă numai, firește, la sfîrșitul acelei taine mari care e viața.

• Și doar lampa arde și ziua și noaptea, pe cînd soarele se pierde-n apus și luna fuge în faptul dimineții!

• În ce raze s-au prefăcut toate zîmbetele bune, toate zîmbetele fericite, toate zîmbetele de iubire ale oamenilor ce au murit?

• Adeseori mustrarea de cuget pentru ce n-ai făcut e mai chinuitoare decît aceea pentru ce-ai făcut.

• De ce nu s-a inventat Ordinul Vițelului de aur?

• Fie-vă milă de unii oameni și ziceți-le cum vreau ei, nu cum îi cheamă!

• Bogatul nu e mîndru de aurul pe care l-a cîștigat, ci de acel pe care l-a cruțat.

• Sociabilitate înseamnă a se îmbrăca frumos unul pentru altul, a vorbi cu toții împreună, a mînca unul lîngă altul. Cum s-ar chema oare a gîndi unul la cellalt și a se iubi cu toții împreună? Desigur: un fel de bădărănie!

• Acel care trăiește din gîndurile tale și se înalță prin simțirea ta nu-ți va spune bună ziua, dar vei primi salutul acelui care știe cum te cheamă, fiindcă prin recomandație ai aflat cum îl cheamă.

• Sînt multe gînduri în josul cărora îți pare ciudat că găsești o iscălitură, așa de mult se pare că vin de la sine.

• Se gîndesc oare părinții cari spun copiilor lor, cu mîndrie, că li-au dat viața, ce e viața, ce lucru mare, tainic și neînțeles la originea sa?

• Un lucru e sigur: că ești dator a trăi. Tot așa soldatul e dator a lupta. Încolo, tu ești stăpîn, și poți fi, ca și soldatul acela, un mișel sau un erou.

• Nu numai că eroismul nu se poate porunci, dar e cu neputință să-l răsplătești.

• O luptă începe pentru Menelau şi se desfăşoară pentru Achile.

• Numele omului dispare din locul unde a lucrat, dar el stă şi mai departe în locul unde s-au coborît oasele.

• Sînt greşeli pe care trebuie să le faci, altele pe care nu trebuie să le faci şi atîtea pe care trebuie să nu le faci.

• Biruinţa ta începe cînd duşmanii întrebuinţează armele tale.

• Un om înarmat nu e un luptător.

• Un îndrăzneţ care a rătăcit spre hotarele nebuniei se cheamă un cutezător.

• Cei ce ucid duşmanul fac aceasta pentru că nu pot ucide duşmănia în el.

• Fug oamenii de cine sînt deprinşi să fugă, nu de cine-i poate bate.

• Cei ce merg toată viaţa lor în trăsura altora pentru a-şi cruţa picioarele trebuie să şi plătească pentru aceasta.

• Nu întoarce totdeauna vorba înapoi, fiindcă se poate să te loveşti tu însuţi pe tine.

• Delicateţea unora samănă cu şoapta la ureche pe care ar voi s-o strecoare un măgar.

• Porcul capătă laude numai pe farfurie.

• E un fel de pietate faţă de morţii de a căror mărturie ai nevoie, care samănă cu pietatea celor ce dezgroapă morţii spre a li smulge inelele.

• Fudulului să-i faceţi loc numai cînd se primblă.

• Cutare calic, după ce i-ai făcut pomană, se plînge că i-ai plătit prea tîrziu o datorie veche.

• Adeseori te întreabă cum ai timp să lucrezi acela care merită să fie întrebat cum are timp să stea degeaba.

• Timpu-i aur, pe care-l baţi cu efigia muncii tale sau îl închizi în adîncimea scrinului, unde se înnegreşte.

• La durere-ţi vine prietenul, la bucurie şi cunoscuţii, iar la moarte pînă şi duşmanii.

• Singura ofensă pe care n-o poţi pedepsi e discursul funebru.

• Ce frumos îngroapă uneori societatea pe aceia pe cari i-a omorît!

• Invidiosul nu se simte bine nici singur; numai nenorocirea altora poate să facă bucuria lui.

• Moralitatea se razimă pe respectul de alţii şi pe respectul de sine.

• Oricine va privi pe oameni ca *oameni* nu poate fi decît bun.

• Nu-ţi vine să mori numai pentru cît te poate învăţa în fiece clipă viaţa.

• Mila celor mai mulţi e făcută din amintiri şi din temeri de viitor.

• Zeii singuri pot avea milă fără să-i fi atins vreodată suferinţa.

• Să te temi de acela care se pocăieşte prea des.

• Fiarele-și caută cu multă căldură prieteni, dar îi coboară iute în pîntece.

• Mintea e un rîu veșnic ce rostogolește neconteniț gînduri către o mare moartă.

• Un om cuviincios e unul care are în orice clipă strictul necesar de virtute.

• Atîția au virtuți cîrpite și încleiate, pe care e primejdios să te sprijini!

• Ce păcat că între un bărbat și o femeie e așa de grea prietenia gîndurilor! Dincolo de zidul formelor pîndește primejdia trupurilor.

• Curajul tuturora nu se alcătuiește totdeauna din curajul fieștecăruia.

• Sînt gînduri pe care putea să le spuie oricine; acel care le spune are însă meritul de a fi înțeles singur că ele trebuiau spuse.

• Cînd doi oameni au aceeași idee, aceasta înseamnă că nu e nici a unuia, ci a întregii societăți în care trăiesc.

• Ce grozăvii sînt stelele, care în loc să ne înspăimînte se prefac în florile de lumină ale unui ogor albastru! E o învățătură și în aceasta.

• Cunoaște-ți prietenii pentru a-i iubi, și dușmanii pentru a-i stăpîni.

• Interesul îți aduce necontenit prieteni de cîteva zile și tot el îi ia înapoi. A doua oară ești dator să nu-i mai primești.

• Mulți te prețuiesc pentru cîte o faptă a ta; te prețuiește în adevăr numai acela care te prețuiește întreg.

• Unii prieteni se miră de ce te desparți pentru totdeauna de dînșii în clipa cînd ți-au dovedit că nu ți-au fost niciodată prieteni.

• Unii înțeleg prietenia ca o necesitate socială, alții ca un articol de toaletă.

• Oamenii de societate bună sînt și aceia pe cari lachcii caselor din societatea buna n-au primit încă ordinul de a nu-i lăsa să intre.

• Unii au la casa lor un anume loc și pentru acei pe cari n-ar trebui să-i primească.

• Sînt oameni cărora trebuie să li impui să nu te cunoască.

• Unii te urăsc pentru tot răul pe care nu li l-ai făcut, dar ei ştiu că ai fi putut să li-l faci.

• Flori uscate — amintiri, flori de ceară — iluzii, flori de tîrg — sentimente de societate, flori de gheaţă — poezia bătrîneţii.

• Educaţia de cele mai multe ori e numai pojghiţa supt care se desfăşură în linişte, pe încetul, firea cea adevărată.

• Obraznicul care nu se coboară la faptă se poate îngădui.

• Mai la urmă, obraznic e numai cineva care se ia pe sine drept altul.

• Şcoala pune oamenilor măşti, uniforme peste obrazuri deosebite.

• E o anumită bunătate care te face să doreşti pe cei răi.

• Ţine-ţi sufletul aşa încît să răspîndească lumina fără să poată fi atins în adăpostul său.

• Nu poți face un rîu nici cu o mie de sacale de apă, pedagogule!

• Întunericul nu se luptă cu lumina; el piere din calea ei.

• În întunericul fără sfîrșit, ochii oamenilor stau închiși totdeauna.

• Cum, nu cresc și *sufletele* sărace?

• Ca să vezi dacă sămînța e bună, nu te duce la casa învățatului și nu te pune în ceartă cu limbutul, ci coboar-o în pămînt.

• Bucuria celui ce pedepsește e mai rea decît vina celui ce greșește.

• Pedeapsa cea bună se face cu mai multe lacrimi din partea celui ce pedepsește.

• Mulți discută ca să se amețească. Nu li da apa rece a adevărului ca să nu-i deștepți și să li faci nenorocirea.

• O mie de oameni cuminți nu fac atîta tărăboi ca un singur prost.

• Să te ferești de acela care te întreabă drumul cînd te vede că ai rătăcit.

• Cînd faci un lucru bun, ficcare-și zice că ești în stare să-l împlinești și singur: la o faptă rea însă, atîția se gîndesc că poți obosi și ar fi păcat să n-o mîntui.

• Sînt mii de feluri de proză, poezie e una singură.

• Dracul va fi avînd prudența de a face iadul mai comod, fiindcă atîția din rai vor veni atunci neapărat la dînsul.

• Să nu te ferești de cinele care mîrîie în drumul tuturor trecătorilor.

• Vulpea dacă ar fi mai mare n-ar fi șireată.

• Elefantului ursul trebuie să i se pară o creatură foarte dizgrațioasă.

• Măgarii nu sufăr comanda: ei stau pe loc întîi pentru stăpîn, merg apoi pentru plăcerea lor și se opresc a doua oară pentru dînșii.

• Altfel măgarul e un animal cu caracter!

• De mii de ani găina nu bagă de seamă că lăudăroşenia ei te face să-i găseşti oul.

• Cocoşul e mai frumos ca vulturul: numai nu poate zbura!

• Omul cuminte se face nebun cînd se îmbată; nebunul beat s-ar face poate cuminte; numai prostul e tot aşa şi înainte de a fi băuţ şi după.

• Nu supăra pe cine nu ştie să se supere.

• Ploaia înceată face grîul înalt.

• Noi vedem norul pe care soarele nu-l ştie, deşi nouă prin acel nor ni s-a luat lumina lui.

• Unii cred că a-ţi cîştiga paguba e mai bine decît a-ţi pierde cîştigul.

• La moartea porcului nu uiţi să chemi prietenii, dar nu de jelea răposatului!

• Nu da drumul deodată robilor, căci ţi vor pîndi hoţii ce se aţin la drumuri şi-i vor ucide.

• Pe cei umili nu-i pune la masa înţelepciunii, cum nu-şi pun mamele pruncii la masa ospăţului, ci hrăneşte-i cu vorba dulce în care vei fi prefăcut înţelepciunea aspră.

• Nu oricine nu te-a înţeles nu e vrednic să te înţeleagă.

• Broaştele stau în apă ca şi peştele şi pe lîngă asta şi cîntă, dar tot nu le mînîncă nimeni.

• N-ai dreptul să alegi *tu* în ceea ce scrii: cine ştie dacă pămîntul n-ar alege, din tot ce poate da, buruiana cea mai trufaşă, despreţuind viorica şi aruncînd în lături grîul!

• Cu un singur adevăr un om cumsecade îşi face mai mulţi duşmani decît o canalie cu o întreagă viaţă de minciuni.

• Adevărul ce-ţi *trebuie ţie* nu mai are valoare pentru ceilalţi.

• Mulţi critici înţeleg să vadă mai bine floarea de gheaţă de pe geam după ce au topit-o.

• Mulţi cînd te insultă lasă a se auzi dorinţa: „insultă-mă şi tu, că n-am fost insultat de trei zile şi mor de foame!“ Să nu-l insulţi; lasă măgarul să moară!

• Mulţi apărători ai unor idei moarte samănă cu cîni răi la casă pustie.

• La vechea fîntînă secată tot mai merge lumea cu cofele, dar se fereşte de izvorul cel nou.

• Nu dori oricui binele ce l-ai voi tu pentru tine: poate să-l superi.

• Pofteşti adesea ce nu iubeşti şi iubeşti ce nu pofteşti.

• Să vezi întîi dacă nu e de rîs acel ce rîde de tine.

• Cu dezmierdările zefirului nu se schimbă vremile, care se reînnoiesc în furtună.

• Furtuna nu e pentru fulgerul măreţ şi sterp, ci pentru ploaia urîtă şi roditoare.

• Oamenii îşi atribuie inteligenţă în măsura înţelegerii lor.

• Poţi admira ce n-ai înţeles cu totul, dar nu poţi iubi decît ce ai înţeles bine.

• Minciunile copiilor privesc fantazia, ale bărbaților prezentul, ale bătrînilor trecutul. Minciunile femeilor privesc toate domeniile.

• Cînd vei veni să faci bine cuiva, începe cerîndu-ți iertare.

• Acea minciună e condamnabilă care face o rană caracterului tău fără să fi cruțat ura acelui cu care vorbeai.

• Niciodată prietenul nu te va iubi mai mult decît cînd îl vei scuti de a-ți face o îndatorire.

• Mare om acel ce n-are nevoie de nimeni! Dar vai de acela de care au nevoie foarte mulți!

• Vîntul aleargă mult, dar el nu caută pe nimeni.

• În mintea fiecăruia care te cunoaște lași o caricatură a ta. Cînd mori tu rămîn numai ele ca să te înfățișeze.

• Cea mai bună asigurare e o mare luptă.

• Oamenii au nevoie să li amînteşti zilnic ce eşti prin fapte de biruință asupra lor; şi de cîte ori se vor ridica de jos nu vor mai crede.

• Ce mai trebuie să se mai judece în altă lume aceia pe cari i-a încercat viața și i-a umilit moartea?

• De ce să voiești a avea o voință și după moarte?

• Bănuitorii se fac din oamenii cari au crezut prea mult.

• E mai ușor să iei omului libertatea decît să-l înveți a o întrebuința bine și e mai ușor să-l ucizi decît să-l păzești în închisoare. Poate și mai ușor ar fi fost să-l fi împiedicat de a face rău.

• Atîția duhovnici primesc păcatele pentru a le înainta lui Dumnezeu, în loc să caute a le împiedica pentru viitor.

• Prietenul își dă samă că ar părea părtenitor ajutîndu-te, și nu te ajută.

• Trădătorul aduce cu dînsul în lagărul dușman un exemplu care nu face cît folosul trădării, precum și veșnica amenințare a unei trădări nouă.

• Pe lîngă dezertorii fricii sînt și aceia ai trufiei jignite; aceștia sînt cei cari nu trebuie iertați.

• Un steag prins nu poate conduce pe acei în mîna cărora a căzut şi pentru cari el nu mai e decît o cîrpă frumoasă.

• Dacă tu cei cuiva ce nu-ţi poate da, mulţămeşte-i şi pentru o minciună.

• Puricii lui Achile nu erau mai viteji decît ceilalţi.

• Achile s-ar fi păzit rău dacă şi-ar fi ferecat în vederea tuturora călcîiul unde putea fi rănit.

• Ce plăcere e şi aceea să ajuţi pe oameni a cădea, cînd poţi să-i înalţi!

• Ceasornicul nu face ceasurile, ci le bate numai.

• Pierzi în viaţă ani şi la moarte cerşeşti o clipă.

• Lasă pe alţii să te plîngă: tu ajută-te.

• Cea mai grea împărţeală este cînd fiecare vrea să aibă mai mult decît lucrul de împărţit.

• Există o consideraţie de sine care se hrăneşte numai din lauda altora.

• Unii oameni nu pot fi pedepsiți cu nimic mai aspru decît lăsîndu-i singuri cu ei înșiși.

• Ce pot suferi mai puțin oamenii neizbutiți e să vadă la altul ce ar fi fost el dacă ar fi izbutit.

• Un sălbătăcit e cu mult mai rău decît un sălbatec.

• Cineva nu te iartă niciodată pentru că i-ai dovedit *și lui* că e un prost.

• Ficcare batjocurește așa cum e deprins el a fi batjocurit.

• Între păcătoși, șiretenia e genialitate și nerușinarea vitejie.

• Sînt oameni în stare să te învinovățească în același timp de două păcate care se exclud și din care tu n-ai nici unul.

• Un om amărît nu e un om rău.

• Cinii cei mai răi nu sînt acolo unde e mai multă avere de păzit, ci acolo unde e mai puțină hrană de mîncat.

• Acel om și-a făcut mai bine datoria care coboară supt pămînt mai puțin dintr-însul.

• Unii șarlatani ating culmea artei lor prin aceea că li se pare și lor cum că în unele momente ar fi sinceri.

• O comparație nu e o dovadă, dar ea duce către dovadă.

• Nime nu te cruță mai mult decît acela care se roagă astfel să-l cruți.

• Niciodată un om cinstit nu se poate apăra cu atîta înverșunare ca mincinosul care a fost prins.

• A înțelege oamenii, apoi a înțelege lucrurile, pe urmă a înțelege ideile, aceasta e, de sus în jos, scara înțelegerii.

• Judecata morților se face pe pămînt de acei carî n-au în mîna lor nici raiul și nici iadul.

• Unii se îmbracă în același timp în cuviința hainelor și în cuviința purtărilor.

• Nerușinatul nu scandalizează pe nimeni mai mult decît pe ipocrit.

• Nu poți să vezi pentru orb decît tîrîndu-l de mînă.

• Unii vorbesc mult despre dînșii, fiindcă operele lor tac.

• Nu e nici un lăudător mai convins decît prostul pentru ce n-a înțeles.

• Vai de tine cînd nu te crede acela pe care ești dator să-l crezi!

• Genealogiile caută strămoși mari, nu pe cei buni și cuminți.

• Din neamul tău să te îngrijești mai mult de cei pe cari-i lași după tine.

• E o înălțime pînă la care nu-ți poți ridica mulți prieteni, chiar întinzîndu-le mîna; ei cred că te-ai înălțat în necazul lor.

• Cînd mai auzi zgomotul cîrtirilor e un semn că ți-a rămas să te înalți și mai mult.

• Cînd proștii strigă în jurul cuiva, fii sigur că trece un om cumsecade.

• Ce se face cu cei care se poartă rău în iad; nu-i trimete cumva înapoi pe pămînt?

• Tu fă fapta: logica lucrurilor va trage urmările.

• Vîntul de iarnă dă totdeauna cîte o raită ca să vadă și el ce e primăvara.

• A scrie o carte înseamnă a face actul social al frumuseții și înțelepciunii.

• *Noutatea* oamenilor mari nu se mîntuie niciodată: ceilalți sînt un păhar, ei un izvor.

• Un om politic are numai valoarea faptelor, nu și a vorbelor, nu și a calităților sale.

• Care e mai bun: cel ce cumpără ce nu poate sau cel *ce* vinde ce n-are?

• Un frîu în gură e mai sigur decît lanțuri la picioare.

• Oamenii se împart în cei carî nu uită ce ar trebui și cei cari-și aduc aminte tocmai de ce n-ar trebui.

• Adesceri vorba cea rea cuprinde învățătura cea bună.

• Nu îndatorești pe cineva legîndu-i ochii pe drumurile primejdioase.

• Să nu te temi de primejdia însăși, ci să bagi de seamă ceasul cînd te poate atinge!

• Asociațiile șireților s-ar desface de la sine cînd n-ar mai fi nimeni de înșelat.

• Unii impun fiindcă se văd rar; foarte puțini, cu toate că se pot vedea oriși cînd.

• Cînd taci, lumea are bunătatea să presupuie că gîndești, și că gîndești cuminte.

• Oamenii pe cari nu i-ai învinge prin luptă îi cîștigi pe încetul prin muncă.

• Viața nu primește să-i dai altceva decît ce-ți cere.

• Ca să fii în adevăr înlănțuit în viața ta, trebuie să fi bătut singur piroanele.

• Cînd sîntem așa de mici față de natură, cum poate ea să aleagă între noi?

• Trăind viața, ți-o explici în fiecare clipă.

• Averea are valoarea originii și a întrebuințării sale.

• Cutare avut e față de bogăția lui cum e hîrbul negru sau fierul ruginit în care zace comoara din fundul pămîntului.

• Sînt trei feluri de fructe: fructe pripite, fructe culese, fructe căzute. Și în cugetare și în artă tot așa...

• Al tău e ce ți s-a dat, dar mai ales ce ți-ai dat tu fără a jigni pe nimeni.

• Prin florile lor buruienile cîmpului se roagă în zădar să fie iertate de coasă.

• În fiecare noapte luna se aprinde candelă la mormîntul vieții ce a perit de pe cuprinsul ei.

• Unii poeți sînt mărgelari, alții florari de lux, alții grădinari zarzavagii — ici și colo, cîte un zeu al florilor.

• Nu întreba pe acel care te pedepsește ce drept are la aceasta, ci întreabă-te de ce te-ai făcut vinovat. Mîna care lovește e călăuzită de păcatul tău, și *aceasta* are însemnătate.

• Minune e un lucru de care se minunează oamenii. De cele mai multe ori nici *nu este* un lucru.

• Cea mai plăcută laudă e aceea care pornește de la omul ce a venit să te răpuie.

• E ciudat că sufletul nu ți-l poți dezvălui întreg decît cînd ai mai mulți oameni înaintea ta. Ei ți se par că înfățișează atunci omenirea.

• Vorbește mai sigur înaintea acelora cari te pot controla, decît înaintea celor despre cari nu ești sigur că te înțeleg.

• Înșelătorii se feresc totdeauna de a aduce în discuție lucruri nouă, ci se mulțămesc a încurca pe cele vechi.

• Înainte de a fi fost un păcat era o dreptate.

• Morala se schimbă după mișcarea teoriilor numai la aceia care trăiesc în teorii.

• Înțeleg și un învățător de lucruri pe care nu le știe, dar nu pot înțelege un învățător de lucrurile pe care nu le crede.

• Vei avea mai mare noroc scriind ce cred alții decît ce crezi tu, dar sufletul tău va fi bătut de blăstăm și se va face sterp.

• Din cerul totdeauna vesel nu cade roada.

• Izvoarele de jos sînt tot izvoarele de sus, pe care le-a primit, le-a ascuns și le-a lămurit pămîntul.

• Pămîntul se hrănește din aceia cărora li-a dat hrană.

• Și în pregătirea sufletelor omenești, potopul rupe și îneacă, pe cînd numai ploaia mică și răbdătoare aduce fără îndoială roada.

• Prea mult rod deodată înseamnă sau o minune sau nici un rod în viitor.

• Poți să fii un om minunat fără să fi făcut nici o minune.

• Cea mai bună filozofie e a acțiunii.

• Greșelile se îndreaptă, păcatele se răzbună.

• Temelia se poate face din nou, dar nu cîrpi.

• În multe țări se ia piatra de jos pentru a înfrumuseța sus.

• O țară întreagă așteaptă să se facă ceva nou și politicienii discută despre lucrurile pe care le-au făcut, și le-au făcut rău.

• Unora li trebuie mulți strămoși ca să poată sta alături cu acei ce n-au nici unul.

• Multora li va fi părînd rău că pot minți numai pe oameni, și nu și natura.

• Lumina soarelui caută pe rînd pe toți cei ce muncesc asupra feței pămîntului.

• Filozoful creează întîi dificultăți și le rezolvă pe urmă, sau nu le rezolvă.

• Pentru distracția lor, învățații sînt în stare a născoci multe științi ale lucrurilor care nu trebuie știute.

• Drumul lung începe de unde ai obosit.

• Se înconjură cu forme mîndre cei ce nu pot găsi în ei mîndria.

• Găina furioasă nu e o pasăre de pradă.

• În viața statului se oglindește viața privată a celor cari-l conduc.

• Vai de acel care lucrează numai din emulație! E ca unul care ar merge înainte numai fiindcă-l mișcă altul din urmă.

• Și felul cum se îmbogățește cineva într-o societate arată valoarea ei.

• Titlul unei cărți arată ce a crezut că a scris autorul.

• Un autor care-și înșiră la orice prilej toate titlurile samănă cu omul care și-ar pune toate decorațiile pe cămașa de noapte și s-ar culca acoperit cu dînsele.

• Cele mai multe pălării împodobesc capetele; sînt însă și cîteva capete care pot împodobi orice pălărie.

• Mintea omului stă în cap; cei ce n-o găsesc acolo ar fi dispuși s-o caute și aiurea, numai să nu mărturisească că nu o au.

• Unii bătrîni ar lăsa bucuros tinerilor sarcina onorabilă de a reprezinta bătrînețea lor.

• Cutare nu-ți va ierta niciodată că nu l-ai lăsat să facă o prostie. Dacă ai fi făcut altfel și s-ar fi dovedit prostia, el nu ți-ar fi iertat niciodată că l-ai lăsat să facă o așa prostie.

• Sînt mijloace de a-ți cheltui și numele ca orice altă moștenire.

• Convorbirea unora e ca o veșnică urmare la biografia lor, pe care însă n-ai de gînd să o scrii!

• De fapt, numai foarte puțini își dau samă în *ficce clipă* că mai trăiesc și alți oameni.

• Sînt înfrîngeri din care înveți a învinge și altele din care te alegi cu învățătura de a nu mai merge niciodată în război.

• Învățămîntul nu dă totdeauna cultură, ci mai adesoori numai tabla de materii a culturii.

• Unde vezi multă lume adunată, să bănuiești mai mult un șarlatan decît un înțelept.

• Atîția pioși comemoratori au plîns mai mult pentru viața celui ce a murit decît pentru moartea lui.

• Nu fi bun cu invidiosul, căci îi vei crește suferința. Atîta mai lipsea, își va zice el, să fie și bun!

• Invidiosul ar fi împăcat prin moartea dușmanului său numai atunci cînd totodată i-ar muri acestuia și amintirea bună, și numele frumos.

• Unii oameni sînt adevărați vircolaci care se hrănesc numai mîncînd lumina, pe care totuși n-o au niciodată.

• Cocoșul din curtea ta nu vestește ziua numai pentru tine, și nu te poți supăra dacă și vecinii s-au trezit și au plecat la lucru.

• Cînd o femeie nu mai e frumoasă, lumea așteaptă să fie altceva, pe cînd ea înțelege să rămîie tot ce a fost pînă atunci.

• Convorbind cu tine, te înveți a convorbi cu alții.

• Nu zi: e bine sau rău pentru cutare și cutare cuvînt, ci zi numai: tt! cu ochii în jos, și lumea va pune în mintea ta întreaga filozofie a tuturor neamurilor.

• Orice viață caută drumul spre soare, cu atît mai puternic, cu cît e mai vie.

• Cei vechi au avut muzica prin care se clădeau de la sine zidurile Tebei, modernii au născocit pe aceia care ar fi în stare să dărîme piramidele.

• Ce idee... nu umanitară, ci *animalitară* ar fi aceea de a da pisicilor dreptul de cetățenie în adunările cînilor! Cu acest prilej s-ar putea face și liste de subscripție în folosul șoarecilor fără părinți sau ai iepuroaicelor lipsite de ocupație.

• Cînd se vor înființa multe spitale, sanatorii și aziluri pentru cîni, să nădăjduim că aceste dobitoace, prietene rasei noastre, vor primi în asemenea așezăminte pe oamenii ce crapă de foame și de boală în colțul stradelor din cele mai luminate orașe ale lumii.

• Natura produce atîta nu pentru a păstra tot, ci pentru a se putea face alegerea.

• O idee nu e mai clară cu litere mai mari.

• Cutare care nu e sigur de tată-său are pretenţia să ni înşire strămoşii lui!

• Unii oameni politici înţeleg tot aşa de puţin lucrurile mari ce s-au făcut cu dînşii, dar nu prin ei, cum înţeleg literele de plumb poemele nemuritoare şi adevărurile sublime ce s-au tipărit cu ele.

• Egoistul se priveşte ca ultimul scop al creaţiunii. S-ar aştepta ca în clipa morţii sale să fie şi sfîrşitul lumii.

• Megaloman înseamnă cineva care ar vrea să fie mare şi nu ştie cum, fiindcă nu poate fi nici într-un fel.

• Ca să nu vezi săracul, goneşte sărăcia!

• Oamenii simt nevoia de a fi mustraţi din timp în timp şi păstrează chiar recunoştinţă pentru aceasta.

• Oastea ţării e ca gardul curţii.

• E o autoritate care se recunoaște prin frică și alta spre care se uită lumea cu iubire și care e mai tare decît cealaltă.

• Cum vi se pare: scriitor care nu scrie?

• Învățător de oameni înseamnă acel care e gata oricînd să-l învețe și are oricînd despre ce să-i învețe.

• Genealogia nu se proslăvește, ci se merită.

• Prostiile cele mai mari în viața lumii s-au făcut prin sfătuirea a foarte mulți oameni.

• În ceruri nu se poate ține nici o socoteală de ceea ce sînt datori a-și da oamenii unul altuia, precum nu se ține samă florii de mirosul ei sau soarelui de lumina pe care o răspîndește.

• De fapt oamenii urăsc viespea nu pentru că înțeapă, ci pentru că nu pot culege mierea pe urma ei.

• Omul stăpînește dobitoacele cu biciul și cu dinții. Mila o știe abia pentru cine i-o poate aduce aminte prin cuvînt.

• Copilul plînge pentru tine, nu pentru el; omul matur pentru durerea lui; bătrînul și pentru bucuriile sale.

• Se pare că oamenii văzuți de sus în jos sînt altfel. Și altfel oamenii văzuți de jos în sus. Deci, oricari ar fi ei, vezi-i față-n față.

• E ciudată pretenția unora de a-ți impune și bădărănia lor: ei vin la tine numai pentru a o lăsa acolo ca o povară grea din spate.

• Steagul cel mai scump nu e și cel mai frumos.

• Nu vitejii, ci cerșetorii își expun rănile.

• Cruță-te numai atîta timp cît poți fi folositor.

• Zeul cel rău are totdeauna mai multe prinosuri.

• Sfinții au gonit pe zei din Olimp, dar oamenii i-au silit să rămîie în locurile acelor pe cari-i gonise.

• Lumea înțelege pe fiecare cum îi e interesul să-l înțeleagă. Cei mai mulți dintre cei rău înțeleși se învoiesc la aceasta.

• Hercule nu lua măciuca din colț și pielea de leu cînd îl mîncau puricii.

• A se purica nu înseamnă a merge la vînat.

• Cea mai mare mîndrie a omului poate fi aceea că el are dreptul de a se simți colaboratorul de fiece clipă al marilor puteri ascunse.

• Cine dă boala altuia nu scapă de dînsa. Un sfat pentru clevetitori.

• Dacă vezi muntele aproape nu înseamnă că te și poți sui pe el.

• E al tău numai ce poți stăpîni. Altfel stăpînirea o va avea altul supt numele tău.

• Oamenii au grija morților fiindcă socot că și morții au grija lor.

• Lumea se preface de mintea ta în gînd, precum florile se prefac de trupul minunat al albinei în miere.

• Unele suflete care se apără de intimitate dau, cînd sînt cunoscute, tot atîtea flori cîte urzica și tot atîta miere cîtă viesparul.

• Crengile copacului au fost făcute numai pentru păsările cerului, și deci să nu se mire ursul cînd ele se sfarmă și-l lasă să cadă.

• Cade cine n-a știut pînă unde poate să se suie sau pe ce se cuvine să se razime.

• Totdeauna e prea scump plătit lucrul pe care l-ai fi putut face și singur.

• Îndată după fapta rea ce a fost pregătită, vinovatul n-are părere de rău, ci un simț de ușurare.

• Specialist înseamnă un om care pe încetul ajunge a uita că mai sînt pe lume și alte lucruri decît acelea pe care crede că le știe el.

• Unii oameni îți cer să-ți dovedești puterea de iubire cu acei cari n-o merită.

• Lucrul tău să fie ca slujba în biserică, fără alte gînduri și fără alte cuvinte.

• Diamantul scînteie și cînd îl fărîmi supt picior.

• Piatra luminii celei mai mari zace întîi în fundul pământului, unde niciodată n-o atinge o rază.

• Floarea, îngrijită în grădină, trebuie smulsă de pe holde. Fiecare la rostul său!

• Inspirat e acela care a izbutit să rămîie singur cu gîndul, cu simţirea sa, care-i spun deci *tot*.

• Nu te plînge că nu ţi s-a dat ce poţi lua, întinzînd numai mîna.

• Un om supărat aşteaptă totdeauna ceva din parte-ţi; vezi dacă nu i-l poţi da.

• E aşa de uşor să tai păcatul tăind capul!

• Acea ocupaţie este rea, care ajunge a-ţi închide vederea asupra vieţii.

• Cea mai mare durere pentru duşmanul tău e să vadă că a fost învins fără ca tu să te fi luptat cu dînsul.

• Un noroc prea mare e ca soarele secetei.

• Se înțelege ca un bătrîn să voiască a fi tînăr, căci știe ce e tinerețea. Dar un tînăr care vrea să fie bătrîn?!

• Trei cuvinte pe părete au stricat ospățul lui Sardanapal.

• Orice se află în sufletul omenesc poate găsi o întrebuințare bună. Păcat că tehnica e aici abia la începutul ei!

• Să nu te miri de bogăția ce iese din hambarele acelui care a strins multă vreme.

• Cel ce-ți propune să te ajute împotriva altuia are de împlinit răzbunarea *lui*, pentru care te-ar jertfi și pe tine.

• Unii oameni știu vorbi așa ca și cum s-ar îmbrăca în ei mustrarea de cuget a tuturora.

• Oratorul începe din acea clipă cînd vorbitorul nu se mai ascultă pe sine.

• Unii se descriu *pe ei* batjocorindu-te pe tine și se miră cum nu te superi.

• Cu cît vei vorbi mai mult de altul, cu atîta vei ajunge mai răpede și mai sigur robul lui.

• Dă-i trupului ce vreai, dar sufletul nu.

• Sună mai multe trîmbiți în tabăra învinsă.

• Luna n-a răsărit ca să vadă dragostea ta.

• E mai săţioasă pînea ta decît pînea străină, şi cea mai săţioasă e pînea ta cînd o împarţi cu alţii.

• Cată și vezi întîi cum trăiește filozoful și dacă înțelepciunea lui o întrebuințează și acasă. Pe urmă, ascultă-l.

• Cînd vei fi învins cu armele tale, lasă-le acelui care te-a învins.

• O ţară, sînt oamenii dintr-însa.

• Banul pentru trai, nu traiul pentru bani!

• Banul de furat își spune stăpînul.

• Banul trebuie să meargă de la un om la altul ca să spuie cît au muncit.

• Singurătatea e rea numai pentru aceia cărora ea li aduce glasuri de mustrare, pe care le înlătură numai zgomotul.

• Cîți sînt aceia cari și-ar recunoaște toată viața?

• Trăită din nou, viața ni-ar fi mai cuminte poate, însă desigur mult mai tristă.

• Meșteșugul șarlatanului e să-ți vorbească de alt lucru, pînă n-ai înțeles bine cel dintîi.

• Încrederea nu se pierde decît o dată.

• Unora li place să fie înșelați prin făgăduieli ce nu se pot îndeplini, fiindcă e mai plăcut să aibă ca motiv de neîndeplinire un om decît nevoia lucrurilor nestrămutată.

• Omul cinstit spune totdeauna de ce s-a schimbat, cellalt tăgăduiește orice schimbare.

• La ce i-ar folosi vulturului o coadă ca a păunului?

• E bună numai pacea care s-a luptat și care e în stare să se lupte!

• N-a fost un om cuminte acela care a împărțit viața omului în triste zile de lucru și vesele zile de sărbătoare, fără lucru.

• Orice gînd care privește pe oameni e pentru orice oameni.

• A înfrîna nu înseamnă a opri în loc.

• Pe scări de ipoteze pătrunzi la adevăr.

• E firesc ca un prost să rîdă de tine pentru că nu sameni cu el.

• Cum a putut vreodată suferința omenească să fie o petrecere pentru alți oameni?

• Sînge rece nu înseamnă inimă rece.

• Cetitorul să zică la mîntuirea cărții tale, nu: am cetit o carte, ci: am cunoscut un om.

• Cărțile cetite numai o dată sînt ca acei cunoscuți cărora nu le întorci vizita.

• Niciodată oamenii mari n-au înțeles să fie mai mari decît ceilalți.

• La răspundere nu se poate trimete, ca la lucru, orice slugoi.

• Considerația lumii întregi nu-ți poate înlocui considerația ta însăți pe care ai fi pierdut-o.

• A aștepta și a te pregăti nu e a pîndi. Numai fricoșii pîndesc.

• Ceasurile goale vin după cele încărcate de daruri. Tu fii treaz la trecerea tuturora, și alege.

• Nu toți oamenii cari mor au avut o viață.

• Timpul gol de fapte e lung cînd îl trăiești și scurt cînd îți aduci aminte de dînsul.

• Pămîntul dă înapoi sau mai mult sau mai puțin, niciodată cît i-ai dat.

• Fă în munca ta ca plugarul: unde trece brazda lui, găsesc hrană și paserile flămînde ale cerului.

• Unii dăruiesc cu gînd că împrumută, iar alții împrumută crezînd că au dăruit.

• Se poate întîmpla să predai mai ușor ceea ce abia știi decît ceea ce știi prea bine.

• Tipărit nu înseamnă cetit, și cetit nu înseamnă lăudat.

• Este o falsă precocitate pe care o aduce dorința de a se scoate la iveală. Dă-i peste labe, și tînărul își va aștepta maturitatea cea adevărată.

• Mulți oameni sînt foarte mulțămiți de faptul că au izbutit să știe toată lumea că sînt niște proști. Ei numesc aceasta: faimă și glorie.

• Fiecare pune cîștigul în sama vredniciei lui, iar paguba în sama norocului.

• Prin blăstămul secetei pămîntul amintește oamenilor că nu e făcut pentru dînșii.

• Lucrurile au între dînsele mii de legături și potriviri tainice pe care nici o poezie nu le poate descoperi în întregime și nici o știință nu le poate lămuri cu totul.

• Natura-ți dă zilnic exemplul de a trăi.

• Banul trebuie ținut în frîu: altfel semnul bogăției ajunge a stăpîni bogăția.

• Cei mai mulți sînt gata să arunce mai bine prisosul lor pe cele mai nebune cheltuieli decît să-l întrebuințeze pentru milă. Pare că miluind ar recunoaște sărăcia și nedreptatea!

• Dacă ți-e urît, datoria ta e să ieși înaintea celui dintîi om care muncește peste puterile lui, și să-l ajuți.

• Adevărul folosește din multe polemici cam tot atît cît s-ar săpa o groapă cînd se bat cu săpile cei doi cari trebuie să lucreze la dînsa.

• Un șchiop și c-un orb nu fac nici cît un om întreg.

• Nu față de toți îți e îngăduit să fii recunoscător în același fel.

• Orice om cinstit care ți-a făcut bine e mai bucuros să fii om de ispravă nerecunoscător decît o canalie care vine să-și plătească datoria.

• Fiecare sufere cît simte, și mai ales cît înțelege.

• Mîndria unora nu e decît strălucitul monument funebru pe care și l-au ridicat asupra sufletului mort de mult.

• Este o corectitudine a viciului și o incorectitudine a virtuții.

• Mulți oameni cu suflet puțin sînt jigniți dacă alții vădesc îmbielșugarea sufletului lor.

• Pentru liniștea sufletelor atîtor oameni, păcătuiește și tu de cîteva ori: Nu-i fi vrînd să-i omori!

• Simțirea de dezgust care împiedecă de a păcătui samănă cu scîrba ce ar simți-o cineva avînd să ridice un diamant din băligar.

• Orice se razimă pe cugetarea singură are mai puțin merit moral decît ceea ce pornește de la simțirea cea mai umilă.

• Molipsirea sufletească se face numai între sufletele de același fel.

• Unii nu pot mesteca, și vreau să muște!

• Mulți istorici ai literaturii privesc literatura ca o sală de clasă în care ei țin catalogul.

• De ce educatorii cari trag de păr și de urechi n-ar trage și de nas sau de limbă?

• Ce recunoscători îți sînt unii oameni că ești de altă părere decît a lor și că pot discuta!

• Săgeata adevărului se înfige în tine, minciuna ce ți s-a aruncat cade în noroi la picioarele tale.

• Cineva care nu te-a văzut decît mîncînd, e în stare să spuie că nu faci nimic în viața ta decît că mănînci. Așa acel care cunoaște numai o parte din opera ta asigură cu jurămînt că nu poți fi și altul.

• Cel mai desăvîrșit cavaler e acela care luptă și împotriva nedreptății pe care s-a întîmplat a o săvîrși el.

• Pentru mumia Faraonilor s-au făcut piramidele; dar ele nu se clintesc din loc, fiindcă nu mai este mumia în centru.

• Pretenția multora de a face o alegere într-o operă literară organică se asamănă cu aceea ce ți s-ar face de a hotărî dacă vrei să-ți păstrezi nasul sau urechile, mîna dreaptă sau mîna stîngă.

• Poate că nimeni să n-aibă nevoie de tot scrisul tău, dar fiecăruia-i trebuie altă parte din el.

• Moștenirea singură nu poate ține în picioare o aristocrație.

• Democrat înseamnă cineva care vrea să se înalțe poporul pe umerii săi, nu cineva care vrea să se înalțe el pe umerii poporului.

• Poți critica la altul defectele tale, fiindcă pe acelea le cunoști mai bine.

• Ispititor nu înseamnă totdeauna frumos.

• Lumea primește de obicei părerea acelor puțini cari se arată gata a primi răspunderea, chiar dacă nu sînt în stare s-o poarte.

• Numai lucrurile minții nu se pot face două deodată.

• Obraznicul desfășură steagul omului de geniu, și de scîrbă nu i-l ia nimeni din mînă.

• Un sfîrșit bun e mai rar decît începutul cel bun.

• Ciobanii amorezați păzesc de două ori mai bine oile; dar cei învrăjbiți le risipesc.

• Iarna crede că a cîștigat o mare biruință cînd a stricat o zi de primăvară.

• Zăpada de mart e un bătrîn pe care vîntul sol l-a adus din greșeală în odaia de flori a primăverii copile.

• Zăpada se face noroi, dar din noroi nu se mai face zăpadă decît după ce apele lui s-au urcat la ceruri.

• Iarna aduce uneori florile ei de zăpadă ca să lupte cu florile de cîmp ale primăverii.

• Dacă vei da o dată mai mult decît ți se cere, nu ți se va mai primi niciodată tocmai cît datorești.

• Elefantul nu e fiară pentru că strivește la fiecare pas cîteva furnici.

• Puricii se vor fi mîndrind că elefantul nu e în stare a-i culege cu coșcogeamite proboscidă.

• Cînd n-ai în adevăr nici o însușire, ci numai o situație, lingușitorul e numaidecît de nevoie.

• Nici o formă nu poate crea și înlocui pe oameni.

• Ciudat lucru și acesta că în timpurile noastre sînt oameni cari se pricep singuri în *artă*: adecă în meșteșug și în frumuseță!

La grecii cei vechi arta era doar averea neamului întreg!

• Cel mai bun sfat e acela pe care-l urmează și cine ți-l dă.

• Cugetător înseamnă acela care cugetă lucruri nouă; înțelept acela care cugetă lucruri cuminți.

• Crezi că vine de sus gîndul pe care nu-l simți cum a venit.

• Iertarea celor mai mulți se află dincolo de ghearele lor.

• E o milostenie care nu se poate chema decît complicitate cu destrăbălarea.

• Nu hrăni cinele de pripas, ci fă-l să se întoarcă acasă la dînsul.

• Nenorocire înseamnă adesea nevrednicie.

• Cei mai mulți nenorociți n-au vrut să fie fericiți.

• În nenorocire, de la unul să nu ceri niciodată ajutor: de la cel ce te-a nenorocit.

• E o îmbrăcăminte care îmbracă, și alta... care și dezbracă.

• Și spînzuratul stă mai presus de ceilalți oameni.

• Mulți înțeleg un Dumnezeu cu domiciliu și cu ore de primire, ba chiar un Dumnezeu cu tarif.

• Puterile care se schimbă trebuie să se încerce din nou.

• Dîn cîmpiile udate cu sînge nu cresc numai buruienile ce se văd, ci și laurii veșnici, pe cari-i știu toți, deși nu i-a văzut nimeni.

• Sînt și cununi de lanțuri și lanțuri de flori.

• Nu orice se poate împrumuta. Poți să mesteci cu dinții altuia, dar nu poți mistui decît cu stomacul tău.

• Munca plătește, norocul face pomană.

• Mulți iubesc numai iubirea pe care alții o au pentru ei.

• Rodul necules îl mănîncă ciorile.

• Vai de capul dușmanului pe care nu-l primești ca prieten și nici nu-l recunoști ca dușman!

• Acel ce-și părăsește țara pentru una mai înaintată samănă cu omul care și-ar alege altă mamă printre femeile mai chipoase.

• Să cei, din umanitate sau pentru motiv de progres, ca omul să facă ceea ce nu-i dă mîna a face, e ca și cum n-ai fi cerut nimic.

• Trebuie să faci atîta lucru măcar: să stai acolo unde s-ar fi căzut să muncești tu și unde ai norocul că alții muncesc pentru tine.

• Cum pot fi oamenii lăsători în natura precisă?

• E harnic, nu oricine lucrează, ci acel care lucrează cu plăcere, care nu *poate* fără lucru.

• Oamenii bogați se joacă de-a viața.

• Lumii nu-i pasă ce *crezi* tu, ci numai ce-ai *descoperit* tu și poate să-i folosească ei.

• Sînt scriitori cari cad toropiți, înăbușiți de laude.

• Să te întrebi ce ai greșit în ziua cînd vei vedea că nu mai ai dușmani.

• Fă întîi datoria ta și apoi datoria celor ce nu și-au făcut-o.

• Copiii sînt mugurii unei generații nouă.

• Natura a dat pe lîngă somnul nopții, somnul iernii. Cei mai mulți oameni au scăpat de dînsul.

• Prin iarnă natura încearcă pe cine poate trăi, și se curățâ.

• Natura nu e curată, e pură.

• Fiecea ta face amară lumea, dar numai pentru tine.

• Viața fiind un dar, nu-l da îndărăt decît cu toată cuviința și cu o deplină recunoștință.

• Uriașul e în țara piticilor neapărat un dușman public.

• Fiindcă sluga ciocoiului e mai obraznic decît ciocoiul însuși, e firesc lucru să-l iei uneori drept stăpînul său.

• Mulți nu dau milostenia decît în mîna plăcerii.

• Între tine și adevărul pe care l-ai descoperit nu e nici o legătură.

• Mîna prea grea pedepsește dintr-o dată un vinovat și o sută de nevinovați.

• A pedepsi trebuie să însemne totdeauna a îndrepta. A suprima nu e a pedepsi.

• Unii oameni răi au o singură mustrare de cuget: aceea că n-au făcut în destul de bine fapta lor rea.

• Mustrare de cuget: dar cînd nu-i cuget?

• A cugeta înseamnă a cugeta *mai departe*.

• Cere fiecăruia ce nu poți face tu și ce-ți poate da el.

• Poți scrie o carte pentru subiect, pentru tine și — cazul cel mai rar — pentru cetitori.

• Să nu spui în povestirea ta tot ce știi și mai ales ce nu știi.

• Cît trăiește omul, nu-l poți hotări ce este: numai cînd ai și punctul de oprire și orice putință de răstălmăcire prin fapte nouă e închisă, atunci el vine de la sine înaintea ta cum va fi totdeauna.

• Pentru odihna ta să lași în fiecare zi pînă la moarte tot ziua de mîni.

• Unii își iubesc țara văzînd-o totdeauna de departe.

• Nerușinatul nu simte nimic nici atunci cînd altora li e rușine că-l mai văd.

• Nu opri pe prost, pe rău în calea lor, atîta timp cît nenorociri pentru *alții* nu pot pleca de la dînșii: altfel, ai opri mersul dreptății.

• Crezîndu-te că ești mai mult decît ești, nu vei înainta niciodată spre ceea ce-ți închipui că ești.

• În gunoiul muncii tale vor ciuguli păsări și vor scurma porci. Zi-li critici și lasă-i în pace!

• Un singur nevinovat pironit pe dînsa a făcut, pentru toate timpurile și toate neamurile, sfîntă crucea hoților.

• Munca pentru muncă nu obosește, ci munca pentru stăpîn și munca pentru termin.

• Plătim chiria vieții prin suferinți.

• Zgomotoșii să se gîndească la socoteala care face că lumile se cîrmuiesc fără zgomot.

• Strămoșul tău e acela cu care sameni. Dacă ești cuminte, te cobori din Socrat și dacă ești viteaz, din Alexandru Machedon.

• Vicleanul e copilul din flori al Satanei.

• Sînt atîția oameni simțitori cari nu pot vedea durerea prietenului, și alții, și mai simțitori cari nu-i pot vedea nici bucuria!

• A da oamenilor gînduri mai proaste decît ale lor e o mare neobrăzare!

• Cînd hoțul strigă ajutor, să alergi ca să-i scapi victima!

• Să nu scoți la drumul mare pe acei cari s-au dus la pădure ca să se rătăcească.

• Învoiala cea mai rea e aceea de care amîndurora li pare rău totodată.

• Un proroc mincinos e mai des decît un mincinos proroc.

• De multe ori cutezanța nu e decît o fugă înainte.

• O dată ce oamenii au așezat un lucru sau un om într-o formulă, se cred scutiți de a mai cugeta asupra lui.

• Ce puțini oameni înțeleg că, închinînd ființa lor uneia mai mari decît dînsa, ei nu fac ca omenirea să piardă nimic și cîștigă și ei cea mai mare slavă la care ar putea rîvni!

• Un slăbănog îndatoritor va avea mai mulți prieteni decît puternicul care nu deschide casă de ajutor pentru nimeni.

• În țara unde combaterea înseamnă batjocură, firește că adeziunea nu poate fi decît lingușire.

• Ce tristă e o societate organizată astfel, încît la cele mai mari bucurii și dureri ale tale să trebuiască să te învîrți, nu între prieteni, ci între străini și vînzători!

• Cum să nu fie dator omul la orice jertfă pentru copiii săi cînd altor specii natura li cere jertfa ființii lor în clipa cînd ea se întrupează în urmași?

• Rob e acel ce lucrează fără măsură, fără țintă și fără mulțămire.

• Prisosul activității unora vine din aceea că nu fac tocmai ce ar fi datori să facă.

• Cît egoism a trebuit grecilor vechi pentru ca, privind uriașul cer cu stele tainice, să poată crea Olimpul zeilor cu chipuri și fapte omenești!

• Sînt și cugetări pe care oamenii cari n-au cugetat le scriu pentru acei ce nu pot cugeta.

• Cu cît te gătești mai mult, cu atîta arăți că-ți lipsește mai mult pentru a fi ca aceia cari nu se gătesc.

• Sînt oameni rușinoși la *gîndul* păcatului și alții rușinoși la *amintirea* lui.

• Vicleanul nu ține decît să nu i se descopere minciuna atîta vreme cît el are interes ca ea să fie privită drept adevăr.

• Nu te răzima pe ce nu știi, fiindcă vei cădea mai rău decît dacă ai fi căzut singur.

• Recunoștința impudică nu e o adevărată recunoștință.

• În orice știință este o parte *numai* pentru învățați; ea nu e însă nici cea mai folositoare, nici cea mai înaltă.

• Singura mărturisire care încheie orice discuție e a naturii.

• Lucruri mai presus de natură se zic acelea ce stau în afară de partea naturii pe care oamenii au ajuns a o cunoaște și înțelege.

• Cel mai mare om e acela la care această însușire se bagă de samă mai puțin și mai tîrziu.

• Între păcătoșii cari nu se mai pot îndrepta, e împărat cel ce a păcătuit mai mult.

• Nu e roditor numai norul care plouă pe cîmpurile tale.

• Ca să fii sigur că ai înțeles un lucru, trebuie să-l spui și trebuie să vezi dacă l-au înțeles alții și *cum* l-au înțeles.

• Luna nu vine la fîntînă ca să bea apă.

• Copacul sterp să nu stea în margenea drumului, unde trec călătorii însetați.

• Orice scriitor dă mai mult cînd i se cere. E nevrednic acela care nu dă decît cît i se cere.

• Ura celor mai mulți așteaptă ca unul să-i zică pe nume.

• Acela are la război mulți prieteni, care rămîne în coadă.

• Mulți sînt măreți ca să se mîngîie că nu pot fi mari. Și încă mai mulți sînt blînzi fiindcă nu pot fi buni!

• Cele mai multe socoteli uită timpul care aduce pe aripile lui dreptatea.

• Unii se căznesc a iubi în tine iubirea ta pentru ei.

• Mulți oameni stau în situațiile lor ca țiganul în trăsură.

• Cea mai bună situație e cea pe care o ai față de tine.

• Uriașul nu e mare: e monstruos.

• Dacă mergi îndată după deschizătorul de cale, n-ai voie să te plîngi că drumul e greu: n-ai știut să aștepți.

• Omul de geniu lucrează pentru omul de talent, iar omul de talent pentru compilator.

• E un om mare acela care poate fi tot așa cu oricine.

• Situațiile sînt cîrja mediocrităților. Omului mare i se dau uneori, dar nu umblă cu dînsele.

• Arma prostului caută arma, nu carnea.

• Cine bate la ușă? Pune masca!

• Lumea crede mai viteaz pe actorul care joacă bine pe Napoleon I decît pe umilul ostaș ce cade luptînd.

• Ce dai mai mult decît formele nu e privit ca un prisos, ci ca un abuz.

• Cuvîntul e un trădător, care ascultă la ușa ideilor și spune ce-i vine la socoteală.

• Fără inteligență e cineva prada altora: cu oarecare inteligență el vede în alții numai prada sa.

• Nu-ți compara purtarea cu felul cum alții își fac datoria, ci cu întregimea datoriei tale.

• Cea mai desăvîrșită nepărtenire o ai, cred unii, cînd urăști pe amîndoi cei ce se luptă.

• Dacă viespea e veninoasă, nu urmează că musca e folositoare.

• Cine nici nu face mierea, nici n-o poate mînca, înșiră teorii asupra ei, scărpinîndu-și botul cu piciorușele.

• Și mușt'le iubesc mierea, o, diletanți, dar n-o pot face!

• Cea mai nenorocită bestie trebuie să fie cinele care turbă după ce i-au căzut dinții.

• Sînt iertări care biciuiesc în față.

• Criticul e uneori un grădinar care se îngrijește ca arborii să nu crească prea sus.

• Cine se bucură de lovitura ce ai primit e cu atît mai prejos decît acel care a dat-o, cu cît i-a lipsit curajul.

• Ca să-ți dea dreptate, lumea-ți cere un singur lucru: să n-o ai.

• Lumea nu face nici o deosebire între omul mare și între obraznicul care se poartă ca un om mare; ea-i

urăște pe amîndoi pentru același motiv și alege pe netrebnicul sclivisit.

• Într-o casă te primesc oaspeții și te petrec faptele tale.

• Cine te batjocurește vrea să-ți împrumute măcar astfel păcatele lui.

• Mai cu greu se poate spune pe scurt minciuna decît adevărul.

• Cine e bun cu păcatele unui om nu poate să fie și cu însușirile lui.

• Ascunde-te de acela căruia i-ai făcut bine, ca să nu-l jignești. Fii sigur că n-o să te caute.

• Multe poate face alianța prostului cu mincinosul.

• E și mai lesne a-ți cultiva sufletul decît reputația.

• Multe batjocuri ale nemernicilor îți sună la ureche, cînd ești sus ca un imn.

• Tălharii cei mari și mulți nu ies decît în drumul bogatului; cînd îi întîlnești, scriitorule, să fii sigur că ai avere.

• Sînt oameni cari au cîte un suflet pentru orice amator.

• Vai de acela care poate vorbi de josnicia lui fără a se înjosi!

• O carte nu-ți place: ea e rea, sau tu ești rău.

• Cea mai mare greșeală a unui guvern e să creadă că se poate folosi de mișcarea începută împotriva lui, și totuși o fac toate guvernele.

• E o mare nebunie să lași a pătrunde urletele lumii de afară în cămăruța în care conștiința ta curată ține liniște.

• Dacă poți merge la ținta ta pe alt drum decît acela unde sînt cîini răi, fă-o. Dacă nu, însă, ucide cîinii!

• Mărinimia e cea mai mare virtute cînd nu e cel mai bun calcul.

• Ce-i mai frumos pe lume, a întrebat cineva dăunăzi? Jertfa de sine.

• Poți face din moartea ta un arc de triumf către nemurire.

• Crezi în nemurirea sufletului tău, fiindcă vrei să trăiești; alții cred și ei, ca să nu trebuiască a te plînge.

• Numai cine te iubește mult și cine te urăște mult, îți vede păcatele.

• A recunoaște o mărire nu înseamnă a o crea, precum a nu o recunoaște nu înseamnă a o desființa.

• La capătul cunoștinții omenești așteaptă resignarea moartă și superstiția vie: nu e de mirare că oamenii o aleg pe aceasta din urmă.

• E mai înțelept asupra vieții nu acela care a trăit-o mai mult, ci acela care s-a uitat mai mult cum o trăiește.

• Școala îți dă uneori temelia casei și uneori numai învățătura cum nu se clădește o temelie.

• Pentru oameni are însemnătate fapta ce ai făcut, pentru tine ajunge hotărîrea ce ai luat-o.

• Închipuirea despre primejdie o are şi fricosul şi viteazul cel adevărat: dar fricosul se opreşte la dînsa, pe cînd cellalt merge pînă la hotărîre.

• Făcătorul de pace nu poate fi niciodată paşnic.

• În sufletul oamenilor se luptă un veşnic instinct al dreptăţii cu veşnicul interes al nedreptăţii.

• Sînt unii scriitori cari scriu spre a-şi lămuri gîndul şi alţii cari încep după ce şi l-au lămurit.

• Cînd nu trăieşti e uşor să n-ai păcate.

• Cei mai mulţi trăiesc zile, puţini trăiesc viaţă.

• E trist numai cînd şi un suflet se stinge în trupul care moare.

• Moartea e o apă neagră care nu se varsă nicăieri.

• Mulţi cred că pot iubi omenirea fără să iubească un singur om dintr-însa.

• Nu te încrede în iubirile al căror motiv eşti îndemnat să-l cauţi.

• Cine scrie pentru puțini, scrie numai pentru accia; cine scrie pentru sine, scrie pentru toți.

• Scrie cu sufletul tău și recetește cu sufletul altora.

• Vine o vreme cînd scriitorul poate fi înlocuit de rutina condeiului său.

• Atacurile te dor numai atunci cînd ele pot rupe consistența sufletului său, precum cuțitul rupe consistența trupului.

• Ce-ți pasă cînd faci un lucru bun, că altul, în loc să facă și el așa, te vorbește de rău?

• Crezi ce vrei, faci ce poți.

• Un om cu noroc se zice unul *numai* cu noroc.

• Unora li-i milă de durere, altora de a face durere.

• Jucăria tinerilor pregătește fapte, a bătrînilor le înlocuiește.

• De fapt, ceea ce trebuie să spui mai mult oamenilor sînt lucrurile care se înțeleg de la sine.

• În copilul tău ți-e dat să adaugi ce a lipsit copilăriei tale.

• În întunerecul științii ca și-n întunerecul stelelor oamenii pot aprinde numai lumini pe care tot ei le pot stinge.

• Colaborator la o prostie e și acel care rîde de dinsa.

• Unii oameni se îngroapă în fericirea lor.

• Un fapt e numai atunci istoric cînd nici una din rădăcinile lui nu mai atinge prezentul.

• Sînt greșeli pe același drum, care rătăcesc, și altele, cînd pe un drum, cînd pe altul, care obosesc numai, ținînd pe loc.

• Învățat se cheamă un om care e bucuros să tot învețe.

• Invidia încearcă să distrugă, acolo unde-i e iertat să caute a întrece.

• Niciodată cineva nu e trădător fără pedeapsă față de principiul situației sale.

• E o înțelepciune de cuvinte care scutește pe oameni de a gîndi la înțelepciune.

• Obositul crede totdeauna că a fost și o cale mai bună, iar călătorul vesel afirmă că a mers totdeauna pe drumul adevărat.

• Drumețul pățit e acela care se teme pînă n-a văzut, și nu se bucură pînă n-a ajuns.

• Unii cred că micșorează pe cineva dacă-și fac ochii mici cînd se uită la dînsul sau că pot clătina dreptatea dacă dau din umeri.

• Gospodina crede că de aceea curge rîul ca să aibă ea unde-și spăla cămășile.

• Unii n-au în adevăr alt mijloc de apărare decît minciuna.

• Și interesul are valorile sale, dar acelea sînt ca banul care nu umblă.

• Mulți din dușmanii tăi vor căuta să stîrnească desprețul tău pentru a sta apoi la adăpostul lui. Nu li-l da acestora!

• Cu aceeași minciună nu poți pescui de două ori aceeași încredere.

• Sînt „cugetări" care alcătuiesc o carte și altele care zugrăvesc un caracter.

• Capul minții e măsura și inima ei — cuviința.

• Răutatea mestecă pe dușman și se mistuie tot pe dînsa.

• Să stăm de vorbă, zice nebunul celui cuminte. Dar cine-ar fi oare să schimbe banii lui cei buni cu bani de plumb?

• Cea mai mare cruzime e să strici nebunului mîndria nebuniei sale și prostului bucuria prostiei sale.

• Original se cheamă un om care e altfel decît ceilalți, dar n-ar dori de loc ca lumea să se ia după dînsul, căci atunci n-ar mai fi original, și n-ar putea fi nici altceva.

• Mulți oameni cumsecade se îndărătnicesc să rușineze pe un nerușinat, să gonească pe prost din cămărița caldă a prostiei și să așeze pe nebun în jețul înțelepciunii.

• Cînd este vreun haos, caută un zăpăcit, fiindcă un om cuminte ar nebuni.

• Ce-ți pasă de otrava ce-ți întind dușmanii, cînd din conștiința ta curge limpede izvorul cel veșnic?

• Clevetirea e ca fumul care-și înnegrește coșul și nu poate păta albastrul cerului pe care cearcă să-l învăluie.

• Amestecă-te însuți în vorbă numai atunci cînd răspunsul nu se află în chiar scrisele dușmanului.

• Așa sînt lucrurile astăzi că nu poate trăi un om bun fără mulți oameni răi cari să-l apere.

• Pisica ordinară a zis cu indignare privind leul: „Ce cotoi grandoman!"

• Cînd întîmpini neconsecvențe la un scriitor, tot e mai bine să-l întrebi pe dînsul.

• Cum să nu se închine banului bogatul căruia lumea i se închină pentru bani?

• În cele mai multe polemici se discută numai intențiile.

• Aurul unui singur adevărat scriitor ajunge să poleiască o școală întreagă: puțini pot face deosebirea între aurul de deasupra și cel dinăuntru.

• Cînd vei vedea un om pe care nu-l urăște nimenea, întreabă-te ce mișelii a făcut pentru aceasta.

• Unii ar lăuda și pe *independentul* care bate pe tată-său și pe maică-sa.

• Orice faptă e a omului care a făcut-o, dar și a momentului în care a putut-o face.

• O situație dă totdeauna mai multe păcate decît virtuți.

• Nu discuta evidența nici dacă lumea toată n-ar înțelege-o; lasă-i s-o descopere pe calea tăgăduirii lor.

• Nu e vorba de cît timp ai născut o carte, ci de cît timp ai purtat-o.

• Metafizica e o scară care nu se razimă pe pămînt și vrea să întreacă cerul.

• Vremea noastră a făcut din dreaptate un suveran constituțional, care „domnește, dar nu cîrmuiește".

• În anumite chestii dai lămuriri tocmai acelora cari n-au nevoie de dînsele.

• E vednic de luare-aminte că omul nu pomenește că e om decît pentru a-și îndreptăți păcatele.

• Cele mai multe adevăruri sînt *gătite* pentru a fi date la masa cuiva. Adevărul crud îl spun numai cei mai proști și cei mai mari dintre oameni.

• Ce-ți pasă că în fond cutare-ți frămîntă o caricatură din tina în care el e plămădit?

• Totdeauna batjocorește mai tare acela care batjocorește pentru altul: pentru a-și merita simbria, el se silește să te poată urî.

• Robul sufletesc nu se face liber în clipa cînd nu vrea să asculte, ci în aceea cînd pentru întîia oară face o faptă liberă.

• Cineva te urăște totdeauna după mărimea păcatului ce i l-ai descoperit.

• Răspunsurile cele mai proaste sînt cele ce zăbovesc mai mult.

• Cel mai sigur mijloc pentru a nu ajunge pe cineva e a-l invidia: aceasta te ţine totdeauna pe loc.

• Se laudă că sînt impersonali de cele mai multe ori oamenii cari nu pot avea o personalitate.

• Înainte de a discuta un lucru cu alţii, mîntuie-l de discutat cu tine.

• Nada se întinde vanitosului ca peştelui, nu pentru a-l hrăni, ci pentru a-l prinde.

• La un milion de scîntei nu-ţi încălzeşti nici degetul cel mic.

• Cărbunii cei mai focoşi prind cenuşă mai multă.

• Cel mai ticălos fugar e cel care pleacă din rîndurile dintîi.

• Unii pot trăi cu sine însuşi fără nici un prieten, alţii se simt bine între prieteni fără sine însuşi. Fericirea celor dintîi e singura trainică.

• Din orice lucru să nu ştii prea mult, căci vei fi stampilat ca pretenţios; în orice faptă nu lucra prea mult, căci vei fi ponegrit ca reclamagiu.

• Cugetător înseamnă în vremile noastre un om a cărui meserie e de a cugeta pentru alții.

• A te simți superior înseamnă a întinde mîna de ajutor celor ce se pot ridica pînă la tine.

• Ce ești, te privește mai la urma urmei pe tine. Ce vrei, privește și pe alții. Ce faci, aceea poate privi pe toți.

• Cine se dezvinovățește pentru greșelile sale, aduce măcar atîta folos că recunoaște încă o dată dreptatea.

• Sînt oameni cari, dacă te vor întîlni la un capăt de trotuar cu o umbrelă în mînă, se vor apuca să te judece din punctul de vedere al umbrelei și al capătului aceluia de trotuar.

• Cînd spui cuiva „bună ziua", aceasta înseamnă că el trebuie să-ți spuie „mulțămesc". Iar nu, cîtuși de puțin, că trebuie să stai la vorbă cu dînsul dacă în adevăr ziua este bună.

• Cu o *singură* faptă bună nu poți plăti o *singură* faptă rea pe care ai făcut-o.

• Cînd între doi oameni e o neînțelegere, fiecare e dator să caute dacă nu cumva *el n-a înțeles*.

• Întîi se plivește buruiana și într-un tîrziu se culege roada; buruiana s-o fi mîndrind că la dînsa se gîndește lumea mai întîi!

• Mulți se cred cuminți dînd sămînța rea pămîntului bun și pămîntului rău sămînța bună. Și sînt de două ori nebuni!

• Silințile nu se pot ridica decît împletindu-se pe stejarul încrederii.

• Dreptatea poate merge și singură; nedreptatea are nevoie de multe cîrji de argumente.

• Obrăznicia nu este altceva decît veche umilință înăcrită. Nu este obraznic care să nu fie în stare să fie umil din nou.

• Ce sînt chefurile fiecăruia în mersul mare al lucrurilor: mai puțin decît bășicile de spumă în mersul rîului iute!

• Poți să fii și prietenește dușman cuiva, și poți să-i fii și dușmănește prieten.

• E un om frumos, trupește sau sufletește, cel ce pare făcut dintr-o singură bucată. Și o operă de artă tot așa!

• Sînt prieteni pentru nevoie, prieteni de nevoie și prieteni în afară de orice nevoie — cei puțini!

• Sînt oameni pe care-i cunoști că sînt păcătoși înainte de a fi făcut vreun păcat: așa de mult se vede că-l caută.

• *Hotărîrile* de a fi cinstit au totdeauna hotare și soroc.

• Tinerii visează înainte, bătrînii visează la urmă; la mijoc, bărbații luptă.

• A fi exact înseamnă a fi *ceva* înainte.

• Sînt lacrimi care împacă durerea și aîtele din care ea se hrănește.

• Stelele cred că soarele fuge de ele.

• De cîte ori robul lingușește, de atîtea ori înghite un blăstăm.

• Sufletele pocite pocesc tot ce se coboară în ele.

• Cutare te întreabă de ce nu te oprești din calea lungă și bună pentru a cîrpi pe strengarul care-ți scoate limba.

• Dracul a fost făcut negru pentru ca să nu-i mai poată fi rușine.

• De ce să te miri că e nerușinat omul care s-a deprins cu rușinea?

• Cînd afli piatra în ogor nu căuta s-o sfărîmi; nici praful ei nu-i bun de nimic.

• De multe ori taina cea mai mare nu umblă în mantie neagră.

• Dacă vei și muri pentru altul, el va crede totdeauna că i se cuvine cel puțin atîta.

• Sînt oameni pe cari-i supără în discuție adevărul indiscutabil; ei samănă cu aceia cari ar țipa împotriva luminii crude care-i împiedică să se bată cap în cap.

• Li-i greu oamenilor să înceapă o discuție, c-apoi dracul știe s-o ducă pînă la sfîrșitul veacurilor.

• În iadul de pe lumea aceasta fiecare arde la focul păcatelor sale, deși unii simt mai curînd, alții mai tîrziu.

• Ura neputincioasă e cea mai bine hrănită: îi trebuie omul întreg.

• Urile cele mari ucid sau se ucid.

• Oricine vorbește sufletelor are răspundere de suflete.

• De cele mai multe ori vinovăția cea mare nu e a celui ce a făcut, ci a celui ce n-a împiedicat.

• Ești cel mai în măsură de a-ți cunoaște defectele și singurul în măsură de a le îndrepta.

• Cei mai mulți dușmani văd în tine o umbră strîmbă și se luptă cu dînsa.

• Umbra cuiva o poți atinge mai ușor, dar n-o poți răni.

• În fiecare om este el, locul său și rostul său. Toate trele nu-ți trebuie de la nimeni, ci alegi. Pe om îl alegi mai rar și-l ții mai puțin.

• Nu scazi pe nimeni crescînd, dar creşti totdeauna pe alţii scăzînd.

• Fiecare statuie îşi are piedestalul *ei*, şi nu rîvni deci pe al nimăruia!

• Oamenii numesc „adevăr“ podeţul de raţiune pe care ei trec deasupra strașincei genuni a adevărului etern la care li-i frică să se uite.

• Clevetirea nu ucide, nici nu face rană; ea pîngăreşte, numai, pe acela de la care a pornit.

• În mormînt nu ţi se pogoară ceea ce ai jertfit.

• Un om mic, ca să fie văzut de departe, se suie pe gardul trufiei, şi bîlbîitul pune la gură trîmbiţa obrăzniciei.

• Nu fă greşeala de a ridica pînă la tine prin propria-ţi mînie un duşman nevrednic.

• „Scandal“ numesc o luptă cei ce nu-i înţeleg scopul.

• De cele mai multe ori, atîta călătoreşte numai din adevăr, cît se poate prinde pe aripile largi ale minciunii.

• Legea e numai atîta cît este jugul ce împiedică de a intra în grădină pe porcul care rămîne însă tot porc.

• Cinele rău latră tot așa de tare și cînd are de apărat o ruină.

• Cînd bănuiești pe cineva că a turbat, întinde... apa limpede a adevărului și a sincerității; dacă n-o bea, să știi că are turbă și crapă.

• La orice învinuire, îndreaptă-te spre tine și te cercetează; cellalt nu e în discuție.

• Minciuna lumii: nu te răpezi asupra ei cu sabia.

• Iuda a fost mai fericit cînd a dat înapoi arginții și a mers de s-a spînzurat.

• Schimbîndu-ți fără temei părerea asupra altora, ajungi să nu mai ai nici o părere despre tine însuți.

• Într-o lene mare nu poate încăpea o grabă cît de mică.

• Predica fariseului: crede tu ce nu cred eu, fiindcă sînt atîția cari trebuie să creadă.

• Lumea nu e a cui o străbate cu piciorul, ci a cui o înțelege cu gîndul.

• Cel ma grozav dușman e dușmanul mort care nu ți-a iertat păcatul față de dînsul. El s-a așezat în inima ta și-l poți ucide numai străpungînd-o.

• Pînă la sufletul tău nu poate pătrunde nici o suliță dinafară, dacă nu află înăuntru un ajutor, păcatul tău.

• Învățat e omul care nu mîntuie niciodată de învățat.

• E un fel de sinceritate care-ți aduce inima pe tabla într-un sos de vanitate care dezgustă.

• Sînt oameni ale căror rămășiți samănă cu cenușa jertfei arse.

• A părăsi o luptă din cauza ticăloșiei mediului e totuna ca și cum ți-ai tăia gîtul fiindcă e noroi afară.

• Valoarea dușmanului se vede și după prilejul pe care și-l ia pentru răzbunare: sînt multe grade, de la banditul care te pîndește cînd îți curge sînge viu din

rană, pînă la sfîntul care-ți aduce aminte de răul pe care i l-ai făcut, printr-o binefacere.

• Firește că nu știi cînd te-ai contrazis: cine e mai sus nu se poate vedea pe el însuși cînd era mai jos. Cine l-a văzut însă suindu-se păstrează mai mult noțiunea.

• Caută-ți dușmanii, că apoi te vor căuta ei pe tine, dacă tu, fiind, îi negi.

• Biruința nu e ca norocul: ea nu caută pe nimeni acasă.

• A iubi înseamnă tot așa de puțin a dori, precum a dori înseamnă tot atît de puțin a iubi. Anume iubiri interzic imperios dorința.

• Arta dă tot tuturora și rămîne totuși întreagă.

• Fiecare metafizică prețuiește în proporție cu fizica de la care a pornit.

• Omul mare se poate coborî către ceilalți pe două căi: o mare bunătate sau un josnic vițiu. Mulți preferă pe acesta din urmă.

• Înțelepciunea care se sfiește să judece și să lupte vine îndată după prostia cea mai proastă și cea mai nebună nebunie.

• Poate că prietenul nu e în adevăr al tău decît după ce nu mai e al lui, după ce a trecut de hotarul vieții.

• Nu te supăra pe omul care a găsit hotarele personalității tale: o dată-ți poate da mai puțin decît alții; altă dată, însă, mai mult.

• Cei mai mulți profesori sînt samsarii științei.

• Distruge ce trebuie distrus, dar nu lovi cu cazmaua supt picioarele tale. Dacă ești îndrăzneț, treci întîi pe teren sănătos.

• Poate că nu poți fi un sfînt fără să ai o rană veșnic deschisă, pe care nimeni n-o vede.

• Un lucru măcar înveți învățînd: ce sus e adevărul.

• Între cartea vie a sfîntului și moaștele lui moarte cei mai mulți cer viața și fericirea de la acestea.

• În polemică sînt unii cari-ți cer să-i bați pînă-i doare. Și triumfă cînd îți cad mînile de oboseală!

• Vai de omul drept care n-a făcut niciodată dreptate!

• Banul e bun cînd vine din muncă și se poate preface în viață. Încolo — o bucată de metal murdară, cu un chip șters pe dînsa.

• În lucrurile mari nu se poate îngădui egoismul individual ori social: poți, călătorind cu alții, să ții mîncarea pentru tine, dar nu-ți poți face focul, în odaia tuturora, numai pentru tine.

• Nu blăstăma farul fiindcă e prea departe de tine: el îți arată unde e uscatul sigur.

• Cine se teme de înaintașii săi, fuge de comparație.

• Nemurire? Ce-mi e nemurirea, care nu se adaugă prin muncă și nu cuprinde răspundere!

• Adevărul e ca apa rece de care dor numai dinții bolnavi.

• Unele suflete sînt ca niște focuri mari care ar putea atinge norii cu vîrful lor, fiindcă nu dau nici lumină, nici căldură.

• Adevărata pace nu e nesimțirea din mormînt, ci gîndul care se întoarce mulțămit asupra lui însuși, știind că în drumul lui a lăsat fapte.

• Omul cere *locuri*: locul cere omul.
Nu-l ai? Nu alege dincolo de hotarele chemării fiecăruia.

• O bătrîneță prețuiește amintirile ce cuprinde: o tinereță, puterea, bărbăția de a cunoaște viața: o maturitate prețuiește ținta aleasă.

• Cetind sute de cărți despre problemele mari, scrise de sute de oameni, deosebiți în loc, în timp, în neam, în toate, afli ceva comun care te înalță.
Și această înțelegere măreață în cele de mai de sus, te pune pe gînduri, om al îndoielii.

• Un scriitor e un spirit de tradiție socială.
Sînt alții poate mai mari decît el cari *nu* scriu. Aceia sînt piatră scumpă în învelișul de egoism, pe care nu-l pot sau nu se îndură să-l lepede.

• Fiecare generație topește din nou icoana oamenilor în adevăr mari și, la fiecare topire, zgura grămădită de calomnie — cade.

• Se vînd cărțile cu adevăr, ca să trăiască acela din care pornește adevărul.

Adevărul însuși nu se vinde decît de aceia cari nu-l au.

• „Evident" e un răspuns pe care-l dă acel care era mai puțin convins înainte de demonstrare.

• „Afirm", trebuie să însemne: cred, simt, iubesc, sînt gata de jertfă.

• Insolența are înainte de toate înțelesul ei etimologic: unul care nu e deprins a fi ce-a ajuns.

• Utopia înseamnă ceva care nu e nicăieri decît în setea sufletelor noastre după ce ar trebui să fie.

• Ce poate fi femeia fără casă, arată feminismul; dar el ascunde ce va fi casa fără femeie.

• Sînt limbi și stiluri cari duc spiritul creator ca pe aripi de vultur; dar ce ridiculă apare maimuța care stă cățărată de ele ca să... zboare și ea!

• Idealul tău nu-l duci cu tine în mormînt, dar oricînd o rază din el se va opri pe piatra mormîntului

tău și va arde mai puternic decît candela de aur a celui mai mare bogat din lume.

• La ce e bună statornicia?

• Valoarea cea mai mare o lași la o parte cînd nu știi unde s-o afli: dar cea mai mică valoare ajungi de-o cauți cînd o știi unde se află.

• Cînd mori, nu te uita la întunerecul de-nainte, ci la lumina ce lași în urmă, și te vei stinge cu zîmbetul pe buze.

• Ți se pare prost totdeauna omul pe care nu ți-ai dat osteneala să-l înțelegi.

• Utopic, un ideal pentru că nu-l poți ajunge tu, ori generația ta? Ce socoteală mizerabilă!

• În toate iernile de suferință gîndește-te că va fi, că nu poate să nu fie o primăvară.

• Minciuna e o persoană plăcută care îmbracă în fiecare zi o haină nouă.

• Valoarea unui om se socoate după numărul celor ce se simt mai bine prin el.

• Ce te privește mai puțin, e moartea ta.

• Cearta vine de la o neînțelegere pe care n-o vezi și, de cele mai multe ori, de la una pe care n-ai vrut-o.

• Cîtă vreme va fi mișcare *în tine*, vei trece prin lume ca izvorul viu prin humă: neîntinat.

• Creșterea dinafară singură amețește pe om; cea dinuntru îl înalță, făcîndu-l tot mai simplu și mai bun.

• A-ți fi bine cu tine însuți, cea mai mare înțelepciune!

• Libertatea e ceva care se merită și se cucerește, și nu ceva care se cere cu răgaz.

• Cînd vezi țîșnind înainte-ți un sul de apă furioasă, să nu te întorci la anul spre a te adăpa acolo,

căci nu vei mai găsi decît țerna zdrumecată și pietrișul răspîndit în cale.

• În curînd nu va mai rămînca decît un singur zîmbet: al ispitei.

• Între cel înșelat și cel care înșală, e ciudat că se rușinează mai mult cel dintîi.

• Minciuna care cruță suferințele e gingaș lucru.

• A trata pe oricine după dispoziția ta și nu după dreptul lui e un semn de inferioritate.

• Întîmplările vieții se rezolvă pentru cei mai mulți în plîngeri care trec, pentru cîțiva în gînduri care rămîn.

• Ca să înțelegi pe zgîrcit trebuie să te gîndești la plăcerea cea mai mare a celui ce așteaptă plăcerea și știe că o poate avea cînd voiește el.

• Un om mare e acel care-și are vremea lui ca piedestal. E mare cu cît o întrece. De ce s-ar fi plîns deci că ea nu-l ajungea?

• Scade omul mare cînd te apropii de el? La întîiul pas. Fă și al doilea. Vei vedea mărimea cea mai mare a omului mare, ori vei înțelege că el trebuie căutat aiurea.

• Curăția unui suflet se poate socoti după cît timp poate sta în fața lui însuși.

• Nu ieși în calea nimănui ca să-i arăți cu silă drumul cel bun; ajunge să mergi pe dînsul.

• Uitarea înecă păcatele: dar ele putrezesc în fundul sufletului rău.

• Un zeu adevărat care slujește însuși în templul său, acela e omul care unește talentul cu moralitatea: ce se mai întreabă el dacă sînt credincioși?

• Satana a pretins totdeauna să rămîie în devălmășie cu Dumnezeu.

• Scrisul e de multe ori seva care curge sărăcind trunchiul de unde pornește.

• Pudoarea cugetării și a simțirii să nu le calce niciodată scriitorul. Altfel rămîne un simplu comediant.

• Cea mai frumoasă nevoie a unui suflet omenesc e de ceva mai mare decît dînsul.

• Dor mai tare rănile închise pentru lume.

• Omenirea lucrează, și unii se ceartă pe: care-i mai mare. Asta-i ca și cum lucrătorii s-ar ridica de la lucru pentru a-și măsura puterile la mașină.

• Sufletul se coboară supt greutatea lucrurilor pe care trebuie să le ascundă.

• Unii au din adîncime numai golul și întunerecul.

• Un adevărat auditor e acela care nu se mulțămește să asculte, ci inspiră.

• E o singură sărăcie rea, aceea care te scade.

• Înțelepciunea zice: Nu ți-a izbutit un lucru, fă altul. Atîta mîngîiere ai.

• Tot atîta deosebire e între spirit şi sistem ca între licărirea de fulger şi ziua mare. Una te lasă-n întunerec, cealaltă-ţi deschide fiinţa întreagă.

• Bogăţia e: sau o groapă pecetluită sau o mînă binefăcătoare.

• Un partid politic ce se razimă pe suprimarea conştiinţelor e mai mult decît o imoralitate, e o impietate.

• Calomnia, chiar dacă ar ascunde în gaură de lut diamantul, nu-i scade cu nimic valoarea.

• Recunoaşterea posterităţii — un giulgiu de aur pe trupul celui asasinat.

• Mediul nu-l afli, îl cauţi!

• Vai de regele pe care nu-l poţi găsi decît cerîndu-i audienţă!

• Poate cele mai mari puteri: frica şi prostia.

• Cu sfiala e ca și cu învelitoarea geamantanelor: întîi protege virtutea, apoi ajunge de ascunde viţiul.

• Cînd poţi să ai mulţi prieteni? Cînd nu eşti nimic şi cînd nu mai eşti nimic.

• De la fapta altuia poate pleca inspiraţia înveninată a invidiei și inspiraţia înălţătoare a lui *anch-io*.

• Multe suflete îţi dau ce ai fost în stare să îi cei.

• Pedeapsa celui ce iartă mult cade o singură dată, cu greutatea tuturor iertărilor.

• O singură îndrăzneală e bună: cea care sfăşie de la un capăt la altul.

• Ordinea nouă se cheamă pentru ordinea veche totdeauna anarhie.

• Niciodată vîntul de deasupra, oricît de tare, nu poate schimba păturile pămîntului, ce-şi au lungile lor socoteli răbdătoare în adînc.

• Negația filozofică se poate întîmpina cu altă negație filozofică; numai negația istorică dărîmă, rozînd temeliile, fără să-și dea seama că le distruge.

• A fost o dată un împărat. Și, de atunci, cine are o piesă din garderoba lui i se zice urmaș.

• Este o singură monarhie adevărată: a geniului. Uneori el bate cuie în talpă, dar cîți îl știu, recunosc că el este monarhul. El însuși nu pretinde niciodată.

• Căuta dracul pe lume un om rău. Unul singur se înfățișă: era un biet necăjit de viață. Atunci, ca să nu se întoarcă cu mîna goală, Dracul prinse pe cel mai cuviincios dintre cei buni, și, speriindu-se de dînsul, îl lăsă pe pămînt.

• Strămoși au acei cari nu pot trăi fără dînșii. Păcat că nu se pot ceda nevoiașilor, de acei cari sînt în stare a trăi prin ei.

• Dacă vezi lipsă în haina ta, o dregi; dacă sufletul tău însuți are lipsuri și ți le arată oamenii compătimitori, de ce să te mînii pe ei și să li arunci pietre, cînd te poți opri la margenea drumului și, prin muncă, poți drege?

• Dușmanului numai un lucru i-l poți da cu plăcerea lui: carnea ta s-o rupă.

• Sînt trei morale: morala vieții, o, cît de grea! Morala predicei, o, cît de ușoară! și morala științei, care cercetează pe cea dintîi, ignorează pe cea de-a doua și duce la indiferența pentru orice morală.

• Pînă acum oamenii n-au găsit alt drum spre adevăr decît greșeala.

• Se poate înțelege munca unui om care vrea să nu mai fie dobitoc.

Dar se înțelege mai puțin munca fără preget a celor cari par a voi să arăte tot mai mult ce mai dobitoace sînt.

• Doi orbi cari se țin de mînă, ajung mai răpede acasă decît un orb și cel care vede prea bine — pentru dînsul.

• Să fi mulțămit pietrei de care i s-a împiedicat piciorul ca să poată vedea lumina.

Și tu mulțămește nenorocirii care-ți apleacă fruntea întunecată de trufie la pămîntul aspru ca s-o ridici scăldată în lumină!

• Lumea e o gicitoare, al cării cuvînt îl află numai aceia cari nu-l caută, fiindcă n-au vreme pentru gicitori.

• Cel care merge cu ochii în pămînt se vede pe sine mai bine decît acel care se potrivește în oglindă.

• Credulitatea e dobînda care se plătește obrăzniciei.

• Un prost nu e un om care nu înțelege, ci unul care pretinde c-a înțeles mai bine decît cel chemat să înțeleagă.

• Sînt unii cari cred că plătesc mai puțin plătind în gologani mărunți.

...Și-și mai sparg și buzunarele.

• Nu te plînge niciodată că dușmanul tău greșește.
Greșind, a rătăcit, și, oricît ar țipa injurii de acolo. prins în noroiul cîmpurilor sparte, el ți-a lăsat drumul.

• Lupii se strîng în haită pentru ca, dacă nu vor găsi altă pradă, să se poată mînca între sine.
Membrii unui partid de interese, de asemenea.

• Viţioşii proşti iubesc mai mult pe viţiosul inteligent pe care şi l-au ales şef, decît oamenii de merit pe cea mai bine înzestrată căpetenie a lor.

De aici, tăria asociaţiilor de viţioşi.

• Cele mai sublime idealuri le recunoşti după aceea că n-au, nu pot avea paraziţi.

• Cînd cere ajutor cel ce a căzut în apă, aleargă.

Dar nu-l confunda cu cel care petrece, de plăcere, în baltă.

• Îşi dă sîngele deopotrivă şi poporul care-l varsă pentru libertate, ca şi acela care şi-l lasă supt de jigăniile pe care nu e destul de harnic pentru a le curăţi.

Cele dintîi scapă adesea, celelalte niciodată.

• Totdeauna proorocul a început el a vorbi, înainte de a se îngrămădi cineva să-l asculte.

Şi, totuşi, mulţi asigură că, dacă ar avea un public, ar deveni şi ei prooroci.

• Fereşte-te de invidiosul cavaler şi loial.

E cea mai spurcată specie: un vierme cu aripi, care nu e măcar un balaur, fiindcă aripile-i sînt de hîrtie!

• Ce trebuie să rămîie, în chip firesc, după sfîrşitul lumii? Un reporter.

• În fiecare ateu este, cu siguranţă, un candidat la dumnezeire.

• Niciodată o afirmaţie nu se poate hrăni numai din negaţii.

Afirmaţia unei inteligenţe şi a unui caracter, încă mai puţin.

• Fii oglindă de adevăr,... ca să nu se recunoască nimeni în icoana ce li-o trimeţi.

• Foarte adevărat că tăcerea e de aur, dar, ca să meargă în lume, trebuie o efigie pe dinsul, şi pentru aceea trebuie să vorbeşti.

• Viaţa care n-ai trăit-o e mai bună decît aceea pe care o ai; dar cea mai bună e viaţa pe care n-a făcut-o Dumnezeu singur, ci în tovărăşie cu munca ta.

• În cel mai adînc fund al pămîntului a ascuns Firea piatra care prinde mai multă lumină. Şi în cel mai adînc fund al inimii simţirea care dă mai

multe raze. Nu te deznădăjdui: suflecă-ţi mîneca şi caută!

• Îmi spui că viaţa-i rea, şi te cred. Mă îndrepţi la viaţa viitoare: vii de-acolo?

Îmi lauzi moartea: te cobori înaintea mea?

Deci, sus steagul vieţii! Şi pe mormînt încă să mi-l împlîntaţi pe acela, şi nu sălciile care plîng.

• Cînd ai un călăuz bun şi altul vine să-ţi spuie că e mai bun decît dînsul, întreabă-l în ce rîpă vrea să te arunce...

• E tot aşa de rar cerşitorul care cerşeşte pentru plăcerea de a cerşi, ca şi milostivul care dă pentru plăcerea de a face milostenie.

• Călugării s-au temut în chiliile lor totdeauna de dracul. Se pare că el umblă de două mii de ani din mînăstire în mînăstire şi găseşte totdeauna locul ocupat.

• Este o frică în care trebuie să respecţi prevederea şi un curaj în care trebuie să despreţuieşti nebunia.

• La început clopotele erau socotite că se aud în cer, şi acum ele sună degeaba şi pe pămînt.

• Cei mai mulți evlavioși au un Dumnezeu de buzunar, pe care-l curăță la zilele fixe, care se chemă sărbători.

• Dumnezeu văzu apropiindu-se de el un om mic, slab și pleșuv, purtînd ochelari.

Nu fugea de Iad și nu căta Raiul, ci mergea drept la scaunul dumnezeiesc ca la catedra lui obișnuită.

— Ce cutezi a voi?

— Vreau să te definesc, Doamne.

Un semn, și el se rostogoli în Iad.

Acolo găsi o facultate de teologie perfect organizată.

Cele de pe pămînt s-au luat după aceea, și teologii după cutezătorul celei dintîi definiții a lui Dumnezeu.

• Republica? Suveranitatea la îndemîna oricui. Dar nu lipsa de suveranitate.

• Sînt oameni cari ascund o coroană și alții cari o proclamă.

Acești din urmă se zic suverani.

• De fiecare slut cu lipsuri, este un slut cu prisos.

Numai frumusețea e singură.

• Cei ce răstoarnă un tron cred totdeauna că pot sta pe capătul cellalt.

• Este o singură liră, a lui Apollon, deşi fiecare poet o trece în inventarul său, împreună cu rufăria, dacă se întîmplă s-o aibă.

• Cea mai mare licenţă poetică e a te crede un poet chiar cînd eşti.

• Cîte stridii nu pier pentru că se caută aceea care cuprinde mărgăritarul!

• Sînt oameni cari se împietresc pentru a părea de marmură.

• Pune aramă în aurul tău dacă vrei să umbli între oameni. Altfel te vei pierde pe mînile lor.

• Poporul nostru a crezut că dracul, fiind bărbat, nu poate fi destul de rău.
Şi atunci a creat pe: mama dracului!

• Negoţul adevărat e marfa plus o inteligenţă şi, de atîtea ori, vai! minus o moralitate.

• Prostia veche capătă totdeauna un prestigiu, o suită şi produce un venit.

• Discuția e cel mai bun mijloc de a *nu* se înțelege oamenii. Pe un drum pot merge unul după altul, dacă vor să se subordoneze. Nevrînd, pleacă de la aceeași idee pe căi ce se depărtează necontenit una de alta.

• După paradă să-l cauți pe rege: între ostași și muzice ești sigur că-l găsești totdeauna.

• Un agronom se crește între ogoare, un pădurar în vederea pădurii, un chimist între retorte, un avocat la procese.

Numai un suveran se crește smulgîmdu-l din mijlocul societății pe care e chemat a o stăpîni și făcînd din el, prin multă îngrijire, orbul care nu vede, surdul care n-aude, ologul care nu se mișcă.

Se pare că așa se capătă mila lui Dumnezeu, ca să nu mai semene cu ceilalți oameni.

• Oamenii se mișcă. Poete, spune-li basme să adoarmă.

Și, zici, era un împărat...

... Ce frică ți-e noaptea!

• Cînd fiecare om va fi chemat a-și da sîngele numai pentru ce crede, lumea va avea numai viteji.

• Mulți, ca și cînii cînd îi hrănești din mînă, își rănesc și stăpînii din avîntul lăcomiei.

• Cea mai mare pedeapsă a unei intenții nobile e să voiești a crea convingeri și să provoci numai fățărnicii și mode.

• Bărbații de stat sînt chimiști, cari au în vedere recunoașterea și descoperirea; politicianii, spițeri, cari urmăresc numai cîștigul.

• Sînt oameni cari n-au nevoie să atingă talgerele de dreptate ale cumpenii pentru a le falsifica: e destul să se apropie de ele.

• Cîmpul se hrănește din ploi, țarinile neamului din lacrămi și sînge. Nu te mira că nu răsare nimic unde s-au jucat numai raze de soare.

• N-ai niciodată dreptul de a dori moartea pentru tine.

• Și ce e după al nouălea cer?
Pămîntul și bucuria că ai lucrat bine pe dînsul.

• Egalitatea o vroiești? Învață-te să te înalți, nu să cobori.

• Inspirație înseamnă: neexplicabil.

• Nu fi secerător de ianuar: chiar dacă ai putea topi toată zăpada ce este, va veni alta.

După zăpada albă și cerul albastru este și la oameni zăpada murdară a lui februar și răscoala de vînt a lui martie. Copilărie pătată, adolescență de zbucium.

La începutul tuturor celor bune este zîmbetul. Florile răsar de la sine oriunde ar atinge pămîntul. Dulce april, nins de flori albe, al sufletelor!

Mai are înțeles și taină. E primăvara nopților, în natură ca și în viață.

Iunie luptă dincolo de marginile poeziei, ale căreia petale au îngrășat țerna pămîntului pe care au căzut.

Bogat și greu e iulie al vieții. Sufletul se înăbușă rodind pentru alții.

August triumfă prin siguranța roadei. Tu însuți începi a nu mai fi.

Ți-e frig cu septembrie, cînd ramurile ți se culeg și lumea cîntă de binele ei, și nu de jalea ta.

Ai avut măcar frunzele tale. Și iată-le cad și acelea. Sufletul singur stă drept și sever, el în fața lui, spre cer aspru de judecată. Octombre!

Novembre de deznădejde în trîmbița osîndelor, cu trunchiuri goale din pămîntul gol. Mai e un cer și pentru tine care ai dat toate jos și nu primești de sus nimica?

Decembre? Mîni reci, albe se coboară bune asupra ta și-ți acopăr cu flori de mormînt trupul despoiat.

Sufletul tău? Întreabă pe cei cari *l-au luat cîntînd*, l-au strîns harnic și acum se bucură de dînsul.

Bucurie în bielșugul lor!

De la o vreme se îngreuie inima de mormintele ce ce cuprinde.

• Prin moarte dispare numai tu al tău.

• Tăind spicul, moartea răspîndește adesea sămînța viitorului.

• Cînd sapi și ți se oprește sapa, ai găsit o piatră; în discuție un interes sau o prejudecată. Nu te osteni mai departe; de nu se clintesc, sapă alături.

• „Frazeologie“ așa numește prostul care nu știe să scrie pe acela care obișnuiește a scrie totdeauna.

• Strălucesc în conversație mai ales inteligențele care nu se ridică decît pănă la dînșii.

• Bătrînețea trebuie să fie o situație morală.

• Te clevetesc mai rău cînd au rămas singuri acei cari nu pot merge fără tine.

• Drumuri strîmte nu sînt în luptele omenești: fiecare putere nouă le-a mărit potrivit cu nevoile ei.

• Combătînd greșelile cuiva ai nevoie de un aliat care-ți lipsește de cele mai multe ori: inteligența lui.

• Argumentele care se întorc într-o discuție sînt argumentele care nu se numără, orice mască de stil li-ai pune.

• Dacă s-a mîntuit călătoria și ești la aceeași țintă cu aceia cari au mers pe alte drumuri, ai altceva de făcut decît să te cerți asupra acestora.

• În discuție te superi pe adversarul care, venind cu argumentele lui, a fost silit, din neștiința ta, să plece înapoi cu ele.

• Cea mai bună filozofie e cea care muncește tăcută un colț de ogor.

• De nimic nu se ferește o anume speță mai mult decît să bucure pe omul de ispravă sămănîndu-i, și cred că au isprăvit mare lucru cu aceasta!

• Unde a fost o biserică rămîne un cimitir și în sentimentele omenești.

• *Trăiesc* cei ce nu s-au gîndit niciodată la viață și la moarte și cei ce s-au deprins a nu se mai gîndi.

• Dacă ar fi o pedagogie la plante, salcia și-ar găti vlăstarul ca să fie stejar.

• Din ce ai fost, rămîne ce n-ai păstrat.

• În vremile sănătoase nu vorbesc mai mulți filozofi o dată: unul ajunge, pe ceilalți îi ținuiește societatea.

• Noutatea se întoarce ca și cometele.

• Cel mai bun monarh e un ideal național, cel mai bun președinte de republică, o cultură morală.

• O iscălitură nu trebuie să însemne decît o răspundere.

• Cînd ar fi să-ți fie urît, adu-ți aminte că ce trece e viața ta, și gustă măcar acest gînd.

• N-a existat un geniu pe care să-l recunoști oricînd după gîndul, scrisul și fapta sa; astfel n-a existat unul care să fi întrecut ce avem dreptul să așteptăm de la om fără a fi un geniu.

• Numai pe cîrji de amintire merge sufletul bătrînului.

• Nu striga fericirea pe nume, că fuge!

• De fapt, poate nu e altă fericire decît aceea care stă în opera ce ai făcut-o pentru alţii decît pentru tine.

• Perfecţiunea? Un drum totdeauna deschis. E sămănat cu cadavre. Şi în ultimul ceas răniţii se ridică totuşi rîvnind înainte!

• Nimic nu te face mai neîmpăcat faţă de un om decît răul de care te-ai făcut vinovat faţă de el.

• Întreabă pe prost ce e mai bine, şi o să-ţi răspundă ce face el. Nu e aceea, ci să fii prost ca dînsul!

• Eşti însuţi ce păstrezi în suflet din oamenii pe cari i-ai cunoscut.

• Cel mai bun tovarăş de drum nu e cel care-l ştie, ci acela care-l descoperă împreună cu tine.

• Vrei artă pentru artă? Ce-ți mai trebuie oamenii cari *nu* au viață pentru viață?

• Talentul *tău?* Cu ce l-ai plătit? Și cu ce ai despăgubit pe aceia cari nu l-au căpătat și ei de-a gata?

• Interesul nu va lipi niciodată ce a sfășiat invidia, de o rană care nu se lecuiește.

• Este o critică a cării muncă pornește dinaintea zorilor, până n-a ieșit încă nimeni la muncă. Și este alta care culege spicele rămase. Și o a treia care a cumpărat cîmpul și dă lefile.

• Poet înseamnă acel care creează. *Ce n-a mai fost creat.* Restul, scripcarii

• Unele opere de artă și teorie pretențioasă samănă cu o carte de vizită pe care ai ceti: X., băiat deștept.

• Tragediile accidentale care nu vin din firea noastră însăși, ne lasă neschimbați.

• Între virtute și fapta virtuoasă cugetarea trebuie să intervie: viciul produce instinctiv, fulgerător, fapta rea: el se fecundează pe sine.

• *Sînt*... e o serie de: am fost, nu totdeauna o făgăduială de: voi fi.

• Sufletește ai murit în adevăr din clipa cînd nu mai ești viu pentru tine însuți.

• Recunoștința e înainte de toate o datorie către *tine*.

• Mulți cred că nu-și pot face pe lume bordeiul fără a da cu cazmaua într-o casă mare.

• Cu fiecare dezilusie încredințează-te mai mult că ești dator a fi și mai bun — pentru atîta răutate cîtă este pe lume.

• Crisalida se sfarmă cînd zboară fluturul. De ce te-ai plînge că de la tine, nimicindu-te, a plecat liberă-n lume ideea pe care ai hrănit-o din însăși ființa ta?

• Urzica n-a biruit trandafirul: l-a *înăbuşit*. L-ar birui numai cînd ar da floarea şi mireazma lui, după ce a izbutit să-l înăbuşe.

• Insulta e neputinţa exasperată.

• Naţie nobilă şi naţie de nobili sînt două lucruri foarte deosebite.

• Poate că în nimic nu e măsura omului mai sigur decît în felul cum înţelege a se odihni.

• Este o moderaţie a obosiţilor goniţi din luptă şi mişcilor cari nu cutează a intra în ea. Cunoşti ceva mai dezgustător decît imoralitatea şi decît pretenţia ei?

• Aplauzi sau ceea ce eşti sau ce ai voi să fii, dar nu cutezi a merge decît pînă la anonimatul aplauzelor.

• Împrejurările societăţii condiţionează şi îndeamnă; geniul realizează din ele ideale capabile de dezvoltare, în chip ce nu se poate prevedea (Lamprecht).

• Nu zi niciodată: știu și pot, fără să te întrebi: pentru ce știu și pentru ce pot?

• Cel ce aude glasurile ce nu se aud și tîlcuiește lucrurile ce nu se înțeleg, *accla* e poetul.

• Măsuri lumea cu măsura ta, care se pierde o dată cu tine. Poate de aceea ești nevrednic a trăi.

• Doi oameni mari nu pot să încapă niciodată într-o ambiție mică, dar totdeauna într-o idee mare.

• Politica, zic unii, un drum cotit, cît mai cotit. Admit, dar care totuși trebuie să ducă *undeva*.

• În lucrurile sufletului cea mai rea moarte e cea care trăiește.

• Unii conduc ținînd în coadă steagul cel mare. Sînt șefii cei mai populari.

• A căuta moartea pentru glorie, fie și pentru cea mai curată glorie, e desigur o jertfă foarte mare, dar, în fond, un lucru foarte mizerabil.

• Nu e nimic mai periculos, pentru toți și, în rîndul întîi, pentru cel ce o are, decît o popularitate fără autoritate.

• Descoperi vorba talent ce ți se aruncă e cea mai tare dintre insulte.

• În fiecare om este un învins, care de cele mai multe ori pune condiții învingătorului.

• Patria e pentru cei mai mulți *patria lor*, pentru cîțiva patria părinților lor, pentru foarte puțini, la cari singuri patriotismul e activ patria fiilor lor.

• Unii sînt fiii părinților lor pînă la naștere, alții pînă la maturitate, cîțiva, prin fericirea sau nenorocirea lor, deopotrivă de nemeritate, pînă la moarte.

• Viciile sînt călăi cari te omoară încet, ca o sabie neascuțită.

• Cea mai bună dovadă că răul nu trebuie să fie e că nici într-o concepție a vieții viitoare nu îndrăznește a și-l rezerva, fie și în forma celui mai dulce dintre vicii, cel mai rău dintre oameni.

• În lumină de fulger se văd vremurile de revoluție prin scrisele unor oameni cari au și ei în suflete ceva din furtuna vremii lor.

• Mori totdeauna singur, uneori și fără tine.

• O spaimă zădarnică din urmă, o speranță zădarnică înainte și viața aleargă!

• Nimic mai trist decît știința pe care nimeni nu mai e dator s-o știe.

• Dragostea ca poftă se mîntuie totdeauna prin sat, fără dragoste. Dobitoacele o au într-o formă superioară, fără saț.

• Oricînd într-o ființă locuiesc împreună omul și dobitocul, pot trăi în el două iubiri care n-au a face una cu alta. Dar cînd e numai dobitocul pot trăi și mai multe.

• Sînt aplauze care sună pe obrazul celui care le primește.

• E un succes din care nu te dezmeticești decît numai după crimă.

• Acel care cu știință răpune pe omul ce așteaptă și are drept să aștepte conducerea de la dînsul, poate păți ca și călăuzul care ar voi să ucidă pe omul ce s-a încredințat călăuzirii lui. O legătură ce nu se poate rupe îl trîntește și pe dînsul în prăpastie.

• Nici o popularitate nu e mai puternică, servită cu mai mult devotament și salutată cu mai multă frenezie decît aceea în care mulțimea recunoaște ce e mai rău într-însa.

• Tu însuți? Un vechi și bun prieten căruia totuși trebuie să-i refuzi orice concesie.

• Oportuniștii în timpurile grele ale unui popor vin să aștearnă pe rînd asupra lui giulgiuri ca pentru morți, pînă ce vine îndrăznețul care-l scutură și trezește.

• Nu e nici un mormînt destul de bine închis ca să nu pătrundă într-însul blăstămul, și nici unul destul de adînc pînă la care să nu se coboare recunoștința.

• Mormintele răspund numai acelora cari au dreptul să le întrebe.

• Sînt critici cari n-au altă pretenție decît să curăță mormintele uitate și să aprindă stînsa candelă de

amintire, iar alții, cei mai mulți, dezgroapă: cu indiferența pregătită pe care o au rudele după șapte ani, sau cu cruzimea flămîndă pe care o au hienele totdeauna.

• Sînt prieteni de strîmtoare și prieteni de larg. Numărul unora și altora îl hotărăște neapărat cuprinsul locului.

• Filozofia cea mai obișnuită acopere noțiunile cu măști care se schimbă de la un bal la altul, așa încît nu e de mirat că nu le poți recunoaște.

• Mulțămirea de sine însuși? Cea mai banală piatră de mormînt a talentelor.

• Faptele bune ale tale vor fi pornirile bune ale fiilo tăi. Măcar atîta ar trebui să te îndemne a le face!

• Fiecare om are dreptul de a-și ispăși păcatele, și reprobația publică nu poate aminti păcatele ispășite. Poate chiar că acel care a ispășit e un mai sigur membru al societății decît cel mai nevinovat dintre nevinovați.

• Vinovatul cel mare e mediul, și tot el acuză: ca toamna care s-ar plînge că vîntul despoaie arborii.

• Nu e bărbat politic care să n-aibă în el însuşi mijloacele de a se înălţa sau a cădea.

• Numele oamenilor în luptele politice trebuie să ajute a recunoaşte ideile, nu să contribuie a le face zădarnice.

• Un steag cu stegarul gata să moară pentru el va fi moralicește totdeauna un partid, iar mii de fugari cari au părăsit steagul lor nu vor fi unul nici odată.

• Cutare care n-ar voi să hrănească din munca lui un copil mic, hrăneşte fără părere de rău un viciu mare.

• Cînd ai pornit pe un drum de muncă într-o anume societate, nu aştepta altă tovărăşie decît a ştrengarilor ce te vor primi cu pietre, ori a hoţilor ce şi-au pregătit arma asupra ta, cînd te întorci cu ostenitele mîni pline.

• Panegiricele — ceea ce acopere mai iute mortul.

• Mulţi se fac conservatori ca să capete ceva de conservat, sau de pierdut.

• Poți să mergi în politică și cu oamenii pe cari ai motive să-i urăști, niciodată cu aceia pe cari ai datoria să-i disprețuiești.

• Un partid n-are dreptul să existe decît atunci cînd e încă o energie în viața țării, și nu încă o dezbinare.

• Oamenii liberi fac din absolutism o simplă conducere și robii din constituționalism o deplină confiscare.

• Monarhia vine dintr-o fundațiune de stat și se mîntuie adesea în risipa statului întemeiat de dînsa.

• Cuvintele de cele mai multe ori constată, nu crecază o înțelegere.

• Asupra unuia și aceluiași om să aibi una și aceeași judecată. Numai cînd se schimbă el, se poate ea schimba. Dar moartea nu e o schimbare, nici măcar un nou punct de vedere.

• Pacea are atîta preț cît războiul din care a ieșit.

• Ca și natura sufletul cere o iarnă de aspre suferinți pentru a putea da o nouă primăvară.

• Cîntecul e o mărturisire de simțiri tainice pe care cu timpul și alții au fost îngăduiți s-o asculte.

• Prietenii îți laudă viața, dușmanii moartea. De aceea sînt atîtea panegirice.

• Zi: a fost bun cu mine. Și, numai dacă te simți drept, zi: a fost om bun.

• Lumea e destul de largă ca să poți găsi un adăpost de orice ambiție, dar nu destul de bună pentru ca să afli o mîngîiere de orice suferință.

• Singurul dușman de care nu poți scăpa e cugetul tău care te știe și te osîndește.

• La fiecare nouă trezire, și celui mai ticălos dintre oameni pare că i se dă o clipă de nevinovăție.

• Regalitatea de azi presupune lîngă regele care nu poate să lucreze, regele care nu trebuie să se încoroneze.

• Bătrînețea care cere respectul e mai totdeauna cea care nu l-a meritat.

• Cine te părăsește trebuie să te insulte, pentru a căuta într-o nouă faptă rea îndreptățirea aparentă a celei dintîi.

• Ce sînt nemărginirile acestui pămînt peste toată întinderea căruia o biată rîndunică își poate regăsi cuibul?

• Te leagă de lume ce-i dai, nu ce-ți dă.

• Nu e om dintr-un timp care să n-aibă dreptul de a se bucura pentru faptele mari ale epocei sale și datoria de a-i plînge păcatele.

• Sînt societăți în care trăiesc cu adevărat numai acei ce *au fost.*

• Dacă drumul tău e bun, îl vei sfîrși singur; dacă e rău o să te înece mulțimea, îndată ce vei fi făcut cei dintîi pași.

• Vine o vreme cînd lacrimile cad năuntru și ard.

• Între orbi ar trece drept „profet" acela care i-ar înștiința că merg spre prăpastie, și ar rîde chiorii de el pînă li-ar scăpăta piciorul! El a văzut, n-a prevăzut.

• Cu mîine, care poate fi moartea, te dezlipeşti bucuros de azi care e totdeauna viaţa.

• Înţelepciunea e o marfă, pe care cine o vinde a cumpărat-o.

• În politică poate cea mai mare înţelepciune e să se deschidă un drum puterilor ce nu se pot distruge.

• Un suflet e ca un instrument muzical: falsificat odată, va cînta fals toate ariile.

• Nu destul că sîntem lut, să tindem înapoi spre noroiul din care s-a alcătuit fiinţa noastră trupească?

• Taina cea mare a fiinţei omeneşti e că în margenile ei poate cuprinde nemărginitul.

• Naţiunea *ta* nu e numai naţiunea de unde vii, ci aceea din care meriţi să faci parte.

• Sînt oameni, cari, ca ploşniţa, cînd sînt striviţi miroase mai rău. Dar aceasta nu înseamnă, la ei ca şi la ploşniţă, că *nu trebuie* striviţi.

• Fiecare subiect îşi are mărgăritarele, dar nici unul altfel decît în *fundul* mării.

• Mămăliga tăiată către fierul cuțitului: Ochi pentru ochi dinte pentru dinte!

• Dacă, suflînd în foc să-l stingi, îți sare cenușa-n ochi, să nu crezi că este în el numai atîta.

• Se cheamă om rău acela care nu e bun cu cei răi: cei buni nu intră niciodată în socoteală.

• Cîntărețul cînta. O sută de pungași de stradă începură să urle. Și, cînd nu se auzi decît urletul lor, ei ziseră: Cîntecul nostru a învins cîntecul lui. Și chiar lume se adunase mai multă. Aveau cu ei publicul!

• Unii bătrîni n-au *frică* de moarte, ci li e *somn* de moarte.

• Cînd ți se adună dușmanii, nu te mira: e de ajuns să urle un lup, ca să se adune toți, pentru pradă sau pentru pușcă.

• Singura mîngîiere a păcătosului care nu se mai poate pocăi e numai aceea că omul cinstit se preface. Și o spune pînă se asurzește și se îmbată.

• Cine începe un lucru, îl începe potrivit cu ce știe că are în el, nu cu partea pe care o cunoaște lumea. De aici, multe învinuiri zădarnice de îndrăzneală.

• Dus înaintea judecătorilor, ucigașul găsi că judecata lor e mai solemnă decît crima lui. Și-și bătu joc de dînșii. Dar îl aștepta moartea și mai solemnă.

• Cînd ne întrebăm ce rost are viața, ne asămănăm poate cu măgarul orb ce învîrte roata morii și care e foarte nedumerit la ce servește necontenita și dureroasa lui învîrtire.

• Conștiința unui păcătos trebuie să se lămurească prin chinul pocăinței sau să se îmbete în dobitocească plăcere a păcatelor nouă.

• La orice gîlceavă, judecata cea dreaptă o aduce și unul și altul în fundul sufletului, dar interesul păzește buzele.

• Numai cine a pățit, crede pe prooroc, dar acela crede și pe cel mincinos.

• Iertarea nu înseamnă înfrățire, ci adeseori dispreț. Celui bun îi ierți fapta, pe cel rău îl ierți pe

dînsul, împreună cu toate faptele rele pe care desigur şi mai departe le va face.

• La un popor fără interes pentru literatură, scriitorii trăiesc, ca scriitorii, cît trăiesc ca foc scînteile ce cad pe zăpadă.

• Cel mai mare dispreţ e acel care nici nu simte nevoia de a vorbi.

• Sînt oameni a căror energie se topeşte numai ca fierul în foc, spre a lua o altă formă. Nu-i duşmăni atunci, fiindcă, din atingerea cu duşmănia cea mai puternică, iese şi cea mai mare forţă a oţelului călit.

• Sînt rele care ies din dorinţa de a face rău. Şi rele care pleacă din cea mai curată dorinţă de a face bine. Acestea sînt poate cele mai rele dintre ele, fiindcă nu le poţi lovi fără milă.

• A împărtăşi suferinţa cuiva, e a-l înţelege pe jumătate.

• Cînd duşmanul loveşte cu călcîiul, şi din morţi se ridică cavalerul.

• Ambiţiosul suie un munte veşnic înnegurat de însăşi patima sa. Vrînd să ajungă vîrful, el poate să se rostogolească *tocmai la dînsul* de partea ceialaltă.

• Ce rău nespus au făcut omenirii aceia cari au despărțit o inteligență, o simțire și o voință, care se întîmpină totuși totdeauna amestecate la un loc!

• Cînd nu vezi de prea multă lumină, n-o blăstăma, ci deschide ochii mai mari, și așteaptă.

• Înainte de a țipa împotriva scriitoriului cu scrisul obscur, vezi cîtă lumină ai *tu* în mintea ta.

• Un om e, neapărat, și un interes, doi oameni ascund în sine o luptă, mulți oameni trebuie să fie o oaste, a faptei bune sau a celei rele.

• În teorie stăpînește consecvența, în practică cel mult simțul datoriei de a fi consecvent.

• Cea mai periculoasă falsitate e aceea care strînge mîna brutal cu mîni înmănușate în sinceritate aspră.

• Viețile noastre ce vin și pier dintr-un izvor veșnic, nu sînt decît privirile ce pleacă dintr-un ochi ce nu se închide niciodată.

• Cînd lenea vrea să te prindă, gîndește-te la milioanele care în aceeași clipă se chinuiesc pentru pîne, și toropeala va trece de la sine.

• Văzînd că se aruncă flori cuiva, grădinarul a zvîrlit și el cepe, iar un curățitor de ce nu se păstrează la casa omului, și-a răsturnat sacaua. Fiecare ce avea la îndemînă.

La faptă sau la carte vei întîlni și pe cel cu florile și pe cel cu cepele și pe cel cu... sacaua.

• În fața celor morți, un singur gînd trebuie să-ți răsară: lucrează mai iute, căci este un soroc!

• În lumea cea mai rea trebuie să rămîie fărîmi de bunătate: celelalte însușiri se topesc ca sarea, aceasta se fărîmă ca nisipul, dar rămîne.

• Nu lovi un dușman cînd el se ocupă de tine: ar fi să striveşti musca pe obrazul tău; las-o să se fi așezat alăturea.

• Sînt păcate pe care n-ai nevoie să le faci decît o singură dată: nu e binefacere care să nu-ți ceară poruncitor a o mai face de cîte ori poți s-o mai faci.

• Într-o dușmănie poate ierta numai acel care n-a făcut răul.

• Deznaționalizînd un popor ai tot atîta folos cît tunzînd și văpsind un crin ca să faci din el o zambilă: distrugi mirosul și gătești vestejirea.

• Cine, prefăcîndu-se, cîștigă stima oamenilor, e ca acela care primește salutările celor ce-l iau drept altcineva. Nici unul, nici altul n-au de ce să se bucure.

• Dacă mă urăști, sînt urît în trupul, sufletul și faptele mele, pentru tine; dar eu sînt mai frumos pentru mine, dacă nu-ți întorc ura, dacă nu te pot urî.

• De multe ori în materie de artă trimeți pe orb să-și cumpere ochelari. Pe cînd ar fi mai bine să-l iei de mînă și să-l scoți din drum.

• Buruiana de o zi se plînge că arborele a răsărit lîngă dînsa ca să-i facă, de o sută de ani, în ciudă.

• Rareori omul de cuvinte e un om de cuvînt.

• La temelia tuturor faptelor și datinelor statului celui vechi e amintirea cuceririi.

• Unii dușmani îți cer să scoți un țipăt de durere, cînd ei săgetează în lături.

• De multe ori orbului îi e mai ciudă pe cel care-l duce de mînă decît pe cel care i-a scos ochii.

• Faptele de toate zilele se judecă lîngă vălmăşagul şi ţermul unde au răsărit. Faptele de însemnătate plutesc îndelung cu pînzele deschise către depărtatul ţerm al dreptăţii veşnice.

• Nu te purta cu ficcare om după cum e dînsul, ci după cum eşti tu. Uneori e mai primejdios, totdeauna e mai vrednic.

• N-are ochi buni acela care, hărăţuind pe alţii în mersul lor, nu vede groapa în care cade.

• Limbutul care n-are vreme să cugete, e ca o trăsură ai cărei cai, cu hamurile, aleargă înainte, fără să mai bage de samă că au lăsat în urmă pe drumeţ.

• Cu gîndul fără faptă păţeşti ca trupul cu pofta de mîncare, dar fără mîncare.

• Improvizaţia e sau mai bună sau mai rea decît pregătirea; sau cu mult mai bună sau cu mult mai rea.

• A nu greşi, nu e a putea pătrunde adevărul. Poate fi lipsă de greşeli în singura reproducere cinstită.

• Sînt dușmani cari se distrug ei înșiși: e o întrebare dacă ai datoria de milă de a te amesteca. Sinucigașul ar zice că, tăindu-i sfoara ai vrut să-l asasinezi.

• Decît toți, Iuda a știut mai sigur cît îi e de scump Hristos, căci l-a vîndut.

• Dacă o societate rea nu te prigonește, dă-o în judecată. Ar fi din partea ei culmea impertinenței.

• De dreptul prigonit ferește-te mai mult decît de acel ce stă în Scaun, și de dreptul mort mai mult decît de dînsul viu.

• Nu poate fi o priveliște mai scîrbească decît nedreptatea probozind fariseic dreptatea învinsă și care freamătă încă de revoltă.

• Nu se poate învinge niciodată omul care-și crecază necontenit merite nouă.

• Curajul e vederea peste propria ființă și peste orice primejdie a unui scop.

• A fi tînăr cuprinde o datorie și nu aduce o scuză.

• Nu te mira dacă vulturul nu se coboară la pomana de grăunțe pe care i-o arunci, și nu-i zi că e nerecunoscător.

• S-au văzut vulturi murind de foame, dar nici unul căutîndu-și hrana la poiața găinilor.

• Nu poți fi încercat decît lăsînd o dîră din aurul tău pe piatra aspră a vieții.

• Niciodată nu s-au putut distruge toate trupurile în care trăia o idee și, prin urmare, toate mormintele de prigonire au fost zădarnice.

• Numai alte fapte ca ale lor îngroapă cu totul pe morții cari au făcut bine.

• Bătrînii știu moartea care sărută; la tineri vine cea care sugrumă.

• E o opoziție care creează „chestii" și una care le ignorează. Se caută aceea care le servește.

• Sînt inimi la care-și află drumul numai cuțitul.

• Primește în tine cît trăiești *toată* lumina în *toate* felurile ei. Dincolo, nu vei duce din ea nici o scînteie din cea din urmă rază a apusului.

• La ce e bună nemurirea care nu-și aduce aminte?

• La capătul vieții e perdeaua neagră. Lumina veșnică e în dosul ei, spune legea. E groapa fără fund, zice simțul din tine. Întoarce-i spatele, și, privind spre viață, luptă.

• Gîndurile zboară asupra tuturora: cele mai mari se opresc însă nu numai asupra creștetelor celor mai înalte.

• Ură, iubire: se poate una fără alta? Fiecare iubire are sora ei de ură. Dar ura este pentru iubire, și nu iubirea pentru ură.

• Cea mai rea lene e aceea ce are nevoie și de vremea altora.

• Numai în raza soarelui se vede praful ce joacă. Cînd ea se duce, să nu crezi că el s-a nimicit. Așteaptă altă rază, și-l vei vedea iarăși.

• Greșeală e să cei de la alții fericirea pentru tine, în loc să o dai de la tine pentru alții, găsind-o astfel tu însuți.

• În cugetare ca și în natură, cînd izvorul sacă, nu mai scormoni zădarnic pămîntul, ci aşteaptă ploaia de sus.

• Durerea cea mare la moarte e că pleci fără a te putea lua pe tine.

• Oaia încolţită de lup crezu că are şi ea dreptul de a ieşi urlînd înaintea haitei de lupi.
Nu mă întrebaţi ce s-a petrecut cu dînsa.

• De la rînjitul de ură şi de la rînjitul de bucurie pentru pradă vine rîsul gurii. Din inimă, vine rîsul ochilor.

• În societăţile ticăloase, unde a fi drept nu se recunoaşte, el rămîne „un simţ" care mîngîie.

• Forma e un vas de pămînt frumos pe dinafară, dar care suge pe dinăuntru: cuprinsul trebuie înoit deci la intervale scurte. Altfel, cînd ţi-i mai sete, rămîi numai cu cratiţa.

• Creşteau buruieni în umbra unui copac mare, şi-şi închipuiau că, de n-ar fi copacul, ele ar ajunge cît dînsul, şi-i îngăduiau cel mult şi lui puţină umbră, de pomană

• Arta oratoriei: să știi ce spui și să te gîndești nu la tine sau la public, ci la ce ești dator să știi. Restul e retorică: adecă teatru, păpușărie.

• Proprietatea cuprinde în ea muncă veche, care piere, desființînd legitimitatea, dacă nu e hrănită cu muncă nouă.

• Săracul harnic vine îndată după îngeri.

• Dacă ți-ar putea distruge dușmanii și apelul la posteritate!

• Unii oameni știu urî așa de bine, încît nu se pot hotărî să-și răzbune.

• Cînd boul s-a simțit că nu-l mai roade jugul după gît, s-a crezut anarhist, s-a speriat și a venit răgind la poarta staulului.

• Cînd ai un prieten foarte bun și-ți face bine, ține socoteală. Va veni o vreme cînd prietenul va fi foarte mînios dacă nu i-l vei putea plăti pînă într-un ban.

• Undele fac rîul, zice acela care n-a văzut izvorul.

• Sînt oameni cari-ţi zic: dă-mi voie să mă ridic pe creştetul tău ca să-ţi arăt că sînt mai mare decît tine.

• Duşmanul care ţi se zice prieten se deosebeşte de cellalt prin aceea că el te plînge cînd ceilalţi te atacă, şi-şi răsplăteşte că nu poate lovi-şi el urîndu-te şi mai mult.

• Nedreptatea e mama dreptului, care e tatăl gîlcevilor.

• Sînt oameni mari şi puternici cari se miră că din toată suferinţa ce stîrnesc zilnic nu se poate face în toată viaţa lor un singur ceas de bucurie deplină, cum o are cerşetorul îngheţat pe care-l primeşti în casa caldă.

• Unui om i se spărsese coperămîntul şi curgea ploaia. S-a răpezit să caute pe cine-i făcuse paguba. A mers turbat zile întregi, adulmecînd o pradă. Şi, cînd s-a întors, casa se dărimase de puhoaie.

• Cînd ai marfă în căruţă, atunci te năvălesc hoţii.

• E firesc ca duşmanul cel mai rău al omului bun să fie cel care-l cunoaşte mai puţin. Şi totuşi omul bun n-are mai rău duşman decît pe acela care i-a fost prieten.

• De cele mai multe ori un om are trei caractere: unul pe care-l crede el, altul pe care i-l dă publicul și un al treilea pe care nici unul, nici altul nu-l pot deslușî niciodată, și care e cel adevărat.

• Oglinda vredniciei tale e numai fapta: părerea pe care o ai de tine e numai o fantasmă a vanității, care dispare înaintea acestei realități netăgăduite. Asupra valorii faptei tale nu te poți înșela, căci, data aceasta, o lume ți-e martură. Numai leneșii pot fi grandomani.

• Cînd doi lingăi se ceartă între ei, să știi că teama va fi, neapărat: independența de caracter.

• Prostia e ca noroiul: cu cît se zbate cineva mai mult, cu atîta se afundă mai adînc.

• Simt bătrînețea numai aceia cari n-o înțeleg.

• Bătrînețea are și ea un drum înainte, dar așa încît oricînd se vede larg și în urmă.

• Sînt și de aceia cari cred că albina cea mai harnică va fi aceea care va fi oprită de a zbura asupra florilor.

• Lumea e organizată așa, încît oriunde o sarcină așteaptă pe orice om.

• A privi într-una moartea înseamnă a pierde viața cînd pari tocmai a o prețui mai mult.

• Pentru mulți, principiile sînt șanțul dincolo de care trăiesc totdeauna și în care încearcă a se ascunde numai cînd îi năpădește dușmanul.

• Formele copleșesc ideea și sentimentul. Le îngrămădești așa de multe tocmai ca să nu se vadă că acestea au murit înăbușite.

• Cînd ideea robiei va dispărea din societate și din familie, ea va rămînea în religie, dacă religia va fi rămas aceeași pînă atunci.

• Crima *este* atîta timp cît inima criminalului n-a fost străbătută de pocăință, și, dacă-l ucizi pe el, crima rămîne veșnică, rătăcind prin lume și stîrnind alte crime.

• Și sufletește omul moare mai des de rănile otrăvite care nu se arată mai nimănuia.

• Poezia e singurul copil al Adevărului cu Minciuna: are firea tatălui, dar se îmbracă în hainele pe care le are de la mamă, pentru că lumea se bucură s-o vadă astfel.

• Cum poţi spăla sîngele unuia cu sîngele celuilalt? Şi cum nu cugeţi că lacrimile pot să spele?

• Se miră omul rău că nu-i plac bucatele cînd le fierbe în zeama veninului său.

• Nu striga nimănui „rătăcitule", fără să fii gata a-l aduce pe drumul cel drept.

• Cuceritorii zic: pămîntul acesta e al nostru. Şi au tot atîta dreptate, ca şi norul trecător care şi-ar afirma drepturile asupra pămîntului căruia-i face umbră de-o clipă.

• Cînd măgarul a dat lovitura de picior leului murind, nu era întîiaşi dată. De atîtea ori leul nu-l ţinuse în seamă şi uitase de dînsul, pe cînd măgarul ţinuse minte.

• Este o genialitate care aleargă despletită pe strade şi cere să fie recunoscută ca atare, de multe ori, o falsă genialitate; şi este alta care, pierdută în grămadă, lucrează laolaltă cu cei din urmă, cari nu simt că sporul muncii lor vine de la acel zeu întrupat omeneşte şi schimbat de haine. Genialitatea fecundă, care se jertfeşte cea dintîi îşi are însă rareori locul însemnat în analele unui popor.

• În cuvîntările funebre sînt doi cari nu samănă: cel care vorbește și, mai ales, acela de care este vorba.

• Fiecare își face despre tine icoana de care e capabil, dar de aici nu urmează că tu ești dator să te recunoști în toate.

Cîte unul ar fi în stare să meargă prin viață cu ochii închiși, numai să nu-și vadă dușmanul!

• Sînt dușmanii care ți se prind în fiecare zi, de la sine, ca praful pe ghete și murdăriile pe talpă. De acelea să nu-ți pese. Doar nu-i sta în casă de frica lor!

• Cînd unul îți aduce laude și apoi batjocură, cea dintîi e distrusă în motivarea ei, cealaltă în ea însăși.

• Mulți critici seamănă cu muștele care, mîncînd mierea, cred că o pun la loc, lăsînd ce lasă ele de obicei pe fereastră.

• Dușmanul ți-ar bea mai bucuros lacrimile decît sîngele, fiindcă în cele dintîi vede topită fericirea ta, care îl ucide.

• Flecar e numai cel care spune fleacuri; cel ce le face e tot fleac ca și ele.

• Numai limbile moarte au dicționare neîntregi, și totuși complete și definitive.

• În toată viața avem ca învățător al morții somnul, și tot nu ne deprindem cu dînsa.

• Mulți se miră de ce nu vrei să primești nimic din. păcatele cu care invidia lor vrea să te împodobească.

• Educația de astăzi urmărește, nu dezvoltarea, ci substituirea de caractere.

• Linia dreaptă e drumul cel mai scurt între două puncte și cel mai lung între două suflete.

• Cînd vei vedea că dușmanii tăi, lovindu-te, pierd însușirile lor și se fac ticăloși sau proști, să iei aceasta drept cea mai înaltă dovadă că ești virtuos și tare.

• Cînd te trezești singur, vezi dacă te-ai suit, și, dacă stai mai sus în adevăr, nu-ți trebuie altă mîngîiere.

• Nu primi lupta cu omul care se înfățișează numai pe sine și dorința lui de a te cotropi.

• Nu pe rîul între pajiști, ci pe ape singuratice și amare, locuite de furtuni, se află măreția.

• Totul e relativ, afară de interesul societății.

• Supt cele mai multe statui zace o reputație.

• Știința e așa de nesfîrșită în cel mai mărunt din punctele ei, încît, după mii de cercetători, ea are încă ceva de dat oricui se apropie cu inima curată de dînsa.

• Nu poți face aur din plumbul timpului tău, dar cel puțin îi poți da o efigie nobilă.

• Nerecunoștința e urmarea cea mai sigură, deși mai puțin firească, a binefacerii.

• Învățăturile cele bune trebuie să se prefacă în viață nouă a sufletului, dar sînt minți stricate, ca și stomacuri stricate, și atunci...

• Dacă vei avea aur în sufletul tău, în licăriri de aur va străluci tot ce pornește de la tine.

• Dacă un suflet e în adevăr luminos, nici un văl al rezervei nu-i poate ascunde lumina.

• Înainte de a începe drumul spre fericire, să vezi bine dacă nu te desparţi de dînsa.

• Prietenii veseli ai norocului tău se duc ca fluturii o dată cu florile, dar ţărna neagră hrăneşte şi mai departe, despreţuită, rădăcinile fiinţei tale; mîne însă vei primi cu alte flori alţi fluturi.

• În convorbire, dacă te uiţi bine, dai fiecăruia tocmai cît i se cuvine, în plus complimentele, care nu se numără.

• Duci în mormînt toată partea vieţii tale, pe care ai trăit-o pentru tine.

• Mergi înainte: în capătul vieţii tale, vei găsi, cu siguranţă, alt drumeţ, care va merge mai departe.

• Nedreptatea altora are un mare bine: ea te împiedecă de a fi nedrept cu tine însuţi.

• Este o ambiţie care atinge orice şi rămîne tot aşa de zadarnică şi de flămîndă.

• Pe priporul morţii vine, necontenit, mulţime multă: unii se aruncă desperaţi, alţii îngenunche plîngînd, mulţi îşi fac cruce şi alunecă fericiţi.

• Linguşitorul vede ce se poate vedea stînd în brînci. Cînd se trezeşte în el revoltatul, el va pretinde că eşti ceea ce a putut vedea el.

• Ca în zbor, sufletul se poate ridica mai presus de oameni în două feluri: fiind mai uşor decît viaţa prin rasa schimnicului şi mai greu decît dînsa prin bărbăţia voinicului.

• Cei mai mulţi scriitori vorbesc pentru urechea cetitorilor, cari-şi aleg meşterii. Cîţiva vorbesc pentru suflete. Numai cărţile acelora se deschid a doua oară.

• Orice iubire e datoare să se apropie cu reverenţă de sufletul spre care se îndreaptă.

• Cea mai minunată viaţă e aceea care niciodată na avut nevoie de o minune.

• Prostia măsurînd inteligenţa e totdeauna mulţămită. Şi dimpotrivă.

• În fiecare suflet mare a stat totdeauna treaz *cellalt*, întrebînd, cercetînd, pedepsind.

• Lipsa de iubire a oamenilor pentru oameni se învederează şi din aceea că nici o cunună nu se pune pe mormîntul cel mare al celor fără de nume.

• Nu uita niciodată că oricine te iubește cere de la tine o iluzie de ideal. Dă-o, ori nu te lăsa iubit.

• Trufia e cea mai mare nedreptate : de unde știi cine e omul înaintea căruia înaintezi trufaș?

• Bogăție, mărire, prieteni, ferești închise, care împiedecă aerul tare al vieții de a-ți bate în față, înviorîndu-te.

• Un bun și sigur prieten e conștiința ta: n-o ucide, ci las-o să moară o dată cu tine.

• O dată cu tine mor încă o dată toți morții tăi. Te vor lăsa singur, singurel, în pustiu și te vor învinui că i-ai desprețuit părăsindu-i.

• Este un triumf cu robii în urmă și altul în mijlocul celor dezrobiți.

• Calul norocului e bun cu o condiție: să-l lași tu înainte de a te trînti el.

• Cînd ești tulburat pe tine, nu te poți împăca decît făcînd bine altuia.

• Iubirea, mai ales o anume iubire, deosebit de curată, nu se cere: altfel vei fi răspins cu revolta cui se apără de un atentat la pudoare.

• Ferește-te de bunătatea care stă în poartă ca să îmbrățișeze pe oricine. Și, dacă nu te-ai ferit, nu uita s-o plătești.

• Pe drumul mare al istoriei vei întîlni, ca și pe drumul mare al țării, o cruce numai acolo unde a fost ucis drumețul nevinovat.

• Vei fi cu atît mai fericit, cu cît va trăi mai mult în tine copilul ce ai fost.

• Căința e drumul prin care te poți găsi pe tine însuți cînd erai încă bun.

• Nu încerca a judeca decît după ce conștiința ta te-a absolvit.

• S-a scris legea după ce nu mai erau judecători.

• Nu uita niciodată că bătrînul e un bătrîn. De la toamna cea mai cu soare să nu cei flori. Ajungă-ți seninul și lumina!

• Scrisul ar fi foarte obraznic dacă ar fi o cerere de veşnicie.

• O condiţie de fericire interioară e cînd se potriveşte aceea ce tu ceri de la lume şi aceea ce lumea cere de la tine.

• După răzbunare, ura trece la cellalt.

• Lumea mare se cheamă aceea în care sufletele sînt prea multe ca să se recunoască.

• Orice om care-şi zice moral osîndeşte prin aceasta societatea în care trăieşte.

• Interesul nu e o legătură, ci un lanţ.

• Poate că din poezie trăieşte pentru toate timpurile numai partea care cuprinde adevărurile eterne.

• Două feluri de oameni iartă uşor: cei ce au păcătuit prea mult şi cei ce n-au păcătuit niciodată.

• O cugetare? O latură de adevăr care scînteie.

• Este poezia care te-a căutat și poezia pe care ai căutat-o. Se cunoaște totdeauna.

• Ce crezi mort în tine, așteaptă numai o clipă de singurătate ca să-ți vorbească.

• Poezia?
Uneori un cîntăreț și o liră, de cele mai multe ori o liră fără cîntăreț. Se întîmplă să fie și un cîntăreț fără liră.

• Între oameni sînt căi nevăzute pe care le descopăr numai intriganții. Ele duc sus și repede.

• Poporul poate iubi în tine numai nădejdea lui.

• Adevărata poezie e totuși numai floare în grîu.

• Cel mai sigur semn de moarte apropiată a unei societăți e bătrînețea morală a copiilor.

• Se vinde mult lucrul de care fiecare caută să scape.

• Să te temi de filantropia care începe scoțînd dinții tăi.

• Criticul e adesea strigoiul unui poet care n-a putut trăi.

• Din nenorocire nimeni nu moare de otrava pe care o are pentru alţii din născare.

• Cînd un prieten te va ataca din senin, să ştii că n-a găsit un drum ca să te încunjure şi că ambiţia lui nu vrea să se înece.

• Cei mai mari mincinoşi sînt acei cari nu mai au nici pentru ei adevărul.

• Blestemul prigonirii e că la fiecare lovitură îşi înalţă duşmanul.

• Nenorocirea vremii e că din viaţă lipseşte şcoala vieţii şi că din şcoală lipseşte viaţa şcolii.

• Polemistul convins e un soldat, polemistul plătit un călău, polemistul diletant un pervers.

• Ziar înseamnă azi adevăr, pentru o zi; revistă, frumuseţă pentru o lună.

• Cei mai mulţi oameni sînt în stare a se iubi pe sine în afară de faptele lor şi împotriva faptelor lor.

• Recunoaște-i unui popor ce are, înainte de a încerca să-i dai ce n-are.

• Tot mai mulți oameni și același pămînt, dar fiecare om e *tot mai mult.*

• Și cel mai îndărătnic conservator trebuie să știe, cînd trebuie, deschise ferestile înaintea primăverii luminoase și calde.

• Cel mai bun mijloc de a lovi într-un prieten e să descoperi o teorie în care valoarea lui să nu poată intra.

• E așa de ușor să întorci ochii de la cineva, încît e o risipă de simțire să-l urăști.

• Meseria de a face morală nu cere nici o ucenicie de a fi moral.

• E o artă care doare pe artist *înainte* și alta care doare pe public *după.*

• Popoarele nobile sînt acelea care au lucrat pentru omenire și n-au prezintat contul niciodată.

• Sărăcia dinăuntru cere bogăţia dinafară. Bogăţia dinăuntru îngăduie în afară de dînsa o bogăţie.

• Un om cu frumoase calităţi nu poate trăi niciodată pentru dînsul, cum o rază nu-şi poate da numai ei lumina.

• A te sinucide înseamnă a te declara incapabil sau incorigibil.

• Viaţa ta să fie astfel, în necontenita-i dezvoltare mai sus, încît eul tău de ieri să fie pentru tine un învins ori un întrecut spre care să poţi privi totuşi cu simpatie.

• Pămîntul are preţul morţilor ce s-au coborît în el.

• Ambiţia aduce atîtea jertfe zădarnice cărora omenirea naivă li dă o interpretare eroică!

• În zilele de crasă proză-n care trăim, se impune o frăţie a tuturor celor ce au încă vreme de a privi în sus.

• Mulţi apărători ai poporului cred că a zgîndări o durere înseamnă a o mîngîia.

• A merge după dreptatea care trebuie să fie călcînd în picioare bunătatea care *este*, e poate cea mai mare nebunie a vremurilor noastre.

• Regilor li-a rămas răspunderea pe care dușmanii lor sînt prea lași ca să li-o ia o dată cu puterea.

• Este o sărăcie care nu sufere decît de invidie. E și aceea care strigă mai mult. Poate singura care strigă, cealaltă muncește, se roagă, iartă.

• Ar putea trăi mai mult decît o zi cel din urmă om după ce s-ar încredința că nicăiri nu-și mai află un tovarăș?

• Sufletul omenesc are atîta nevoie de mișcare, încît ar părăsi cea mai adevărată fericire pentru a scăpa de groaza neschimbării.

• De sute și mii de ani fericiții din Rai cer de la Dumnezeu nemilostivul îndurarea unei singure dureri. Și Iadul tot rîde de zădărnicia rugăciunii lor.

• Între frînturile unui neam cultura poate statornici acele legături ce nu se văd și nu se pot împiedeca.

• La bucurie vin și străinii, în durere numai cei de un sînge și de o simțire.

• Un popor *mort* e numai un popor *stins* ori unul trecut la *altă* viață.

• Vai de poporul care cere odihnă pe drumul mare în care se îmbulzesc națiile!

• Sufletele cumpărate sînt otrava neamurilor dominante.

• Sînt popoare care se apără de prieteni și popoare care-i caută, ca să se apere cîndva de dînșii.

• Un popor care suferă e un popor care n-a găsit încă în el puterea ce răspinge suferința.

• Unitatea națională fă-o în inimi, și de la sine se va scrie pe steag.

• Nu te bucura de popoarele care plătesc tîrziu: vor plăti mai greu.

• Cei ce au jucat pe mormîntul nației noastre au căzut în el și s-au mirat că nu ne găsesc într-însul.

• Nimic nu poate împiedica o nație de a se întoarce la unitatea ei primordeală și necesară.

• Dintr-un popor fac parte toţi cîţi ştiu că fac parte din el.

• Morţii se duc în pămînt pentru a-l păzi.

• Orice epocă de cultură ce se încheie lasă în floarea uscată semințele vremii nouă: nu le risipiţi!

• Nu te uita, robule, la cătușele tale, ca să nu recunoști că şi tu ai lucrat la ele!

• Vei făuri, cu voie ori fără voie: dacă nu sabia ta, lanțuri pentru tine!

• „Frăţia" sentimentală dintre români trebuie schimbată într-un simţ de *unitate*, cu toate urmările de *solidaritate şi muncă-mpreună*.

• Legile de prigonire nu pot atinge pe aceia cari au mai multă putere de viaţă decît birul nedrept cerut de lege.

• Sufletul liber, apoi vin toate celelalte!

• Ce poate fi o patrie care nu e neamul tău, mintea ta şi nici măcar libertatea ta şi bielşugul tău?

• Strămoşii trăiesc totdeauna: ori ca o dojană, ori ca o binecuvîntare.

• Numic nu e mai tare decît un stat ce înfăţişează o societate şi nimic mai slab decît statul pe care societatea-l repudiază.

• Cea mai mare înţelepciune a naturii e că a sădit în sufletul omului nemulţumirea cu ce a cîştigat şi cuvîntul ce poate — sau nu poate! — cuceri încă.

• Nu întreba pe nimeni de unde vine, ci numai ce a fost în stare să aducă de acolo.

• Celui căruia i se răsplăteşte *tîrziu*, i se răsplăteşte cu dobîndă.

• Anume critici sînt ca măturătorii cari critică pe arhitect şi i se cred superiori cînd, potrivit cu meseria lor, au scos ceva gunoi la uşă.

• Bărbaţii politici clădesc din piatră; politicianii înalţă ceva mai răpede, eşafodaje ca acelea care răsar pe capul jonglerilor japonezi.

• Nu acuza pe alţii în deziluzii, ci vezi mai bine dacă nu trebuie să te acuzi pe tine pentru iluziile ce ţi-ai făcut.

• În războaie se pomenesc mai mult cei cari le-au declarat și cei cari au încheiat pacea.

• Poate fi cineva mai antipatic decît virtutea care se uită în oglindă?

• Nu te mira că vremile sterpe și urîte nu dau talente: florile nu sînt ale rădăcinii, ci ale primăverii.

• Nu vorbi despre un om nimic alta ce ai putea spune cu o clipă înaintea morții tale ori a doua zi după moartea lui.

• Pentru a continua opera cuiva trebuie să-i oglindești personalitatea.

• Nu e de condamnat încrederea în sine cînd se condiționează fapte mari.

• Trîmbițaș al celui dintîi atac, cine-și aduce aminte cînd peste trupul tău oștile au cîștigat biruința!

• Planul generalilor valorează cît brațul soldaților.

• Poate fi așa de vastă știința despre lumea în care sîntem, încît ar fi trebuit să zăbovească puțin științe despre cer, în care deocamdată nu sîntem.

• Deprinde-te a nu mustra decît cînd ești gata să îndrepți.

• Cînd ești rău cîrmuit, aceasta înseamnă de cele mai multe ori că ți-ai corupt cîrmuirea.

• Nu ești înțeles? Silește-te a înțelege tu însuți ceva mai bine.

• În sufletele mari viața bate ca valurile în stîncă, și cei mai mulți înțeleg din ele numai nisipul ce cade.

• A te crede mai mare e totdeauna mai bine decît a te crede mai mic: mărești în același timp datoria și idealul tău.

• Găinile taxează de ambiție orice dezmorțire de aripi.

• Cocoșul care nu crede că ziua o face el e încredințat că se face ziua ca să-l audă lumea cîntînd.

• Numai de unul singur ai de ce să te temi: de tine însuți cînd te privești în față.

• E un mișel acela care-și dorește dușmanii îngenunchiați de nenorociri.

• Ca să fii orbit cu privire la alții, de mult trebuie să nu te fi văzut nici pe tine.

• Noutatea în știință? Adesea tencuială nouă peste ziduri vechi.

• Om învățat e întîi cine nu știe nimic, al doilea cine știe ceva și se miră el singur, al treilea cel care, știind ceva, nu se mai miră: și pe lîngă aceștia toți, trece și obraznicul care și-a dat osteneală să știe multe lucruri și n-o spune nimănui.

• Școala trebuie să te învețe a fi propriul tău dascăl, cel mai bun și cel mai aspru.

• Scrisul și vorba cuiva sînt ce sînt, plus sau minus o viață care să samene cu ele.

• Samănă și pe piatră. Se va găsi un vînt milostiv care va duce sămînța unde așteaptă pămîntul de hrană.

• De la un izvor unii iau florile de pe margine, alții apa răcoritoare din fund. Și sînt și gîze care bîzîie împrejur.

• Nebunii fac legi-zăgaze, cuminții fac legi-canale pentru energia națională.

• Oamenii se asociază de obicei pentru a pierde timpul: uneori și pentru a-l întrebuința.

• Prea mulți cred că literatura e un scris, nu un sens.

• E o nebunie a ținti la nemurire cînd au murit și zeii. Dar totuși în oricît de puțin loc cîștigat, dincolo de moarte e ceva mai presus de soarta omenească.

• Ca să nu ne credem zei, natura ne-a făcut să nu putem cugeta fără o biată pastă oarecare, închisă într-o șubredă cutie de oase.

• Cei mai mulți au găsit nemurirea în setea de a trăi totdeauna, cîțiva în dorul lor de cei pe cari nu-i mai pot vedea aicea.

• Purtăm toți în spinare o strivitoare piatră. Vine o clipă cînd lunecăm și piatra strivește.

• Ai vrut să faci bine oamenilor și după ce au încercat să te distrugă vor face din tine un zeu temut care se tămîiază, dar nu se ascultă.

• Nu-ţi supăra prietenii prin aceea c-o să ai nevoie de ajutorul lor.

• Un singur lucru o dată pierdut, nu se mai poate căpăta: tu însuţi cum ai fost cînd erai mai bun.

• Pocăinţă — pile spălată!

• Sînt oameni cari adorm împăcaţi după ce au săvîrşit fapta rea, care, ca gînd, îi chinuia de mult.

• După fiecare luptă se întîlnesc eroii cari aveau de gînd să fie, cu aceia cari au fost fără a se gîndi, şi cei dintîi rămîn totuşi cei mai mîndri.

• Vîntul popularităţii face mult praf să înainteze.

• Disciplina e urîtă mai ales acelora cari n-au calităţi disciplinate.

• A te supune cuiva care nu e decît fiinţa ta însăşi înălţată, nu mi se pare a fi o umilinţă.

• De obicei suferinţa înăbuşă cugetarea. Cel mai mare act al voinţei e cugetarea care pluteşte peste suferinţă.

• În știință descoperirea greșelilor materiale te doare mai mult, fiindcă ele sînt la îndemîna oricării critice.

• Cine n-a avut niciodată pornirea desperată de a da în foc tot, dar tot ce e scris, acela n-a suit nici cea dintîi treaptă a artei.

• Cele mai multe conversații se fac din concesia reciprocă de a vorbi despre sine însuși.

• E un fel de combatere care vrea să distrugă și alta, cea obișnuită, care caută numai să înlocuiască.

• Moartea. S-a sfărîmat vioara! Și nu se va mai cînta cîntecul? Căci la urmă asta interesează, iar nu vechiul lemn de armonie, care nu va mai vibra.

• A trăi înseamnă a lucra; totuși prinde bine o clipă în care poți simți că trăiești. Și atîtora ca ți lipsește totdeauna!

• Specializarea înseamnă de cele mai multe ori înstrăinarea de viață, pe cînd ar trebui să însemne întrebuințarea a tot ce dă viața pentru înțelegerea specialității.

• Fapta ta cea mai bună e aceea de care ţi-ai adus aminte mai puţin.

• Revoluţia e păretele ce se dărimă asupra celor ce l-au clădit rău.

• Orice-nşelare cuprinde în sine o mărturisire de slăbiciune.

• Acelaşi vînt care jos nu poate răscoli decît praful, aduce sus ploile de roadă.

• Şi în viaţa omenească sînt focuri care distrug şi focuri care purifică.

• Minciuna ascunde azi fapta urîtă, dar descoperă mîine sufletul nevrednic.

• Pentru unii critica duce la ştiinţă; pentru alţii toată ştiinţa nu duce decît la critică.

• Luxul modern se hrăneşte din forţele esenţiale ale naturii şi ale umanităţii pentru a lăsa la urmă o grămadă de petici şi sfărîmături de fierărie veche, plus sufletele tulburate pentru totdeauna ale omenirii.

• Mai bine te zugrăveşte ce ai cerut decît ce ai dat.

• Şi în ştiinţă ca şi în altele: mai mîndru e cine-o poartă decît cine-o face.

• A refuza unei naţii recunoaşterea drepturilor sale e a o sili să-şi facă un alt viitor întemeiat numai pe aceste drepturi.

• Un stat nu poate avea alte tendinţe decît ale societăţii pe care o reprezintă.

• Renegatul a pierdut un suflet naţional fără să poată cîştiga vreodată un altul.

• Nu uitaţi niciodată popoarele care au sîngerat pe pragul civilizaţiei apusene apărînd-o!

• Ipoteza e o întrebare la care natura e chemată să răspundă, şi ea nu se grăbeşte totdeauna.

• Bănuiala cuiva îţi arată ce ai putea face în paguba lui.

• Fă-ţi datoria oricînd. Totdeauna va fi cineva care să te vadă: tu însuţi.

• Lenea e o sinucidere blîndă.

• Prietenii să ți-i vezi des; altfel i-ar vedea dușmanii tăi.

• Nerecunoștința are o voluptate pe care poate n-ai dreptul s-o tulburi.

• Gîndește-te totdeauna că viața nu dă, ci împrumută numai. Civilizația e dobînda.

• În știință cea dintîi descoperire începe un drum de osteneli care se mîntuie numai o dată cu viața.

• Viața e un drum: de ce să te plîngi cînd ai sosit?

• Este o prietenie care trebuie să se vadă și să se audă.

• Iubirile se întîlnesc pe drum, nu se cheamă una pe alta.

• Gîndul morții să-ți fie în urmă, gonind spre faptă, ori în față, oprind.

• Modestia firească a științei o împiedică de a se apropia de oamenii învățați.

• Tradiția e măcar ca rădăcinile uscate ale copacului mort: ea ține pământul în risipă.

• Înțelegi viața cu atît mai bine, cu cît mai mulți din ai tăi te cheamă dincolo de dînsa.

• De cîte ori vezi pe cineva, bucură-te ca și cum l-ai vedea pentru cea din urmă oară: măcar sufletul din el poate să nu mai fie același.

• Specialitate? Pentru spiritele mici o legătură la ochi, pentru celelalte unul din punctele de unde se vede lumea.

• Specialul se cuprinde în general, dar și generalul în special.

• Nu judeca nimic după timpul ce s-a cheltuit: soarele de iulie nu e cel de decembrie.

• A dezminți minciuna e o datorie, a dezminți pe mincinosul însuși, e cea mai mare prostie.

• Ca Anteu, care, atingînd pămîntul-părinte, se simțea mai tare, așa și hotărîrea noastră se întărește de cîte ori, în lupta cu lumea se atinge din nou de temeiul moral al sufletului nostru.

• Dacă-i cădea la capătul brazdei ce ai tras, fii sigur că secerătorii nu vor găsi timp măcar să presare asupră-ți un pumn de țărnă.

• Timpul tău să fie al tuturora, dar nu pentru orice.

• În general prietenia se asigură prin sănătate perfectă, oarecare avere, largă ospitalitate, un talent modest, conversație variată și bilete de liber parcurs pentru orice întîmplare.

• Copilul nu datorește părintelui viața, ci creșterea.

• A fi înțeles pe omul care nu te-a înțeles dă totdeuna o mare superioritate.

• Pacea după înfrîngere și pacea înainte de luptă n-au sămănat niciodată.

• Nu ți-e rușine niciodată să spui că te-ai înșelat în bine asupra cuiva și totdeauna ți-e rușine că te-ai înșelat în rău.

• E bine să știi că, atunci cînd dormi mai sigur, este un dușman să te păzească.

• Dacă alții nu te ajută, silește-te să-i poți înlocui!

• Să nu te crezi niciodată jertfa răului pe care l-ai făcut, fiindcă nu vei mai putea ieși dintrînsul.

• Să știi că nu vei primi nici o rană atunci cînd mai mulți încoardă arcul ca să plece împotriva ta o singură săgeată.

• Cînd acela care însuși a arat și a semănat culege cu mîinile lui roada, nu se pierde nici un grăunte de grîu.

• Peste zgomotul nostru trec mai limpezi glasurile mari ale celor ce nu mai trăiesc.

• Pentru a putea trăi o viață, care ți-a fost dăruită, ești dator s-o meriți, ca om și ca neam, în fiecare clipă.

• Mulți oameni sînt foarte mulțămiți de faptul că au izbutit să știe toată lumea că sînt niște proști. Ei numesc aceasta: faimă și glorie.

• Timpul gol de fapte e lung cînd îl trăiești și scurt cînd îți aduci aminte de dînsul.

• E ciudat cum se pot gîndi oamenii la moarte, cînd e atîta de făcut în viață.

• Norocul nu se găseşte bine decît în casa unde se munceşte.

• Nu primi la bucuria ta pe acela pe care nu l-ai primi la durere.

• Dă fiecui ce i se cuvine, şi ţie ajungă-ţi ce rămîne.

• O mie de oameni cuminţi nu fac atîta tărăboi ca un singur nebun.

• Un popor creşte voinic şi mîndru în ura furtunoasă a străinului, dacă ştie să smulgă puterile de viaţă ce zac în adîncul lui însuşi.

• Totdeauna cei mari au cerut de la cei mici, fără să lepede veşmîntul de război: pacea.

• Dreptatea nu te caută niciodată acasă la tine: cu toiag de răbdare trebuie s-o cauţi pe drumul aspru al muncii.

• Stelele care cad cheamă ochiul mai mult decît cele ce luminează.

• Fără steag de cultură un popor e o gloată, nu o oaste.

• Nici ca să muşte nu se ridică şarpele tîrîtor.

• Nu uita că orice critică pleacă nu de la valoarea criticului, ci de la valoarea cărţii însăşi.

• Cea mai grea situaţie o ai faţă de cei ce te iubesc şi faţă de cei ce te urăsc cea mai uşoară.

• Un om cult înseamnă o minte deschisă către bunătate şi frumuseţă.

• În critică unii văd amărăciunea răului de unde ca pleacă şi alţii plăcerea binelui ce se îndeplineşte printr-însa.

• Între subiect şi opera de artă e deosebirea dintre picătura de ploaie şi fulg.

• Mai la urmă, ceea ce te înalţă ori te coboară, te întăreşte şi te face slab nu sînt relaţiile cu alţii, ci acelea cu tine însuţi.

• A-ţi ascunde ambiţia nu înseamnă a refuza lumii talentul tău.

• Îți plac la alții mai mult sentimentele care prin cuvîntul tău se pot numi și lămuri.

• Geniul omenesc e singurul care face orice specialitate: generală, și orice generalitate: specială. Talentul nu ajunge acolo.

• De la Curte se căutau zădarnic pentru un moștenitor împărătesc ursitoarele, și ele erau pe drum către un bordei unde duceau o coroană.

• Distrugătorii unui palat crecază maiestatea și mai impresionantă a ruinei.

• Pentru fiecare zi, ori un mănunchi de fapte ori sufletul tău cu o treaptă mai sus.

• După încă un om rău trebuie să-ți simți o încă mai mare datorie față de viață.

• Doi frați buni nu înseamnă plante din aceeași rădăcină, ci în același pămînt.

• Cel mai mare orator e acela care spune mai puțin și sugerează mai mult.

• Nimic mai ușor decît politica atunci cînd servește interesele vechi ale tuturora, nimic mai greu decît cînd ea încearcă a-i ridica pe toți către un nou ideal.

• Mulți cred că pot îngropa stînca presărînd pe dînsa pumnul de nisip al ignorării lor.

• Din cînd în cînd treci pe la vecin ca să-ți afli defectele.

• Te urăște cineva cu atît mai mult, cu cît descopere mai bine că n-are de ce să te urască.

• Cel mai frumos privilegiu al puterii e că nu are nevoie să-și răzbune.

• Celui mare să-i vorbești cum e datoria lui față de tine, iar celui mic cum e datoria ta față de dînsul.

• Cine se măsoară cu alții de dimineață pînă seara, nu e om mare, și nici nu va putea să fie.

• Pare că în noi se elaborează o nouă conștiință a naturii pe care cealaltă, încă atotputernică, încearcă a o zdrobi prin nenorociri și moarte.

• A te lăsa descurajat de gîndul morții înseamnă a te închina ei atunci cînd îi poți sta împotrivă.

• Unii trăiesc ca să uite, alții uită ca să poată trăi.

• Vine o vreme cînd te cauți, viu încă, prin morminte.

• Flori false, flori care au fost totdeauna uscate și nu se mai pot vesteji.

• De-ar fi la o mie de sfaturi și un singur ajutor, lumea ar fi plină de fericiți.

• E totuși o mîngîiere că prin moartea noastră păstrăm tînără lumea.

• Cele mai scumpe amintiri sînt cele de care e legată suferința noastră biruitoare.

• Ce monstruozitate, Doamne, să mai faci, după suferințile vieții, un iad și dincolo de margenile ei!

• Fă binele cu diplomație, căci nu-ți închipui ce mult supără.

• Primește în tine o viață întreagă sufletul neamului tău înainte de a avea pretenția ca el să se îndrepte o singură clipă după un gînd al tău.

• În fericire ajungi adesea să rîvnești la durerile fecunde.

• Vai de biruința în care se vede numai biruitorul!

• Cea mai mare înjosire a artei e să o întinzi publicului ca un taler de cerșitor.

• E mîngîietor că măcar supt anume raporturi poți ajunge egal și cu cei mai mari.

• Este invidia care a găsit o piedecă și invidia care-și pune o piedecă pentru a putea invidia.

• Unii caută familiaritatea cu gîndul cuiva: alții se mulțămesc cu familiaritatea omului, și sînt cei mai mîndri!

• Simțul de datorie e cea mai luminoasă dovadă de sănătatea unui suflet.

• Suprimarea poruncii e idealul către care trebuie să tindă orice tovărășie de oameni adevărați.

• Trebuie să găsești și virtute omenească pentru ca să unești în admirația pentru opera literară și pe scriitor.

• Spiritele mari au de obicei prieteni calităţilor lor, cari tac, şi aceia ai defectelor lor, cari strigă.

• Păstrează tot ce e crud pentru a-l spune în public, iar în ce scrii pentru prieteni pune tot ce ai mai bun faţă de ceilalţi.

• Să faci aşa, încît moartea ta să nu poată vădi oamenilor decît că erai şi mai bun de cum te credeau.

• Caută de adaugă dacă poţi valoarea scriitorului la valoarea operei lui; niciodată însă nu-ţi e îngăduit să o scazi pe aceasta prin greşelile aceluia.

• Nu te izola decît ca să vezi mai senin şi mai omeneşte pe ceilalţi.

• Nimic nu e mai trist decît un cuib de bătrîn vultur pînă la care nu răzbat decît paraziţii ce se oploşesc în ultima căldură a penelor lui.

• Un om public nu se preţuieşte decît în public şi nu se critică decît în public de aceia cari au simţ pentru loialitate.

• Talentul e pentru unii un spirit bun care locuieşte la ei, pentru alţii un zeu crud care-i vizitează, devastînd sufletul prin care trece.

• Prezentul a cunoscut mai ales religia care poruncește și face oprelişti. Viitorul va cunoaște fără îndoială pe cele ce fac ca sufletul omenesc să se ridice liber în lumină.

• Fiecare dorește a fi puțin el însuși după moarte.

• A ști e a stăpîni: a crede e a aspira la ceva mai mult. Crezi în chiar dorința ta de a fi ce ai voi să fii.

• Moralitatea sprijinită pe religia singură nu merită numele ei; e mai totdeauna o tinguială vulgară ori o groază josnică.

• E păcat că însușirile tale bune vor îndrepta către cele rele, opuse, pe aceia cari te urăsc și nu vreau să-ți samene.

• Să deosebești între mîna ce ți se întinde ca să te ridice şi aceea care te prinde pentru a te opri.

• Cine-ți arată prietenește alt drum se teme de cele mai multe ori să nu ajungi mai departe pe al lui.

• O singură comparație îți e în adevăr folositoare: aceea cu tine însuți.

• Pentru binele tău însuți nici o lege nu-ți poate da dreptul cel mai slab asupra nimănui.

• Egoismul e silința desperată de a fura o rază care să nu lumineze și pe alții.

• Într-o zi de iarnă albă natura pare că vrea să ascundă, înspăimîntată, neagra ruină pe care a făcut-o.

• Orice cercetări științifice asupra vieții samănă numai cu studiul săgeții fără a se descoperi arcașul care o aruncă.

• Orice bunăvoință e o putere pe care numai prostul trufaș o poate răspinge.

• Cînd îți numeri dușmanii, adaugă-te și pe tine, și nu începe pedeapsa cu ceilalți.

• Om în adevăr bun e numai acela care ar fi putut fi rău și n-a fost.

• Ispita însăși se curăță atingînd pe cel curat.

• Disprețul înseamnă de atîtea ori numai neputința de a prețui.

• Atenția pleacă totdeauna de la trezirea unui sentiment puternic.

• De multe ori în loc de idei ce luptă, sînt numai puncte de vedere care se încurcă.

• Ambiția duce adesea la acele situații grele în care nu te poți păstra, și de unde nu poți consimți să te cobori pînă nu te tîrăsc în jos alții.

• De la o vreme rodește din sufletul tău numai ce ai lăsat în sufletele altora.

• Nimic nu înjosește mai mult pe cineva decît trebuința bolnavă de a se încunjura de oamenii pe care-i disprețuiește.

• O singură filozofie e bună: aceea în care omenirea poate locui.

• Sufletul nu poate trăi în adevăr decît reînnoindu-se veșnic.

• Nu există fețe opace pentru lumina sufletului.

• La isprăvirea vieții pline de belșug nu trebuie să ai mai multă durere decît la isprăvirea unei zile rodnice.

• Cere de la alții ceva mai puțin decît ai dat *tu pe același ogor*.

• Un popor trebuie să voiască în orice moment după porunca înaintașilor și după nevoile celor ce vor veni.

• Din blocul unei zile, în care se poate sculpta o faptă mare, cei mai mulți fac o grămăjoară fugară de nisip.

• Ferice de acela care înfățișează nația sa cum este, dar mai ferice de acela în care se poate ghici cum va fi nația sa urmînd pe calea însemnată de dînsul, cu sîngele viu al inimii sale!

TABEL CRONOLOGIC

1750 — În jurul acestui an apare în Botoşani, venind din Macedonia, Iorga Cupeţul, zis Galeongiul. De fapt se numea Gheorghiu, de unde Gheorga—Iorga.

Se căsătoreşte cu o localnică — Ecaterina — cu care are doi copii: o fată şi pe Manole.

1758 — Probabil că la această dată Manole venise pe lume. Deşi numai negustor, socotit „un cinstit bătrîn şi vechi tîrgoveţ", el avea pasiunea de a strînge documente privind trecutul oraşului Botoşani. Cu soţia sa, Zoiţa Costea, a avut patru copii: Costache, Elena, Alecu şi Iancu.

1771 — Anul de naştere al voruicului Iordache Drăghici, un distins om politic, cu idei avansate pentru epoca sa. A luat parte la întocmirea unui proiect de constituţie, prin care Moldova se lega de cultura occidentală. Cu soţia sa, Maria Nacu, femeie destoinică, mîndră, cultă, cu mulţi înaintaşi de seamă în trecutul ţării, a avut patru copii: Emanuel (Manole), Constantin, Elena şi Zoe. Elena e bunica, după mamă, a lui Nicolae Iorga.

1779 — S-a născut la Botoşani Costache Iorga. A fost primul avocat din Moldova, cu diplomă recunoscută. A făcut studii în limba germană. S-a căsă-

	torit cu Maria Bucur și a avut șapte copii: Emanoil (Manole), Gheorghe, Nicu, Alecu, Iacob, Zinca, Olga. Nicu e tatăl istoricului Iorga.
1801 — decembrie	Vine pe lume Manole Drăghici, autorul lucrării *Istoria Moldovei pe ultimii 500 de ani* (1857) și al altor opere. Este frate cu Elena, bunica lui Iorga.
1837 — 5 octombrie	Se naște Nicu Iorga, fiul lui Costache.
1840 —	Elena Drăghici se căsătorește cu Gheorghe Arghiropol (1815—1888). Au rezultat trei copii: Costache, Manole și Zulnia, aceasta fiind mama lui Nicolae Iorga.
1842 —	Anul de naștere al Zulnici Arghiropol. A fost o femeie frumoasă și s-a consacrat creșterii copiilor săi. A făcut trei traduceri — modeste — din literatura franceză și o antologie.
1859 —	Elena Drăghici traduce romanul *Adolf*, scris de Benjamin Constant. Bunica lui Iorga era cultă, cunoștea și limba germană, era bună pianistă, avea o voce plăcută.
1860 —	Avocatul Nicu Iorga se căsătorește cu Zulnia Arghiropol și au doi copii: Nicolae și Gheorghe.
1868 — 1 ianuarie	Emanuel Arghiropol începe tipărirea revistei *Jurnalul pentru toți*. Tot el a condus și ziarul *Romanu* (1779—1892). E fratele Zulnici Iorga.
1871 — 5 iunie	A venit pe lume copilul Nicu Iorga, la orele 12 din noapte, în casa părintească din orașul Botoșani, strada Copoului. Se pare că s-a născut în casele domnitorului Cuza.

1873 — Se naşte George, al doilea copil al avocatului Nicu Iorga şi al soţiei sale Zulnia. A urmat dreptul în Belgia. După o scurtă carieră de ofiţer, s-a dedicat administraţiei de stat, ajungînd director general în Ministerul de Industrie şi Comerţ. A scris versuri şi a tradus din literatura franceză. De asemenea a publicat lucrări mărunte de administraţie economică.

1876 — 26 martie Se stinge din viaţă avocatul Nicu Iorga, după o lungă şi grea suferinţă. Deşi înzestrat de natură şi primind o educaţie aleasă în familie, părintele istoricului Iorga nu s-a legat cu trăinicie de o îndeletnicire în viaţă.

1877 — Copilul Nicu Iorga citea — fără a urma îndemnul nimănui — *Orientalele* lui Hugo, *Fabulele* lui Florian, în limba franceză pe care o cunoştea de la mama sa, şi *Letopiseţele* lui Kogălniceanu.

1878 — 25 aprilie Este înscris în clasa I primară a şcolii „Marchian" din Botoşani.
Fiind o fire plăpîndă toată iarna fusese bolnav.

1880 — Era în clasa a IV-a primară (toamna), cînd dascălul îi oferă posibilitatea să ţină întîia sa lecţie de istorie, fapt ce i-a dat credinţa că şi dînsul ar „putea ceva".

1881 — septembrie Este înscris în clasa I a liceului din Botoşani.

1882 — Ca elev în clasa a II-a da meditaţii, cîştigînd primii săi bani, din care ajuta pe mama sa. A cumpărat şi cărţi „pe care cu mîndrie le puteam numi ale mele".

1883 — Iorga e remarcat de profesorul G.Gr. Băleanu, primul dascăl ce s-a apropiat de elev, deschizîn-

du-i calea spre „existența unei literaturi românești, alta decît a cărților de școală".

1884 — În vara acestui an, elevul publică articole privind politica lui Bismark, în ziarul *Romanu* al unchiului său, Manole Arghiropol.

1885 — Avea faima că știa mai multă elină, latină și franceză decît profesorii săi.

1886 — 3 mai Este eliminat din liceu „pentru motive de insubordonanță". În acele clipe grele pentru Iorga, numai profesorul de română N. Răutu a fost lîngă dînsul, arătîndu-i o prietenie „care mă onora și mă îndemna". Cu toate acestea, termină clasa a V-a cu premiul întîi, media 9,05. În toamna aceluiași an se află în clasa a VI-a la Liceul Național din Iași, unde este evidențiat din primele ore de profesorii Vasile Burlă și Brandia, la elină și istorie. Faima elevului genial cucerește Iașul. Leagă o trainică prietenie cu Petru Liciu, colegul de clasă, întîia prietenie în viața lui Iorga.

1887 — Eliminare din școală, devenită celebră în analele școlii noastre secundare. E sprijinit, totuși, de directorul liceului, Vasile Burlă.

1888 — Toamna trece cu mare succes bacalaureatul, iar la 27 septembrie se înscrie la Facultatea de litere a Universității din Iași, secția de istorie și literatură.

1889 — septembrie Ia parte la Congresul studențesc ținut la Ploiești. Prin sprijinul lui A.D. Xenopol și St. Vîrgolici, se admite studentului Iorga să-și treacă licența, urmînd numai un an cursurile universitare. Examenul are loc la 17 decembrie. La 24 decembrie Universitatea sărbătorește pe tînăr printr-un

banchet, iar presa locală îi elogiază calităţile excepţionale: puterea de muncă, memoria uluitoare şi o cultură vastă; „memoria la dînsul nu este ordinară sau lipsită de alte avantaje psihice, ceea ce şi-a apropiat prin memorie, dînsul supune criticei, judecăţii, încît cerne aşa de bine cele citite, că într-o scriere desparte ce e bun de ce e rău şi pe amîndouă le expune şi în faţa auditorului le discută". Iar St. Vîrgolici îl recomanda lui Iacob Negruzzi în termeni similari: „Este un băiat cu desăvîrşire distins, cum n-am avut şi probabil mult timp nu vom avea în facultatea noastră, un adevărat fenomen — şi ca memorie, şi ca putere de judecată, şi are numai 18 şi 1/2 ani... ştie foarte bine limbile clasice, cunoaşte franceza, spaniola şi italiana, mai puţin germana, cu care se ocupă". Poetul Anghel — prieten cu Iorga — îl înfăţişază ca pe un singuratic „slab şi deşirat ca un ţurţur... urzit din linii mixte... şi tîrînd după el şi acuzînd pe trotoar sunetul unui retevei nodoros". Din trupul firav atrăgeau atenţia ochii lui „mari ca nişte lupe", iar în jurul său începuse să se ţeasă nimbii gloriei.

1890 — 2 ianuarie — Ia parte la înmormîntarea lui Ion Creangă. Publică primul său articol în ziarul *Lupta* din Iaşi (18 februarie).

— Colaborează la *Arhiva* lui Xenopol, *Concorbiri literare*, *Revista Nouă* a lui Hasdeu, prin Gherea la *Contemporanul* etc.

— E numit, prin concurs, la 1 aprilie, profesor de latină la liceul din Ploieşti. La examen e remarcat de Odobescu.

— Ţine — în martie — prima sa conferinţă publică: „Moralitatea în artă".

— 15 aprilie, se căsătorește cu Maria Tasu și pleacă pentru trei luni într-o călătorie de agrement în Italia, cu o bursă de stat. Impresiile sînt publicate de *Revista Nouă*, iar în volum apar în 1895.

— Vara face cunoștință cu: Vlahuță, Caragiale, Delavrancea, Hasdeu, Gherea.

— Obținînd bursa „Iosif Nicolescu", la 19 octombrie pleacă la Paris timp de doi ani. Urmează cursurile la „Ecole pratique des Hautes Etudes", secția de istorie și filologie, unde are profesori pe: Roy, Langlois, Duschesne, Monod, Bémont, Longnon și Gaston Paris.

1891 — Începe colaborarea la *Enciclopedia franceză* și continuă să trimită articole în țară.

1892 — Colaborează la *Revue historique*. Face călătorii de studii la Londra și Roma.

— I se conferă, la 25 iunie, titlul de „elev diplomat" al institutului menționat, cu lucrarea *Philippe de Mézières 1327—1405 et la croisade au XIV-e siècle*".

1893 — La începutul lui ianuarie se înscrie la Universitatea din Berlin, de unde trece, la sfîrșitul lui mai, la cea din Leipzig. La 6 iunie e admis la doctorat, pe care-l dă la 4 august cu profesorii: Karl Lamprecht, Birch-Hirschfeld și K. Wachsmuth, cu lucrarea *Thomas III marquis de Saluces* (tipărită la 23 octombrie, același an).

— Liber fiind de orice obligații, se dedică strîngerii de documente privind istoria țărilor noastre, lucrînd în numeroase arhive și biblioteci din Franța, Germania, Italia și Anglia.

— Apar primele sale lucrări: *Schițe din literatura română* și *Poezii*.

1894 — Soseşte în Bucureşti, la 27 septembrie, venind din Italia. Peste două zile se află la Iaşi, în vederea concursului pentru ocuparea catedrei de istorie universală de la Facultatea de litere din Bucureşti. Din şase candidaţi, pînă la urmă, au rămas doi: Ion C. Georgian — fost profesor al lui Iorga la Botoşani — şi Nicolae Iorga. A obţinut media cea mai mare — 7,07 (Georgian — 7,02) fiind singurul candidat cu titluri şi lucrări publicate în domeniul istoriei universale. Cei doi candidaţi sînt respinşi.

— Totuşi e numit profesor suplinitor şi ţine prima sa lecţie la 1 noiembrie: *Despre concepţia actuală a istoriei şi geneza ei*, recenzată elogios de Xenopol în *Arhiva*.

1895 — Apare prima sa colecţie de documentare: *Acte şi fragmente cu privire la Istoria Românilor*, în trei volume (II — 1896 şi III — 1897).

— Ţine cunoscuta sa conferinţă la Ateneu, despre *Basta şi Mihai Viteazul*.

— La 19 octombrie — pe baza unui alt examen, la care obţine media 9,19, este numit profesor universitar: „graţie abundentelor fapte pe care d-sa a ştiut să le grupeze în toate problemele... iar practica făcută de d-sa ca suplinitor la această catedră l-a întărit foarte în unele însuşiri didactice". Colaborează la *Adevărul ilustrat*.

1896 — În universitate începe un spirit nou, ştiinţific, prin „triumviratul" Iorga-Bogdan-Onciul. Apare tipărită lucrarea de doctora de la Paris.

— La 26 februarie depune şi se tipăreşte la Academia Română prima sa comunicare intitulată: *Contribuţiuni la istoria Munteniei în a doua jumătate a*

secolului al XVI-lea, dar i se refuză plata drepturilor de autor.

— Vacanțele sînt dedicate muncii științifice în arhivele străine: Veneția, Milano, Torino, Genova, Modena, Parma, Ferrara, Florența, Roma, Napoli, München, Nürnberg, Dresda, Leipzig, Königsberg, Danzig, Berlin, Viena, Innsbruck, Graz, Paris, Londra, Lemberg, Cracovia, de unde depistează peste 40 000 de documente privind viața trecută a poporului român.

1897 — La 7 aprilie e ales membru corespondent al Academiei Române, recomandat de Kalinderu, ca „un neobosit cercetător de documente" (18 voturi pentru și 2 contra).

— Apare volumul *Rapoarte consulare prusiene din Iași și București* (1763—1844) formînd vol. X din colecția Hurmuzaki.

— La 27 martie Hasdeu propune pentru premiul Adamachi din 1901 întocmirea unei *Istorii a literaturii române în secolul al XVIII-lea*, lucrare ce atrage pe tînărul savant Iorga.

1898 — Tipărește *Acte din secolul al XVI-lea (1517—1612) relative mai ales la domnia lui Petru Vodă Șchiopul*, alcătuind vol. XI din colecția Hurmuzaki. În comunicarea la Academie, *Manuscripte din bibliotecile străine relative la istoria românilor*, aflăm punctul de plecare al *Istoriei imperiului otoman*, precum și al *Istoriei literaturii române vechi*.

1899 — An bogat în activitatea științifică, precum și în cel social-culturală. Pentru întîia oară e înfățișată personalitatea stolnicului Constantin Cantacuzino. Inițiază cunoscuta colecție în șase vo-

lume: *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades aux XV-ème siècle*. Apare vol. I din *Documente românești din Arhivele Bistriței*. Încă din 1898 trece Carpații în Transilvania și ia contact, mai ales din 1899, cu românimea fără de țară, fapt ce va da alt curs vieții sale. „Marii ardeleni văzură Roma — scria Iorga în 1898 — și în mintea lor se făcu lumină". Prin ei a avut viziunea marii unități naționale a poporului român. Începe să predice acest ideal. Arhivele transilvănene îi oferă un bogat material istoric, apărut în numeroase volume, începînd cu *Socotelile Brașovului* și *Socotelile Sibiului*.

— Renumitul polemist Iorga se dezlănțuie, prin articole fulminante publicate în ziarele *România jună* și *L'indépendance Roumaine*, împotriva stărilor de fapt din țară. Apare prima sa lucrare de sinteză: *Studii istorice asupra Chiliei și Cetății Albe*.

1900 — Tipărește *Scurta istorie a lui Mihai Viteazul*, prezentat ca simbolul unității poporului român. În acest an tipărește 14 cărți. Pornesc atacuri puternice împotriva sa la Academia Română, cerîndu-se înlăturarea de la Universitate și Academie.

1901 — „Adevăratul scop al scrisului meu — afirma Iorga — ... nu e decît să folosească altora prin cunoștințele ce pot avea și prin experiența ce am putut cîștiga." Credincios acestui ideal manifestat chiar din 1890, coboară tot mai mult în mijlocul ardelenilor, de unde-și ia soție — după ce se despărțise de Maria V. Tasu — pe Ecaterina Bogdan, sora lui Ion Bogdan și Bogdan-Duică: „Să fiu sigur că nu voi uita niciodată zilele de atunci, am făcut ca sub acoperișul casei mele să fie o bra-

şoveancă". Tot anul universitar e ocupat cu terminarea *Istoriei literaturii române în secolul al XVIII-lea*, carte refuzată de la premiere de Academia Română, dar tipărită admirabil de Al. Callimachi; carte scrisă, spune editorul, „de cel mai mare erudit al ţării".

— La 26 septembrie are loc la Budapesta întîlnirea lui Iorga cu studenţii români de acolo, cărora le vorbeşte despre Mihai Viteazul, simbol peste veacuri de unitate şi vitejie. Răspund lui Iorga studenţii Octavian Goga şi Ion Lupaş: „Din o însufleţire solemnă şi trează a izbucnit imnul nostru «Deşteaptă-te române», care a răsunat în sala Säskor în seara de 26 septembrie". Mişcarea sămănătoristă îşi are începuturile de pe atunci.

— Publică primul volum din *Studii şi documente cu privire la Istoria Românilor.*

1902 — Începe activitatea de gazetar prin articolele din *Epoca*, între 2 februarie şi 21 octombrie, articole strînse în volumul intitulat *Cuvinte adevărate* (1904). Apare cartea de înaltă ţinută patriotică: *Sate şi preoţi din Ardeal*, în care se arată că: „mai multe milioane de români, locuind în ţări de veche stăpînire etnică sau politică românească, nu fac parte din statul nostru".

1903 — La 12 ianuarie, apare în *Sămănătorul* articolul *Românismul din Bucovina* reprodus din *Epoca*, dar colaborarea lui Iorga la revistă începe din 4 mai: *Cu prilejul dispariţiei Tribunei.* E adus aici de Chendi şi Iosif. După mărturisirile lui Anghel, colaboratorii *Sămănătorului* erau „tineri pe atunci şi ne trebuia un sfătuitor şi un prieten".

Sub conducerea lui Iorga au scris la revistă: M. Sadoveanu, Iosif, Anghel, Gîrleanu, Sandu Aldea, Agârbiceanu, Ion Adam, Chendi, Scurtu, Ion Bogdan, Bogdan-Duică, Vasile Pîrvan, Gh. Murgoci, Al. Lapedatu, Gh. Vîlsan, Ovid Densusianu, Ion Petrovici, Șt. Petică, Slavici, P. Cerna, D. Nanu, Brătescu-Voinești, N. Dunăreanu, Al. Stamatiade, Elena Farago, C. Ardeleanu, I. A. Bassarabescu, Zaharia Bîrsan, O. Goga, Corneliu Moldovan, Maria Cunțan, I. Dragoslav, Vulovici, C. Rădulescu-Codin etc.

— Apare masivul volum de documente: *Acte relative la războaiele și cuceririle lui Mihai Viteazul*. Prin lucrările lui Iorga, Mihai Viteazul domină epoca aceasta.

1904 — An dominat de comemorarea lui Ștefan cel Mare și biruinței literare a lui Mihail Sadoveanu, fapte legate direct de Nicolae Iorga. *Istoria lui Ștefan cel Mare* e un imn de slavă închinat voievodului moldovean. Publică *Drumuri și orașe din România* și *Pe drumuri depărtate*, prin care se impune ca un desăvîrșit creator de limbă literară. Apare *Istoria literaturii religioase a românilor pînă la 1688*.

1905 — De la 5 iunie este director al *Sămănătorului*. Redacția este mutată în casa sa din strada Buzești, la 17 iulie. Aici se adunau, spune Anghel, săptămînal și „se lucra cu suflet, fără plată. Nu aveam credința că pregătim o revoluție în conștiințe. Era un lucru spontan, nu pregătit, prin pretenții umflate; fără șef, fără buget s-a stabilit naționalismul cultural literar și cel artistic". În jurul *Sămănătorului*, apar revistele *Ramuri* (1905); *Junimea literară* (1904); *Făt-Frumos* (1904) și încă din 1 iulie 1902 *Luceafărul*, ai căror

colaboratori mărturiseau că drumul lor va fi luminat de îndemnurile „savantului profesor" care a precizat ardelenilor: ... „sînteți în luptă și trebuie să vă luptați".

— La 30 decembrie 1899, reia legăturile cu fostul său profesor de la Lipsca, Karl Lamprecht. La 22 februarie 1901, acesta îi propune să scrie Istoria românilor pentru colecția „Istoria statelor europene". Cartea va apare în 1905, sub titlul: *Geschichte des Rumänischen Volkes im Rahmen seiner Statsbildungen*. În ea, spune Iorga, a căutat să dea: „icoana, cît se poate mai îmbelșugată și apropiată de adevăr, a vieții poporului românesc din toate părțile și de la un capăt al duratei lui pînă la celălalt".

— Faima de mare savant coboară asupra lui Iorga, în acest an, printr-un număr impresionant de lucrări, cu prestigiu în cultura noastră: *Brașovul și Românii*, *Inscripții din Bisericile Românlei*, *Istoria Românilor în chipuri și icoane*, *Gînduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul*, *Neamul românesc în Bucovina*, *Sate și mînăstiri din România*.

1906 — Acțiunea de la 13 martie, cunoscută sub numele de *Lupta pentru limba românească*. Mișcarea a fost îndreptată împotriva claselor avute, înstrăinate de cultura națională. Întreaga intelectualitate era în jurul lui Iorga. La 19 martie — la Iași — pune bazele organizației Frăția bunilor români, amintind fapte similare de la 1848. La 10 mai apare *Neamul românesc*, care va dura pînă la 1940. Toamna face o călătorie de studii în Turcia, trecînd prin Bulgaria.

— La 15 octombrie se află la Iași, avînd în jurul său un număr impresionant de bucovineni. Tot în

octombrie se retrage de la *Sămănătorul*, sub motivul că multiple obligații îi răpesc un timp prețios, împiedicîndu-l de a mai conduce revista, dar va purta tuturor o amintire plăcută. Activitatea științifică se continuă prin *Scrisori și inscripții ardelene și maramureșene*, *Neamul românesc în Ardeal și Țara ungurească* etc.

1907 — La 8 martie apare în *Neamul românesc* uluitorul blestem *Dumnezeu să-i ierte*, aruncat ciocoimii, vinovată de crimele comise în pătura țărănească: „În vecii vecilor, cît va mai dăinui suflarea românească pe acest pămînt, să nu-i ierte Dumnezeu pe netrebnicii și făcătorii de rele". În urma acestei atitudini, e acuzat că „predică anarhia și ura de clasă" și amenințat cu moartea: „Dau zece mii de lei să se împuște canalia de Iorga." E apărat de studențime. În primăvară cumpără o casă în Vălenii-de-Munte, ce devine centru cultural și patriotic. La 10 iunie e cooptat în comitetul de conducere al Ligii Culturale, iar la 12 iunie, ca deputat de Iași, ține prima cuvîntare în Parlament „în chestia amnistiei răsculaților țărani". Continuă activitatea de la *Sămănătorul* în *Floarea darurilor*. Publică primul volum din *Istoria literaturii române în secolul al XIX-lea* (volumele II și III apar în 1908 și 1909). La Londra apare *The Byzantin empire*, Lamprecht regretă că englezii i-au luat-o înainte și nu a tipărit-o el în colecția sa.

1908 — Apare la Gotha primul volum din *Geschichte des Osmanischen Reiches*, (cinci volume ce se tipăresc pînă în 1913), lucrare ce-i va aduce faima de mare istoric european. Editează numeroși scriitori;

Asachi, Bălcescu, Bolintineanu, C. Caragiale, Petrino, Istrati.

Anul acesta cunoaște o intensificare a activității puse în slujba culturii de mase prin Liga Culturală și Universitatea populară din Văleni. La 2 iunie e numit secretar al Ligii, în programul căreia introduce: „culturalizarea maselor populare", „înnvierea și întărirea conștiinței românești"; purificarea culturii în clasele de sus. Pune bazele la Iași primei biblioteci populare, donînd din biblioteca sa cinci mii de volume. Face o alta la București, pornind cu zece mii de volume, donate tot de dînsul. Apare primul Calendar al Ligii, adresat maselor populare.

La 21 mai are loc inaugurarea tipografiei Neamul românesc la Văleni, iar la 2 iulie ține prima sa lecție la cursurile Universității populare, vorbind despre „romanitatea noastră". Iau parte la cursuri români veniți de pe toate meleagurile țării.

1910 — 26 mai — E ales membru al Academiei Române. Din cele 33 de opere publicate în acest an, remarcăm: *Istoria Armatei Românești*; *Viața femeilor în trecutul românesc*; *Balada populară românească* etc. *Istoria românilor*, fiind interzisă în Transilvania, ajunge totuși acolo, folosind coperți false, purtînd titlul: *De-ale noastre* sau *Noul metod de a cultiva cartofii*. Descoperă scrierile lui Codru-Drăgușanu, și-l impune ca mare scriitor. Începe publicarea revistei *Neamul românesc pentru popor*.

1911 — La 17 mai ține faimosul discurs de recepție la Academie, *Două concepții istorice*, în care-și precizează concepția sa istorică. Xenopol, în răspuns, mărturisea cu entuziasm și admirație pentru

opera lui Iorga: „Te întrebi cu înmînunare, cum a putut un creier să conceapă atîtea lucrări și o mînă să le scrie".

Cu prilejul împlinirii vîrstei de 40 de ani, e sărbătorit fiind socotit „un animator neobosit al tradiției naționale, un mărturisitor al unității neamului peste hotare politice, și de clase, un predicator al solidarității de rasă și un descoperitor de ideale spre care cel dintîi trebuie să meargă dînd tineretului ce vine după noi exemplul".

Activitatea științifică se remarcă prin trei lucrări de mare răsunet: *Cugetări*, *Oameni cari au fost*, *Generalități cu privire la studiile istorice*, la care se adaugă *Breve storia dei rumeni*, răspîndită în Italia în mii de exemplare.

1912 — Prodigios an de activitate științifică concretizată în 29 de cărți. Tipărește primele piese de teatru, avînd o tematică istorică; colaborează la periodicele străine.

1913 — Intensă activitate științifică peste hotare. La 7 și 8 aprilie ia parte pentru prima dată la un congres internațional de studii istorice, ce s-a ținut la Londra, unde se impune prin comunicările: *Les bases nécessaires d'un nouvelle histoire du moyen âge*, în care se cuprind idei ce stau la baza istoriei universale, scrisă în 1926, și *La survivance byzantine dans les pays roumains*. O altă comunicare e ținută la 19 noiembrie, la Academia din Belgrad, despre *Cauzele catastrofei imperiului otoman*. Colaborează la reviste suedeze, franceze și italiene. Publică 43 de cărți, printre care și *Istoria statelor balcanice în epoca modernă*. Ia parte la campania din Bulgaria. Notele cu privire la evenimentele do

atunci sînt cuprinse în *Acțiunea militară a României.*

1914 — Începînd războiul mondial, se ridică împotriva forței și vărsării de sînge: „Acest odios masacru va fi unul din cele mai josnice acte de ură idioată care s-a săvîrșit vreodată pe fața pămîntului". Pune bazele Institutului de studii sud-est europene și a unui buletin în limba franceză, avînd lîngă dînsul pe Vasile Pîrvan și G. Murgoci.

1915 — Intense acțiuni de mobilizare a opiniei publice pentru „singura politică externă pe care o poate îmbrățișa și servi cu devotament neamul românesc e aceea care tinde la grăbirea de liberare a românilor siliți a-și da viața în marginile monarhiei Austro-Ungare, care n-a găsit niciodată dreptate pentru „dînșii". Se ridică întru apărarea „dreptului la viață al statelor mici", fiindcă statele imperialiste neagă „dreptul întreg al naționalităților de a trăi după nevoile și dorințele, după chemarea lor". Condamnă statele mari create pe necesități militare și pe considerații de imperialism. Publică o serie de lucrări: *Dezvoltarea ideii unității politice a României*, *Istoria Românilor din Ardeal* care e o carte, numai „sînge și lacrimi", *Istoria Comerțului românesc*, *Istoria războiului balcanic*; începe tipărirea *Revistei istorice*.

1916 — La 15 august: „A sosit un ceas pe care-l așteptăm de peste două veacuri, pentru care am trăit întreaga noastră viață națională, pentru care am muncit și am scris, am luptat și am gîndit. A sosit ceasul în care cerem și noi lumii cinstit... *dreptul de a trăi pentru noi*, dreptul de a nu da nimănui ca robi rodul ostenelilor noastre".

În momentele de restriște de la Iași, la 14 decembrie 1916, rostește unul dintre cele mai fulminante discursuri, plin de încredere în biruința finală: „Vom fi iarăși ce am fost, și mai mult decît atîta". Apare volumul *Cărți reprezentative în viața omenirii*.

1917 — Tipărește mai multe lucrări cu privire la relațiile cu aliații noștri: Franța, Anglia etc.

1918 — Iorga militează pentru recunoașterea unității naționale. Publică lucrări în limbi străine asupra „drepturilor naționale și politice a românilor", asupra teritoriilor sale naționale și demonstrează continuitatea „spiritului românesc" în hotarele dacice.

La 5 noiembrie e ales deputat cu un mare număr de voturi, iar la 9 noiembrie este numit președintele primii Adunări a Deputaților a României unite. La 27 decembrie sosește la București din refugiul Iașilor, locuind într-o modestă casă din fața Gării de Nord. Sub strălucirea ochilor săi și sub vîlvătaia cuvîntărilor sale s-a proclamat oficial, la 29 decembrie, Unirea tuturor românilor: „Niciodată de la 1859 încoace o Adunare românească n-a avut o zi așa de mare".

1919 — E omniprezent în toate acțiunile politice, dominînd. Luptă pentru apropierea minorităților, asigurîndu-le drepturi egale cu ale românilor. Publică *Istoria Albaniei*, *Istoria poporului francez*, *Istoria Românilor din Peninsula Balcanică*, iar pentru cunoașterea țării noastre, tipărește *Le rôle des Roumains dans la latinité*. La 1 Mai Iorga vorbește muncitorilor, cerînd drepturi pentru ei și acordarea de drepturi politice femeilor. La

6 decembrie prietenii și admiratorii îi dăruiesc casa din Șoseaua Bonaparte, nr. 8, drept recunoștință pentru cel care e socotit „lumina generației noastre". La 25 decembrie a fost numit membru al Institutului Franței.

Are durerea de a pierde, la 1 iunie, pe Ion Bogdan, de care se legau amintiri „cuprinzînd viața mea întreagă", iar la 19 noiembrie pe un alt „prieten" și „frate", pe Alexandru Vlahuță.

1920 — La 29 februarie se stinge din viață A. D. Xenopol. La căpătîiul marelui istoric se afla fostul său elev, Iorga. Ia ființă Teatrul popular din București. Publică o nouă sinteză a istoriei poporului român pentru străinătate, de o mare valoare științifică *Il istoire des Roumains et de leur civilisation*, precum și *Istoria literaturilor romanice*, în 3 volume.

1921 — La 2 ianuarie e la Paris, iar la 7 ianuarie ține prima sa lecție la Sorbona. La 18 ianuarie ia ființă Școala română de la Paris, în suburbia Fontenay — aux — Roses; de organizare se ocupă personal ministrul francez al învățămîntului. Desfășoară o vastă activitate culturală și patriotică în Franța, Italia și Belgia. În jurul său se strîng savanții lumii. Împlinind 50 de ani, este sărbătorit și i se oferă un volum omagial. Lucrări tipărite: *Mihail Kogălniceanu*; *Papi și împărați*; *Tudor Vladimirescu*; *Războiul nostru în note zilnice*.

1922 — Activitatea științifică se continuă prin: *State și Dinastii*; *Il istoire de l'art roumain ancien*, *Formes byzantines et réalites balcaniques*.

La 1 iulie are loc inaugurarea oficială a Școlii române de la Fontenay, iar la 19 august a Școlii de misionare naționale și morale la Vâlcni.

1923 — E primit solemn la Universitățile franceze. „Dacă țara mea ar avea într-un secol un om ca dl. Iorga, n-aș avea nici o grijă pentru viitorul ei", declara un istoric străin ascultînd pe savantul român.

— Publică *l'Art populaire en Roumanie.* Își definește concepția politică în *Doctrina naționalistă.*

— La 20 martie are loc manifestația tineretului din jurul lui A.C. Cuza și Zelea Codreanu împotriva lui Iorga: e huiduit și amenințat cu lichidarea. Congresul Ligii Culturale, la care Iorga stabilește un mare program cultural de mase.

Crecază Fundația Iorga, donînd casa și biblioteca.

1924 — An de mare succese științifice în străinătate: Franța, Belgia, Italia, Spania, Norvegia, Suedia, Elveția. Publică *Breve histoire des Croisades.* Vie activitate politică în țară, iar la Văleni afluența de ascultători la cursurile Universității populare. Primul congres internațional de bizantinologie la București, inițiat și condus de Iorga.

1925 — Conferențiază la Societatea Națiunilor. Tipărește *Istoria comerțului românesc.*

— La 3 martie Universitatea din Strassbourg îi conferă titlul de Doctor Honoris Causa. La rugămintea lui Beneș întocmește un plan de relații culturale și economice cu Cehoslovacia.

1926 — Universitatea din Geneva, la 1 martie, îi conferă titlul de Doctor Honoris Causa. Conferențiază la Societatea Națiunilor pe tema „împăciuirii noilor generații balcanice". Apare celebra sa lucrare: *Essai de synthese de l'histoire de l'humanité* (4 vol. pînă în 1928).

— În Parlament ține unul dintre cele mai importante discursuri din cariera sa politică.

1927 — Scrie *Istoria industriei la Români* și *Războiul de independență*. În orașul Lille i se conferă Medalia Societății de geografie. E ales decanul Facultății de litere.

1928 — Un mare congres al partidului, la care expune programul său politic. Publică un mare album cu portretele domnitorilor români. Conferențiază la Madrid, Belgrad etc.

1929 — La 29 ianuarie pune bazele instituției Casa Romena din Veneția. Publică *le caracter comumun des institutions du Sud est de l'Europe*. E numit rector al Universității din București.
La 7 noiembrie se inaugurează palatul Ligii.

1930 — La 17 ianuarie pleacă în Statele Unite, unde rămîne cîteva luni. Cu fast se face — în aprilie — inaugurarea Casei romena din Veneția. Au luat parte reprezentanții tuturor universităților italiene. La 3 mai trece în Anglia, pentru a primi titlul de Doctor Honoris Causa al Universității din Oxford, în fața savanților veniți din 34 de țări. Publică *Anciens documents de droits roumain*.

1931 — La 17 aprilie e numit Președinte al Consiliului de Miniștri, într-un moment de mare criză economică internă și mondială și de intense dezbinări politice. În această calitate, promovează independența economică a țării, aduce o mare reformă școlară, pune stavilă mișcărilor extremiste, desfășoară o activitate de asanare morală în moravurile politice și pune capăt desfrîului financiar. Este sărbătorit în toată țara la 17 iunie, cînd împlinește vîrsta de 60 de ani, prin presă, conferințe, volume omagiale. În ziua de 7 noiembrie i se conferă titlul de Doctor Honoris Causa al Universității din

Paris, în fața Președintelui Republicii Franceze. Concepția sa politică e cuprinsă în cartea *Credința mea*. Începe publicarea volumelor sale de *Memorii* (ajunse pînă la vol. VII.)

1932 — Intelectualitatea franceză și cea europeană îi dedică un impresionant volum omagial, iar revista *Byzantian* „fondé a Bucarest en avril 1924, au premier congrès des byzantinistes convoqué et présdé par Nicolas Iorga est dédié en signe de reconnaissance et d'admiration au grand historien de Byzance, des Croisades, de la Roumanie et le l'Empire ottoman". La 25 decembrie e ales membru al Academiei „degli Arcadi" din Roma.

1933 — E primit cu mare entuziasm la Roma, unde Universitatea îi înmînează diploma de Doctor Honoris Causa.
Participă la congresul istoric din Polonia, unde, din nou, e sărbătorit.

1934 — Faima sa ajunge și în America de sud, de unde pornesc cuvintele canadianului Bruchesi, care afirmă că Iorga „ar fi fost în fruntea gloriei Renașterii", dacă ar fi trăit în acea epocă.
În acest an apar cîteva opere de o mare valoare științifică și literară: *Histoire de la vie byzantine* (3 vol.), *Istoria literaturii române contemporane* (2 vol.); *O viață de om așa cum a fost* (3 vol.). Primul din cele patru volume din *Oameni care au fost*; *La France de Terre Sainte*; *Vechea artă religioasă la români*.

1935 — În acest an, publică 44 de lucrări, printre care remarcăm: *Byzance après Byzance*; *La place des Roumains dans l'histoire universelle* (3. vol.);

Românii în străinătate de-a lungul timpurilor; *Istoria lui Mihai Viteazul* (2 vol.) *Idei asupra problemelor actuale.*

— Ține un număr impresionant de conferințe, de altfel ca în fiecare an, la Academia Română, la Radio, la Iași, Alexandria, Tîrgoviște, Vălenii de Munte, în Bucovina, cursuri la Facultatea de Litere, Academia Comercială, Școala de Război, la Paris, și Roma.

1936 — Începe tipărirea monumentalei *Istorii a Românilor* în zece volume (primul are partea I și a II-a).

— În toamnă se află la Veneția și Roma, la Congresul Internațional de bizantinologie. Desfășoară o vie activitate politică împotriva hitlerismului. Apare primul volum din *Sfaturi pe întuneric.*

1937 — Începe tipărirea în limba franceză a *Istoriei Românilor*, care va dura pînă în 1945. La Văleni ține un curs despre: *Hotare vechi și hotare noi.* Domină acțiunea sa împotriva legionarismului.

1938 — Afluență la cursurile de la Văleni, unde ține un ciclu de lecții, publicate sub titlul de *Hotare și spații naționale*, în care combate „teoria spațiului vital" a hitlerismului. Tot la Văleni crecază primul teatru în aer liber din țară. E amenințat cu moartea de legionari. Se ridică împotriva politicii extremiste, denumind-o „o nouă religie scăldată în sînge".

1939 — Publică: *Istoria Bucureștilor*, *Discursuri parlamentare*, în trei volume, *Istoria universală văzută prin literatură* și *Etudes byzantine* (2. vol.). Continuă lupta sa împotriva politicii extremiste din România și Europa, prin articole, ca: „Bunele vremi ale lui Athila".

1940 — În faţa politicii de ură şi de sfărîmarea hotarelor naţionale, ca istoric, Nicolae Iorga păstrează optimismul său de totdeauna şi nu se lasă tîrît în pesimismul alarmiştilor „cu piele de iepure în spinare". Din trecut trage învăţăminte pentru aceşti ani învăluiţi în zăbranic şi defineşte situaţia de totdeauna a poporului român: „Neam părăsit la răscrucea furtunilor care bat aici din veac în veac şi vor bate totdeauna în aceste locuri de ispititor belşug şi de trecere a oştilor... Apţi pentru cea mai înaltă civilizaţie şi siliţi de a trăi de la o bejenie la alta. Oricare alţii s-ar fi risipit în lume... Noi am rămas. Cu sabia în mînă de strajă la toate zările, iar, cînd s-a frînt o clipă, ca să se lege din nou, tainic, oţelul, am întins brutalităţii arma subţire a inteligenţei noastre. Şi, iată, sîntem tot acasă."

— La 27 noiembrie, orele cinci seara, mai mulţi criminali legionari l-au luat din vila sa de la Sinaia, pentru ca, în dimineaţa zilei următoare, să fie găsit ciuruit de gloanţe, pe miriştea satului Strejnic, de lîngă Ploieşti.
Terminase primul, din cele zece volume ale *Istoriologiei*, care urma să se adauge la cele 1 250 de cărţi şi 25 000 de articole, cîte s-a învrednicit să scrie într-o „viaţă de om".

BARBU THEODORESCU

CUPRINS

Cuvînt introductiv 5
Notă asupra ediției 11
Cugetări 13
Tabel cronologic 281

DR 262 I62A54
Iorga, Nicolae
Cugetari Ed. îngirjita

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

0006 dg004063
1.2.73
2.3

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 07 01 03 004 4

Lei 5,25